

ROZSUDEK SOUDU (prvního senátu)

13. prosince 2006 *

Ve spojených věcech T-217/03 a T-245/03,

Fédération nationale de la coopération bétail et viande (FNCBV), se sídlem v Paříži (Francie), zastoupená R. Collinem, M. Ponsardem a N. Deckerem, advokáty,

žalobkyně ve věci T-217/03,

Fédération nationale des syndicats d'exploitants agricoles (FNSEA), se sídlem v Paříži,

Fédération nationale bovine (FNB), se sídlem v Paříži,

Fédération nationale des producteurs de lait (FNPL), se sídlem v Paříži,

Jeunes agriculteurs (JA), se sídlem v Paříži,

zastoupené B. Neouzem a V. Ledouxem, advokáty,

žalobkyně ve věci T-245/03,

* Jednací jazyk: francouzština.

podporované

Francouzskou republikou, zastoupenou původně G. de Berguesem, F. Millionem a R. Abrahamem, poté G. de Berguesem, E. Belliard a S. Ramet, jako zmocněnci,

vedlejší účastníci,

proti

Komisi Evropských společenství, zastoupené P. Oliverem, A. Bouquetem a O. Beynet, jako zmocněnci,

žalované,

jejímž předmětem jsou návrhy na zrušení rozhodnutí Komise 2003/600/ES ze dne 2. dubna 2003 v řízení podle článku 81 [ES] (Věc COMP/C.38.279/F3 – Francouzské hovězí a telecí maso) (Úř. věst. L 209, s. 12) a podpůrně návrh na zrušení nebo snížení pokut uložených uvedeným rozhodnutím,

SOD PRVNÍHO STUPNĚ
EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ (první senát),

ve složení R. García-Valdecasas, předseda, J. D. Cooke a I. Labucka, soudci,

vedoucí soudní kanceláře: E. Coulon,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 17. května 2006,

vydává tento

Rozsudek

Právní rámec

- 1 Článek 1 nařízení č. 26 ze dne 4. dubna 1962 o použití určitých pravidel hospodářské soutěže na produkci zemědělských produktů a obchod s nimi (Úř. věst. 1962, 30, s. 993; Zvl. vyd. 03/01, s. 6) stanoví, že články [81] ES až [86] ES a ustanovení přijatá k jejich provádění se s výhradou článku 2 vztahují na všechny dohody, rozhodnutí a jednání uvedené v čl. [81] odst. 1 ES a článku [82] ES, které se vztahují na produkci produktů uvedených v příloze [I] Smlouvy o ES nebo na obchod s nimi, zejména živých zvířat a masa a požitelných drobů.
- 2 Článek 2 odst. 1 uvedeného nařízení stanoví:

„Článek [81] odst. 1 [ES] se nevztahuje na dohody, rozhodnutí a jednání uvedené v předchozím článku, které tvoří nedílnou část vnitrostátní organizace trhu nebo jsou nezbytné pro dosažení cílů stanovených v článku [33 ES]. Zejména se nevztahuje na dohody, rozhodnutí a jednání zemědělců, zemědělských sdružení

a svazů těchto sdružení náležejících jednomu členskému státu, které se zabývají produkcí nebo prodejem zemědělských produktů nebo využíváním společných zařízení ke skladování, opracování nebo zpracování zemědělských produktů, a v rámci kterých neexistuje povinnost účtovat stejné ceny, pokud Komise neshledá, že je tímto bráněno soutěži a že jsou ohroženy cíle uvedené v článku [33 ES].“

Skutkový základ sporu

- 3 Žalobkyně ve věci T-217/03, Fédération nationale de la coopération bétail et viande (FNCBV), sdružuje 300 družstevních spolků producentů v odvětví chovu skotu, prasat a ovcí a na třicet skupin nebo podniků provozujících jatka a zpracovávajících maso ve Francii.

- 4 Žalobkyně ve věci T-245/03, a sice Fédération nationale des syndicats d'exploitants agricoles (FNSEA), Fédération nationale bovine (FNB), Fédération nationale des producteurs de lait (FNPL) a Jeunes agriculteurs (JA), jsou profesní svazy podle francouzského práva. FNSEA je předním francouzským svazem zemědělců. Z územního hlediska ji tvoří místní profesní svazy seskupené do departementních federací nebo unií zemědělských svazů (FDSEA nebo UDSEA). Federace v každém regionu koordinují činnost FDSEA a UDSEA. FNSEA krom toho sdružuje 33 specializovaných sdružení, která zastupují zájmy každého odvětví výroby, včetně FNB a FNPL. Konečně JA zastupuje zemědělce mladší 35 let. Vstup do místního střediska JA je podmíněn členstvím v místním svazu spadajícím pod FDSEA nebo UDSEA.

I – *Druhá krize „šiléných krav“*

- 5 Od října 2000 byly v několika členských státech zjištěny nové případy boviní spongiformní encefalopatie zvané „nemoc šiléných krav“. Současně s tím byla stáda ovcí ve Spojeném království postižena slintavkou. Tento stav vyvolal ztrátu důvěry spotřebitelů, která měla vliv na celkovou spotřebu masa v Evropě a zejména přivedla odvětví produkce hovězího a telecího masa do další krize. Spotřeba hovězího a telecího masa totiž značně poklesla, zvláště ve Francii, přičemž také znatelně klesl objem dovozu do této země, jakož i objem vývozu z ní. Stejně tak výrobní ceny dospělého skotu ve Francii dosti podstatně klesly, zatímco konečné spotřební ceny zůstaly relativně stabilní.
- 6 Ve snaze o překonání této krize přijaly orgány Společenství celou řadu opatření. Došlo tak k rozšíření rozsahu působnosti intervenčních mechanismů za účelem stažení jistého množství hovězího a telecího masa z trhu v zájmu stabilizace nabídky ve vztahu k poptávce a byl zaveden režim nákupu živých zvířat a mechanismus nákupů jatečně upravených těl nebo půlek jatečně upravených těl na základě nabídkového řízení (takzvaný „zvláštní režim výkupu“). Komise krom toho několika členským státům, včetně Francie, povolila poskytnutí dotací do odvětví hovězího a telecího masa.
- 7 Francouzští zemědělci však tato opatření považovali za nedostatečná. V září a říjnu roku 2001 byly ve Francii vztahy mezi chovateli a provozovateli jatek obzvláště napjaté. Skupiny chovatelů neoprávněně zastavovaly kamiony, aby prověřily původ přepravovaného masa, a prováděly blokády jatek. Tyto akce občas vedly k ničení zařízení a masa. Výměnou za ukončení blokády jatek požadovali demonstrující chovatelé, aby provozovatelé jatek přijali závazky zejména k pozastavení dovozu a k uplatňování takzvaného „sazebníku cen profesního svazu“.

II – Uzavření sporných dohod a správní řízení před Komisí

- 8 V říjnu 2001 se konalo několik schůzek mezi federacemi zastupujícími chovatele skotu (žalobkyně ve věci T-245/03) a federacemi zastupujícími provozovatele jatek [tj. Fédération nationale de l'industrie et des commerces en gros des viandes (FNICGV) a žalobkyně ve věci T-217/03]. Na závěr schůzky konané dne 24. října 2001 na žádost francouzského ministra zemědělství byla mezi těmito šesti federacemi, tedy FNSEA, FNB, FNPL, JA, FNCBV a FNICGV, uzavřena dohoda („Dohoda federací chovatelů skotu a provozovatelů jatek o sazebníku minimálních cen – jateční krávy na vstupu do jatek“).
- 9 Tato dohoda měla dvě části. První částí byl „závazek k dočasnému pozastavení dovozu“, kde se nijak nerozlišovalo mezi různými druhy hovězího a telecího masa. Druhou částí byl „závazek k uplatnění sazebníku nákupních cen jatečních krav na vstupu do jatek“ (tedy krav, které jsou určeny buď k reprodukci nebo k produkci mléka), jehož podrobné podmínky byly upraveny v dohodě. Tato dohoda tedy obsahovala sazebník cen na kilogram jatečně upraveného těla pro některé kategorie krav a způsob výpočtu ceny ostatních kategorií zejména podle zvláštní nákupní ceny stanovené orgány Společenství. Dohoda měla vstoupit v platnost dne 29. října 2001 a měla zůstat v platnosti až do konce listopadu 2001.
- 10 Dne 30. října 2001 zaslala Komise francouzským orgánům dopis s žádostí o informace ohledně dohody ze dne 24. října 2001.

- 11 Dne 31. října 2001 se žalobkyně ve věci T-245/03 a FNICGV z podnětu poslední uvedené sešly v Rungis (Francie). Tyto federace přijaly následující kompromisní řešení (dále jen „protokol z Rungis“):

„Jednání ‚Maso z dovozu‘

31. října 2001 – Rungis

Francouzské podniky specializující se v odvětví dovozu a vývozu se sešly s federacemi producentů (FNSEA, FNB, FNPL a [JA]), které podepsaly národní mezioborovou dohodu ze dne 24. října 2001.

[...]

Potvrzují naléhavou potřebu opětovného nastolení rovnováhy mezi nabídkou a poptávkou [...]

V bezprecedentní krizové situaci, kterou producenti procházejí, představitelé chovatelů důrazně žádají dovozce a vývozce, aby vzali na vědomí závažnost krize.

Dovozci a vývozci se v reakci na to zavazují projevit solidaritu.“

- 12 Dne 9. listopadu 2001 francouzské orgány odpověděly na žádost Komise o informace ze dne 30. října 2001.
- 13 Dne 9. listopadu 2001 Komise též zaslala žalobkyním ve věci T-245/03, jakož i FNICGV žádost o informace na základě článku 11 nařízení Rady č. 17 ze dne 6. února 1962, první nařízení, kterým se provádějí články [81] a [82] Smlouvy (Úř. věst. 1962, 13, s. 204; Zvl. vyd. 08/01, s. 3). Vzhledem k tomu, že Komisi tehdy nebylo známo, že žalobkyně ve věci T-217/03 také podepsala dohodu ze dne 24. října 2001, tato žádost nebyla určena posledně uvedené žalobkyni. Všechny pět dotčených federací na žádost odpovědělo ve dnech 15. a 23. listopadu 2001.
- 14 Dne 19. listopadu 2001 oznámil předseda FNICGV předsedovi FNSEA, že je nucen přesunout na uvedený den datum skončení platnosti dohody, kterým měl původně být 30. listopad 2001.
- 15 Dne 26. listopadu 2001 zaslala Komise šesti federacím, které podepsaly dohodu ze dne 24. října 2001, písemné varování, v němž uvedla, že skutečnosti, s nimiž se seznámila, nasvědčují tomu, že došlo k porušení pravidel Společenství v oblasti hospodářské soutěže, a vyzvala je, aby jí nejpozději do 30. listopadu 2001 předložily svá vyjádření a návrhy. Komise v tomto dopise uvedla, že „[p]ři nedodání uspokojivých návrhů v tomto termínu [zváží] zahájení řízení směřujícího ke zjištění těchto protiprávních jednání a k uložení povinnosti ukončit toto protiprávní jednání v případě, že bude dohoda prodloužena, a případně k uložení pokut“. Federace ve své odpovědi Komisi upřesnily, že platnost dohody skončí dne 30. listopadu 2001 a nebude prodloužena.

- 16 Dne 17. prosince 2001 provedla Komise šetření v prostorách FNSEA a FNB v Paříži na základě čl. 14 odst. 3 nařízení č. 17, jakož i v prostorách FNICGV v tomtéž městě na základě čl. 14 odst. 2 uvedeného nařízení.
- 17 Dne 24. června 2002 vydala Komise oznámení námitek, které zaslala všem šesti federacím. Federace předložily svá písemná vyjádření v době od 23. září do 4. října 2002. Slyšení federací se konalo dne 31. října 2002.
- 18 Dne 10. ledna 2003 zaslala Komise žalobkyním žádost o informace ve smyslu článku 11 nařízení č. 17. Žádala je zejména o sdělení celkové výše příjmů každé federace a jejich členění podle původu příjmu a jejich účetní rozvahy, to vše za roky 2001 a 2002, a za poslední zdaňovací období též obrat (celkový obrat a obrat související s produkcí hovězího a telecího masa nebo s porážením skotu) jejich přímých či nepřímých členů. Žalobkyně na žádost odpověděly dopisy ze dne 22., 24., 27. a 30. ledna 2003.

III – *Napadené rozhodnutí*

- 19 Dne 2. dubna 2003 přijala Komise rozhodnutí 2003/600/ES v řízení podle článku 81 [ES] (Věc COMP/C.38.279/F3 – Francouzské hovězí a telecí maso) (Úř. věst. L 209, s. 12, dále jen „napadené rozhodnutí“), které bylo určeno žalobkyním a FNICGV.

- 20 Podle tohoto rozhodnutí tyto federace porušily čl. 81 odst. 1 ES tím, že dne 24. října 2001 uzavřely písemnou dohodu za účelem stanovení minimální nákupní ceny některých kategorií hovězího a telecího masa a pozastavení dovozu hovězího a telecího masa do Francie a že v době od konce listopadu do začátku prosince 2001 uzavřely ústní dohodu, která sledovala tentýž cíl a platila po skončení výše uvedené písemné dohody.
- 21 V bodech 135 až 149 odůvodnění napadeného rozhodnutí Komise vyloučila, že by se na projednávanou věc použila výjimka upravená nařízením č. 26 pro některé činnosti související s produkcí a uváděním zemědělských výrobků na trh s tím, že dohoda nebyla nezbytná k dosažení cílů společné zemědělské politiky uvedených v článku 33 ES. Sporná dohoda navíc není zařazena mezi prostředky, které jsou upraveny nařízením Rady (ES) č. 1254/1999 ze dne 17. května 1999 o společné organizaci trhu s hovězím a telecím masem (Úř. věst. L 160, s. 21; Zvl. vyd. 03/25, s. 339) nebo předpisy přijatými k jeho provedení. Přijatá opatření konečně nejsou přiměřená údajně sledovaným cílům.
- 22 Podle napadeného rozhodnutí protiprávní jednání začalo dne 24. října 2001 a trvalo nejméně do 11. ledna 2002, kdy skončila platnost poslední místní dohody přijaté na základě celostátního závazku, o které se Komise dozvěděla.
- 23 Protiprávní jednání bylo kvalifikováno jako velmi závažné vzhledem k jeho povaze a k zeměpisnému rozsahu relevantního trhu. Za účelem stanovení míry odpovědnosti každé federace Komise přihlédla k poměru mezi částkou ročních příspěvků, které vybírala hlavní zemědělská federace, a to FNSEA, a částkami ostatních federací. Vzhledem k tomu, že protiprávní jednání mimoto trvalo jen krátkou dobu, Komise z tohoto důvodu základní částku nezvýšila.

24 Komise dále vůči žalobkyním uplatnila několik přitěžujících okolností:

- částku pokut uložených FNSEA, JA a FNB zvýšila o 30 % z důvodu, že jejich členové užili násilí, aby donutili federace provozovatelů jatek k přijetí dohody ze dne 24. října 2001;

- vůči všem žalobkyním uplatnila jako přitěžující okolnost tajné pokračování v plnění dohody po jejím písemném varování ze dne 26. listopadu 2001 a zvýšila jim pokutu o 20 %;

- přihlédla k údajné určující úloze FNB při přípravě a uskutečňování protiprávního jednání a zvýšila pokutu uloženou této federaci o 30 %.

25 Komise mimoto přihlédla k různým polehčujícím okolnostem:

- s ohledem na pasivní, či následovnickou úlohu FNPL snížila částku její pokuty o 30 %;

- v případě žalobkyně ve věci T-217/03 vzala v úvahu zaprvé důrazné vystoupení francouzského ministra zemědělství ve prospěch uzavření dohody (snížení

o 30 %) a zadruhé protiprávní blokády provozoven jejich členů ze strany zemědělců (další snížení o 30 %).

- 26 Dále v souladu s bodem 5 písm. b) pokynů o metodě stanovování pokut uložených podle čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 a čl. 65 odst. 5 Smlouvy o ESUO (Úř. věst. 1998, C 9, s. 3, dále jen „pokyny“) Komise vzala v úvahu konkrétní okolnosti projednávané věci, zejména hospodářské souvislosti vyznačující se krizí v odvětví, a částku pokut po jejím zvýšení a snížení, jak je uvedeno výše, snížila o 60 %.
- 27 Výrok napadeného rozhodnutí obsahuje zejména následující ustanovení:

„Článek 1

[FNSEA], [FNB], [FNPL], [JA], [FNICGV] a [FNCBV] porušily čl. 81 odst. 1 [ES] tím, že dne 24. října 2001 uzavřely dohodu, jejímž cílem bylo pozastavení dovozu hovězího a telecího masa do Francie a stanovení minimální ceny pro některé kategorie zvířat, a tím, že koncem listopadu a začátkem prosince 2001 ústně sjednaly dohodu s podobným předmětem.

Protiprávní jednání započalo dne 24. října 2001 a jeho účinky trvaly přinejmenším do 11. ledna 2002.

Článek 2

Federace uvedené v článku 1 neprodleně ukončí protiprávní jednání uvedené ve zmíněném článku, pokud tak již neučinily, a zdrží se do budoucna veškerých kartelových dohod, které by mohly mít stejný nebo podobný cíl nebo výsledek.

Článek 3

Ukládají se následující pokuty:

— FNSEA: 12 milionů eur,

— FNB: 1,44 milionu eur,

— JA: 600 000 eur,

— FNPL: 1,44 milionu eur,

— FNICGV: 720 000 eur,

— FNCBV: 480 000 eur.“

Řízení a návrhová žádání účastnic řízení

- 28 Návrhy došlými kanceláři Soudu ve dnech 19. a 20. června 2003 podaly žalobkyně projednávané žaloby.
- 29 Návrhem došlým dne 7. července 2003 podala také FNICGV žalobu, jejímž předmětem byl návrh na zrušení pokuty, která jí byla napadeným rozhodnutím uložena, a podpůrně návrh na snížení částky této pokuty (věc T-252/03). Usnesením ze dne 9. listopadu 2004 Soud odmítl žalobu FNICGV jako nepřijatelnou.
- 30 Samostatnými podáními došlými kanceláři Soudu ve dnech 2. a 11. července 2003 podaly žalobkyně návrhy na předběžná opatření směřující zejména k úplnému nebo částečnému prominutí povinnosti zřídit bankovní záruky, která je podmínkou pro to, aby částky pokut uložených napadeným rozhodnutím nebyly okamžitě vymáhány.
- 31 Dne 7. října 2003 podala Francouzská republika v každé věci návrh na vstup do řízení jako vedlejší účastník na podporu návrhových žádání žalobkyň. Usneseními ze dne 6. listopadu 2003 předseda pátého senátu Soudu toto vedlejší účastenství povolil. Dne 23. prosince 2003 předložila Francouzská republika spisy vedlejšího účastníka.
- 32 Usneseními předsedy Soudu ze dne 21. ledna 2004 byl žalobkyním kromě FNPL, která v tomto směru neučinila žádný návrh, mimo jiné odložen termín splnění povinnosti zřídit ve prospěch Komise bankovní záruky, a vyhnout se tak okamžitému vymáhání pokut, a to na stanovenou dobu a za určitých podmínek.

33 V rámci organizačních procesních opatření Soud ve dnech 21. února a 8. a 9. března 2006 vyzval účastnice řízení k předložení určitých dokumentů a k zodpovězení určitých otázek. Účastnice řízení této výzvě vyhověly ve stanovených lhůtách.

34 Na základě zprávy soudce zpravodaje Soud (první senát) rozhodl zahájit ústní část řízení.

35 Usnesením ze dne 3. dubna 2006 předseda prvního senátu Soudu nařídil spojení věcí T-217/03 a T-245/03 poté, co vyslechl účastnice řízení.

36 Řeči účastnic řízení a jejich odpovědi na otázky Soudu byly vyslechnuty na jednání konaném dne 17. května 2006.

37 Žalobkyně navrhují, aby Soud:

— zrušil napadené rozhodnutí;

— podpůrně zrušil pokuty, které jim byly uloženy napadeným rozhodnutím, nebo ještě podpůrněji snížil jejich výši;

— uložil Komisi náhradu nákladů řízení.

38 Francouzská republika, která vystupuje jako vedlejší účastnice na podporu žalobkyně, navrhuje, aby Soud:

- zrušil napadené rozhodnutí;

- uložil Komisi náhradu nákladů řízení.

39 Komise navrhuje, aby Soud:

- zamítl žaloby;

- uložil žalobkyním náhradu nákladů řízení.

40 Dopisy z 19. a 22. května 2006 žalobkyně dodaly Soudu podklady, které jsou součástí správního spisu Komise a které předtím nebyly Soudu předány kompletní. Usnesením ze dne 7. července 2006 Soud rozhodl o znovutevření ústní části řízení v souladu s článkem 62 svého jednacího řádu.

41 Po vyslechnutí účastnic řízení Soud přijal v souladu s článkem 64 jednacího řádu organizační procesní opatření, v jehož rámci do spisu založil dokumenty předložené žalobkyněmi ve dnech 19. a 22. května 2006. Dopisem ze dne 2. srpna 2006 předložila Komise k uvedeným dokumentům své vyjádření.

42 Ústní část řízení byla následně uzavřena dne 2. září 2006.

K věci samé

43 Žalobkyně primárně navrhuje zrušení napadeného rozhodnutí. Podpůrně pak navrhuje zrušení nebo snížení pokut, které jim byly uvedeným rozhodnutím uloženy.

I – K návrhovému žádání směřujícímu ke zrušení napadeného rozhodnutí

44 Na podporu svého návrhového žádání směřujícího ke zrušení napadeného rozhodnutí žalobkyně uplatňuje pět žalobních důvodů. První žalobní důvod vychází ze zjevně nesprávného posouzení skutkového stavu a z nesprávného právního posouzení při zkoumání podmínek vyžadovaných k použití čl. 81 odst. 1 ES. Druhý žalobní důvod vychází ze zjevně nesprávného posouzení skutkového stavu a z nesprávného právního posouzení při stanovování rozsahu a délky trvání protiprávního jednání. Třetí žalobní důvod vychází ze skutečnosti, že na spornou dohodu nebyla uplatněna výjimka upravená nařízením č. 26. Čtvrtý žalobní důvod vychází z porušení práv obhajoby. Konečně pátý žalobní důvod vychází z porušení povinnosti odůvodnění.

A – K prvnímu žalobnímu důvodu, vycházejícímu ze zjevně nesprávného posouzení skutkového stavu a z nesprávného právního posouzení při zkoumání podmínek vyžadovaných k použití čl. 81 odst. 1 ES

45 Žalobkyně nepopírají uzavření dohody ze dne 24. října 2001, zpochybňují však, že by tato dohoda zakládala protiprávní jednání porušující čl. 81 odst. 1 ES. Žalobkyně ve

věci T-245/03 totiž nesouhlasí s tím, že je Komise kvalifikovala jako sdružení podniků ve smyslu tohoto ustanovení, a tvrdí, že jim Komise v napadeném rozhodnutí omezila výkon svobody sdružování v profesních svazech. Žalobkyně ve věci T-217/03 krom toho uplatňuje, že dotčená dohoda neovlivnila značným způsobem obchod mezi členskými státy. Žalobkyně v obou věcech konečně tvrdí, že sporná dohoda neměla za následek omezení hospodářské soutěže.

1. Ke kvalifikaci žalobkyň jako sdružení podniků

a) Argumenty účastnic řízení

- ⁴⁶ Žalobkyně ve věci T-245/03 zaprvé tvrdí, že se Komise dopustila zjevně nesprávného posouzení a porušila čl. 81 odst. 1 ES tím, že je považovala za sdružení podniků. Tvrdí, že i když se vezmou v úvahu oba nižší články jejich pyramidové organizační struktury (a sice departementní federace a místní profesní svazy), jejich členové nejsou podniky, nýbrž zemědělské federace nebo svazy. Ani členy místních profesních svazů nelze stavět na roveň podnikům, neboť podmínkou členství v nich není to, že musí být zemědělským podnikem, protože toto členství není vázáno ani na funkci vedoucího provozu v případě hospodaření fyzické osoby (členem se může stát manžel nebo manželka samostatného provozovatele), ani na funkci zástupce právnické osoby v případě hospodaření formou společnosti (každý ze společníků rozhoduje samostatně o tom, zda se stane členem místního profesního svazu, či nikoli). Zadruhé se domnívají, že Komise v napadeném rozhodnutí dostatečně neodůvodnila jejich kvalifikaci jako sdružení podniků. Zejména neodpověděla na vyjádření, které v tomto směru učinila FNSEA v průběhu správního řízení.

47 Komise zaprvé poznamenává, že k určení, zda jsou žalobkyně sdruženími podniků, je třeba zjistit, kdo v konečném výsledku jsou jejich členové. V projednávané věci se přitom jedná o zemědělce, kteří jsou nepochybně podniky ve smyslu článku 81 ES. Komise zadruhé tvrdí, že napadené rozhodnutí podrobně uvádí důvody, na jejichž základě dospěla k závěru o tom, že žalobkyně jsou sdruženími podniků ve smyslu tohoto ustanovení.

b) Závěry Soudu

48 Nejprve je třeba konstatovat, že žalobkyně ve věci T-217/03 nezpochybňuje, že dohoda ze dne 24. října 2001 je, co se jí týče, dohodou mezi sdruženími podniků ve smyslu čl. 81 odst. 1 ES. Žalobkyně ve věci T-245/03 naopak tvrdí, že je nelze kvalifikovat jako sdružení podniků ve smyslu tohoto ustanovení. Podstatou jejich tvrzení je, že ani jejich přímí členové, ani jejich členové nepřímí nejsou podniky.

49 Článek 81 odst. 1 ES se vztahuje na sdružení, jestliže jejich vlastní činnost nebo činnost podniků, které jsou jejich členy, vyvolává účinky, které toto ustanovení postihuje (rozsudek Soudního dvora ze dne 29. října 1980, Van Landewyck a další v. Komise, 209/78 až 215/78 a 218/78, Recueil, s. 3125, bod 88). S ohledem na cíl tohoto ustanovení musí být pojem „sdružení podniků“ vykládán tak, že může zahrnovat i sdružení, která jsou sama tvořena sdruženími podniků (viz v tomto smyslu rozsudek Soudu ze dne 26. ledna 2005, Piau v. Komise, T-193/02, Sb. rozh. s. II-209, bod 69; viz obdobně rozsudek Soudu ze dne 11. března 1999, Eurofer v. Komise, T-136/94, Recueil, s. II-263, bod 9).

- 50 V projednávané věci žalobkyně neuzavřely sporné dohody v zájmu a jménem svých přímých členů, jimiž skutečně jsou zemědělské federace nebo svazy, nýbrž v zájmu a jménem zemědělců, kteří jsou jejich základními členy. Dohoda ze dne 24. října 2001, nazvaná „Dohoda federací chovatelů a provozovatelů jatek“, je tedy uzavřena zejména „federacemi zastupujícími chovatele“ „s cílem otevřít perspektivy nových vztahů v odvětví v zájmu dosažení spravedlivého a legitimního odměňování všech jejich subjektů, chovatelů a podniků“. Stejně tak protokol z Rungis hovoří výslovně o „federacích producentů“. Je tedy namístě učinit závěr, že Komise vzala oprávněně v úvahu nepřímé neboli základní členy žalobkyň ve věci T-245/03, tedy zemědělce, při posuzování, zda jsou žalobkyně sdruženími podniků ve smyslu čl. 81 odst. 1 ES.
- 51 Proto je třeba zkoumat, zda se Komise správně domnívala, že zemědělci, tedy základní neboli nepřímí členové těchto žalobkyň, mohou být považováni za podniky pro účely použití článku 81 ES.
- 52 Podle ustálené judikatury pojem „podnik“ zahrnuje v kontextu práva hospodářské soutěže jakýkoli subjekt vykonávající hospodářskou činnost nezávisle na právním postavení tohoto subjektu a způsobu jeho financování (rozsudek Soudního dvora ze dne 11. prosince 1997, Job Centre, C-55/96, Recueil, s. I-7119, bod 21). Hospodářskou činnost představuje jakákoli činnost spočívající v nabízení zboží nebo služeb na daném trhu (rozsudek Soudu ze dne 30. března 2000, Consiglio Nazionale degli Spedizionieri Doganali v. Komise, T-513/93, Recueil, s. II-1807, bod 36).
- 53 Činnost zemědělců, ať pěstitelů, či chovatelů, přitom zcela jistě má hospodářský charakter. Ti totiž vyvíjejí činnost spočívající ve výrobě zboží, které nabízejí k prodeji za úplatu. Zemědělci proto jsou podniky ve smyslu čl. 81 odst. 1 ES.

- 54 Profesní svazy, které je sdružují a zastupují, jakož i federace, které sdružují tyto profesní svazy, proto lze pro účely použití tohoto ustanovení kvalifikovat jako sdružení podniků.
- 55 Tento závěr nelze vyvrátit tím, že místní profesní svazy mohou sdružovat také manžele nebo manželky zemědělců. Zaprvé je pravděpodobné, že manželé nebo manželky pěstitelů nebo chovatelů, kteří jsou sami členy místního zemědělského svazu, se též účastní práce na rodinném hospodářství. Zadruhé pouhá skutečnost, že sdružení podniků může zahrnovat též osoby nebo subjekty, které nelze kvalifikovat jako podniky, každopádně nestačí k tomu, aby bylo sdružení ve smyslu čl. 81 odst. 1 ES této charakteristiky zbaveno. Stejně tak je třeba odmítnout argument žalobkyň založený na tom, že v případě hospodaření formou společnosti se členem profesního svazu nestává tato společnost prostřednictvím svého zástupce, nýbrž každý společník. Jak již bylo uvedeno (viz bod 52 výše), pro účely kvalifikace jako podniku totiž není důležité právní postavení nebo forma dotčeného hospodářství, nýbrž jeho činnost a činnost a těch, kdo se na něm podílejí.
- 56 Konečně je třeba odmítnout také výtku vycházející z údajného porušení povinnosti odůvodnění, jež mělo být v podstatě způsobeno tím, že Komise v napadeném rozhodnutí neodpověděla na vyjádření, které předložila FNSEA v průběhu správního řízení proti své kvalifikaci coby sdružení podniků.
- 57 Je třeba připomenout, že ačkoli je Komise na základě článku 253 ES povinna uvést skutkový a právní stav, na němž závisí právní odůvodnění rozhodnutí, a úvahy, které Komisi vedly k přijetí tohoto rozhodnutí, není však požadováno, aby projednávala všechny skutkové a právní okolnosti, které byly uplatněny v průběhu správního řízení (rozsudek Soudu ze dne 20. dubna 1999, *Limburgse Vinyl Maatschappij* a další v. Komise, T-305/94 až T-307/94, T-313/94 až T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 a T-335/94, *Recueil*, s. II-931, bod 388).

58 V napadeném rozhodnutí v projednávané věci je shrnuta teze FNSEA, podle níž není ani podnikem, ani sdružením podniků, nýbrž profesním svazem, a rovněž jsou v něm uvedeny související argumenty FNPL a JA (viz bod 97 odůvodnění druhá odrážka, bod 98 odůvodnění a bod 99 odůvodnění druhá odrážka napadeného rozhodnutí). Tyto argumenty jsou v napadeném rozhodnutí na základě podrobného zkoumání odmítnuty. V napadeném rozhodnutí je vysvětleno, že žalobkyně zastupují zemědělce, kteří vykonávají činnost spočívající ve výrobě zboží, které nabízejí k prodeji, a že nařízení č. 26 by postrádalo jakýkoli smysl, pokud by zemědělci nebyli též podniky (bod 105 odůvodnění napadeného rozhodnutí), že mají-li žalobkyně formu profesních svazů ve smyslu francouzského zákoníku práce, nijak je to nezbavuje jejich postavení coby sdružení podniků (body 110 a 111 odůvodnění napadeného rozhodnutí), že je jejich činnost v rámci profesního svazu neopravňuje k porušování pravidel hospodářské soutěže a že podobným organizacím uložila francouzská Conseil de la concurrence sankce (viz body 112 až 114 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Konečně se v napadeném rozhodnutí též připomíná rozhodovací praxe Komise a judikatura (body 104 a 116 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

59 S ohledem na výše uvedené je namístě učinit závěr, že Komise v napadeném rozhodnutí dostatečně odůvodnila kvalifikaci žalobkyň coby sdružení podniků.

60 Tato část žalobního důvodu proto musí být v plném rozsahu zamítnuta.

2. K neexistenci značného ovlivnění obchodu mezi členskými státy

a) Argumenty účastnic řízení

61 Žalobkyně ve věci T-217/03 tvrdí, že Komise neprokázala, že by obchod mezi členskými státy byl spornou dohodou značným způsobem ovlivněn. Uplatňuje, že

část uvedené dohody týkající se pozastavení dovozu byla ihned zpochybněna protokolem z Rungis a že beztak nedovázela takřka žádné hovězí či telecí maso, a tento aspekt se jí tedy nijak netýkal. Podle vlastních slov totiž sdružuje družstva chovatelů, která mají vlastní dceřiné podniky provozující jatka, přičemž tato družstva shromažďují a uvádějí na trh takřka výlučně produkci hovězího a telecího masa svých členů. Komise navíc nemohla toto ovlivnění obchodu založit pouze na analýze potenciálních účinků dohody, nýbrž měla posoudit její skutečné účinky. Analýza vývoje na trhu v dotyčném období přitom podle ní neprokazuje, že by dohoda měla účinky na dovozní toky. Pokud jde o minimální nákupní ceny, žalobkyně uvádí, že dohoda zůstala v platnosti po dobu bezmála jednoho měsíce, a tvrdí, že v důsledku tak krátké doby pozbyla jakýchkoli účinků na dovoz do Francie.

- 62 Komise tvrdí, že dohoda, jejímž cílem je omezit dovoz, může již z povahy věci ovlivnit obchod mezi členskými státy. Rovněž uplatňuje, že také dohoda o cenách může ovlivnit obchod uvnitř Společenství.

b) Závěry Soudu

- 63 Článek 81 odst. 1 ES se vztahuje pouze na dohody, které mohou ovlivnit obchod mezi členskými státy. Aby dohoda mezi podniky mohla ovlivnit obchod uvnitř Společenství, musí na základě souhrnu objektivních skutkových nebo právních okolností umožnit předpokládat s dostatečnou pravděpodobností, že může přímo, nebo nepřímo, skutečně, nebo potenciálně ovlivnit obchod mezi členskými státy, a to tak, že může narušit uskutečnění cílů jednotného trhu mezi členskými státy (rozsudek Soudního dvora ze dne 29. dubna 2004, *British Sugar v. Komise*, C-359/01 P, Recueil, s. I-4933, bod 27, a rozsudek Soudu ze dne 22. října 1997, *SCK a FNK v. Komise*, T-213/95 a T-18/96, Recueil, s. II-1739, bod 175).

- 64 V daném případě dohoda ze dne 24. října 2001 obsahovala závazek k dočasnému pozastavení dovozu hovězího a telecího masa do Francie. Jak se uvádí v napadeném rozhodnutí, Francie je jedním z hlavních dovozců hovězího a telecího masa ve Společenství. Většina tohoto dovozu (přibližně 95 %) krom toho pochází z jiných členských států (bod 11 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Z toho vyplývá, že sporná dohoda zákonitě mohla ovlivnit obchod mezi členskými státy.
- 65 Tento závěr nemůže být vyvrácen ani argumentem žalobkyně, podle nějž bylo od dohody ze dne 24. října 2001 v části „Dovoz“ upuštěno sotva několik dní po tomto datu, a to okamžikem uzavření protokolu z Rungis dne 31. října 2001. Každá dohoda, která splňuje podmínky pro použití čl. 81 odst. 1 ES, totiž spadá do působnosti tohoto ustanovení. Jak bude rozhodnuto níže (viz bod 136 níže), protokol z Rungis, nazvaný „Jednání ‚Maso z dovozu‘“, se v každém případě týkal výslovně dovozu a neznamenal úplné upuštění od opatření týkajících se pozastavení dovozu, o nichž žalobkyně rozhodly.
- 66 Odmítnout je třeba i tezi žalobkyně, podle které se jí dohoda v části „Dovoz“ netýkala, protože její členové takřka žádné hovězí nebo telecí maso nedovážejí. Podle číselných údajů poskytnutých žalobkyní představuje u jejích členů dovoz sice nízký, avšak ne zcela zanedbatelný procentní podíl na celkovém dovozu hovězího a telecího masa do Francie (přibližně 1,5 % v roce 2001, tj. 3 865 tun). Komise ostatně na jednání tvrdila, aniž by žalobkyně tomuto tvrzení oponovala, že členové žalobkyně v minulosti dováželi větší objem hovězího a telecího masa (15 000 tun v roce předcházejícím počátku krize). Rovněž je třeba uvést, že ačkoli družstva, která jsou členy žalobkyně, shromažďují a uvádějí na trh produkci hovězího a telecího masa svých členů, mohou nicméně až do maximálního rozsahu 20 % svého ročního obrátu uvádět na trh též produkci chovatelů, kteří nejsou jejími členy. Konečně vzhledem k tomu, že protiprávní jednání, na němž se žalobkyně podílela, může v každém

případě ovlivnit obchod mezi členskými státy, nebyla Komise povinna prokazovat, že individuální účast žalobkyně ovlivnila obchod uvnitř Společenství (viz v tomto smyslu rozsudek Soudu ze dne 10. března 1992, *Montedipe v. Komise*, T-14/89, *Recueil*, s. II-1155, bod 254).

67 Nadto je třeba konstatovat, že část sporné dohody, jejímž cílem bylo stanovení sazebníku minimálních cen, mohla sama ovlivnit obchod uvnitř Společenství. Jednání omezující hospodářskou soutěž vztahující se na celé území členského státu má totiž ze své podstaty za účinek posílení oddělování vnitrostátních trhů, čímž narušuje vzájemné hospodářské prolínání, které je zamýšleno Smlouvou (výše uvedený rozsudek *SCK a FNK v. Komise*, bod 179). V tomto ohledu je třeba zjistit zejména relativní význam kartelové dohody na relevantním trhu a hospodářský kontext, do něž je kartelová dohoda situována. V projednávané věci je přitom třeba konstatovat, že francouzský skot představuje více než 25 % celkového množství skotu ve Společenství (bod 10 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Soudní dvůr konečně rozhodl, že jedná-li se o trh propustný z hlediska dovozu, mohou si účastníci vnitrostátní cenové kartelové dohody zachovat svůj tržní podíl pouze tehdy, chrání-li se proti zahraniční konkurenci (výše uvedený rozsudek *British Sugar v. Komise*, bod 28).

68 Konečně na rozdíl od tvrzení žalobkyně Komise neměla povinnost prokázat, že sporná dohoda má v praxi značný vliv na obchod mezi členskými státy. Jak již bylo uvedeno v bodě 63 výše, čl. 81 odst. 1 ES totiž vyžaduje jen to, aby dohody a jednání ve vzájemné shodě omezující hospodářskou soutěž mohly ovlivnit obchod mezi členskými státy (viz rovněž výše uvedený rozsudek *Montedipe v. Komise*, bod 253).

69 Tato část žalobního důvodu musí být tudíž zamítnuta.

3. K neexistenci omezení hospodářské soutěže

a) Argumenty účastnic řízení

- 70 Podstatou tvrzení žalobkyně je, že sporná dohoda neomezovala hospodářskou soutěž, a z tohoto důvodu nespadá do působnosti čl. 81 odst. 1 ES.
- 71 Žalobkyně tvrdí, že se Komise dopustila pochybení, když se domnívala, že dotčená dohoda má protisoutěžní cíl. Uvádějí, že jim Komise nemohla přičítat část „Dovoz“ uvedené dohody a měla se zabývat výlučně případným omezením hospodářské soutěže v oblasti cen. Ceny podle sporného sazebníku byly přitom určeny na základě intervenčních cen, které byly stanoveny samotnou Komisí v rámci společné organizace trhu (SOT) s hovězím a telecím masem a které představují referenci na trhu a jsou velmi nízké. Dohoda krom toho měla v průběhu velmi krátké doby pouze omezené, či dokonce nulové, konkrétní účinky a neměla žádný dopad na spotřební ceny.
- 72 Žalobkyně také uplatňují, že dohoda ze dne 24. října 2001 se týká pouze doporučené minimální ceny, jejíž dodržování mimoto si žalobkyně nemohou od svých členů vynutit. Pokud jde přitom o vertikální dohodu, stanovení doporučených cen již z povahy věci není omezením hospodářské soutěže. Článek 4 písm. a) nařízení Komise (ES) č. 2790/1999 ze dne 22. prosince 1999 o použití čl. 81 odst. 3 [ES] na kategorie vertikálních dohod a jednání ve vzájemné shodě (Úř. věst. L 336, s. 21; Zvl. vyd. 08/01, s. 364) totiž zakazuje pouze stanovení prodejní ceny pro kupujícího, zatímco v projednávané věci mohou provozovatelé jatek volně stanovit ceny požadované od velkodistributorů nebo velkoobchodníků. Žalobkyně konečně podtrhují zvláštnosti odvětví zemědělství, které neumožňuje trvalé nastolení

spontánní rovnováhy mezi nabídkou a poptávkou a vyžaduje regulaci prostřednictvím jiných než tržních mechanismů, neboť se pravidla hospodářské soutěže na toto odvětví nepoužijí automaticky. Na podporu své argumentace žalobkyně ve věci T-245/03 připojuje v příloze právní stanovisko ze dne 2. června 2003.

73 Žalobkyně krom toho podotýká, že v rámci posuzování omezení hospodářské soutěže musí vzít Komise do úvahy veškeré právní a hospodářské okolnosti, za nichž byla sporná dohoda uzavřena, a připomínají, že zákaz stanovený v čl. 81 odst. 1 ES se nutně nevztahuje na každou dohodu mezi podniky omezující svobodu jednání stran nebo některé z nich (rozsudek Soudního dvora ze dne 19. února 2002, *Wouters* a další, C-309/99, Recueil, s. I-1577, bod 97). Na dohodu, jejíž cíl nebo výsledky omezují hospodářskou soutěž, se tento zákaz nevztahuje, jestliže umožňuje chránit cíle jiné povahy a jestliže uvedené omezující účinky jsou pro tuto ochranu nezbytné a neodstraňují veškerou hospodářskou soutěž na podstatné části společného trhu. Komise tedy měla provést podrobnou a konkrétní analýzu povahy a cíle dotčené dohody, jakož i jejích výsledků, což však neučinila.

74 Žalobkyně rovněž uvádějí, že Komise podcenila krajně krizovou situaci, v níž se v rozhodné době nacházeli francouzští chovatelé dospělého skotu. Připomínají, že ceny hovězího a telecího masa, jichž se sporná dohoda týkala, v roce 2001 poklesly v průměru na svou nejnižší úroveň od roku 1980 a že ceny zaplacené producentovi po odečtení celkových nákladů na přepravu klesly pod pořizovací cenu, a to i po odečtení poskytnuté podpory. Evropská spotřeba hovězího a telecího masa podle nich v roce 2001 poklesla o téměř 10 %, což mělo mít přímý dopad na francouzské chovatele, kterým hrozil na trhu zánik.

75 Žalobkyně také tvrdí, že postupně přijímaná opatření Společenství se ukázala být nedostačující k překonání krize. Zejména zvláštní režim výkupu nastupuje až ve fázi

výstupu z jatek, zatímco příjmy producentů jsou dotčeny pouze ve fázi vstupu do jatek. Dopad, jaký měla opatření přijatá Společenstvím v oblasti cen na producenty, proto nutně vede přes sjednání dohody mezioborového charakteru mezi producenty a provozovateli jatek.

- 76 Žalobkyně ve věci T-245/03 v tomto ohledu tvrdí, že Komise měla posuzovat dohodu ze dne 24. října 2001 jako akt regulace, a podotýkají, že správa ve vzájemné shodě mezi státem a federacemi profesních svazů je ve Francii v odvětví zemědělství tradicí. Žalobkyně podle svých slov reagovaly na výslovnou a veřejně učiněnou žádost francouzské vlády, jejímž cílem bylo ušetřit producenty hovězího a telecího masa hospodářské katastrofy, která mohla vést k rozpadu odvětví hovězího a telecího masa a která již vážně narušovala veřejný pořádek. Uvádějí, že francouzský ministr zemědělství byl iniciátorem dohody a že v prohlášení k francouzskému parlamentu vyjádřil svou podporu dalšímu pokroku při vypracovávání zmiňované dohody.
- 77 Komise poznamenává, že jelikož se strany sporné dohody shodly na oddělení vnitrostátních trhů a na stanovení minimálních cen, je namístež učinit závěr, že samotným cílem této dohody bylo omezit hospodářskou soutěž. Tvrdí, že každopádně v napadeném rozhodnutí řádně zohlednila hospodářský a právní kontext dohody. Komise dodává, že ve snaze zastavit krizi byla na úrovni Společenství přijata celá řada opatření. Konečně tvrdí, že tehdejší podněcování ze strany francouzského ministra zemědělství k uzavření dohody nevyplývá ze žádné regulační pravomoci.
- 78 Komise krom toho navrhuje, aby právní stanovisko připojené v příloze žalobkyněmi ve věci T-245/03 bylo vyloučeno jako nepřípustné. Přílohy ke spisům totiž mají pouze důkazní a pomocnou funkci (rozsudek Soudu ze dne 20. března 2002, ABB Asea Brown Boveri v. Komise, T-31/99, Recueil, s. II-1881) a otázky práva Společenství musejí právní zástupci řešit v procesních písemnostech jako takových.

b) Závěry Soudu

79 Úvodem je nutno zamítnout návrh Komise na vyloučení právního stanoviska předloženého žalobkyněmi ve věci T-245/03 pro nepřípustnost. Je třeba uvést, že všechny dokumenty předložené spolu s žalobou se nutně zakládají do spisu. Jinou otázkou je, zda se žalobkyně může dovolávat některých svých dokumentů nebo zda je Soud může vzít v úvahu. Přitom je třeba podotknout, že zvláštní body v textu žaloby mohou být podpořeny a doplněny odkazy na určité části v příložených dokumentech, pokud ovšem jsou základní prvky právní argumentace obsaženy v samotné žalobě (viz v tomto smyslu rozsudky Soudu ze dne 21. září 2005, EDP v. Komise, T-87/05, Sb. rozh. s. II-3745, bod 155, a ze dne 14. prosince 2005, Honeywell v. Komise, T-209/01, Sb. rozh. s. II-5527, bod 57). V projednávaném případě se Soud domnívá, že žalobkyně ve svých spisech dostatečně rozpracovaly tezi, podle níž měla být sporná dohoda pokládána za akt vnitrostátní regulace. Dotčená příloha proto slouží pouze k podpoření a doplnění této teze. Žalobkyně se jí proto mohla dovolávat.

80 Pokud jde o výtku uplatněnou žalobkyněmi, podstatou jejich tvrzení je, že cílem ani výsledkem sporné dohody nebylo vyloučení, omezení ani narušení hospodářské soutěže na jednotném trhu ve smyslu čl. 81 odst. 1 ES.

81 Je třeba rovnou připomenout, že dohoda uzavřená žalobkyněmi dne 24. října 2001 upravovala zaprvé závazek k dočasnému pozastavení dovozu hovězího a telecího masa do Francie a zadruhé závazek k uplatnění sazebníku minimálních nákupních cen jatečných krav na vstupu do jatek. Na rozdíl od toho, co tvrdí žalobkyně, musí být při posuzování omezující povahy sporné dohody přihlédnuto z důvodů uvedených v bodech 65 a 66 výše nejen k těm z výše zmiňovaných opatření, která se týkají cen, ale také k těm, jejichž cílem je pozastavení dovozu.

- 82 Zprvė je tedy nutno konstatovat, že cílem závazku k pozastavení dovozu upraveného ve sporné dohodě bylo zejména zamezit vstupu hovėzího a telecího masa do Francie za ceny nižší, než jaké určuje sazebník cen stanovený rozhodnutím žalobkyně, a to za účelem zajištění odbytu produkce francouzských chovatelů a účinnosti uvedeného sazebníku. Je třeba konstatovat, že z tohoto důvodu bylo cílem sporné dohody oddělení francouzského vnitrostátního trhu, a tím pádem i omezení hospodářské soutěže na jednotném trhu.
- 83 Pokud jde zadruhé o stanovení sazebníku cen, je nutno připomenout, že čl. 81 odst. 1 písm. a) ES výslovně stanoví, že omezením hospodářské soutěže jsou opatření, která přímo nebo nepřímo určují nákupní nebo prodejní ceny. Podle ustálené judikatury je totiž stanovení cen zjevným omezením hospodářské soutěže (rozsudky Soudu ze dne 6. dubna 1995, Tréfilunion v. Komise, T-148/89, Recueil, s. II-1063, bod 109, a ze dne 15. září 1998, European Night Services a další v. Komise, T-374/94, T-375/94, T-384/94 a T-388/94, Recueil, s. II-3141, bod 136).
- 84 V projednávané věci se žalobkyně dohodly na sazebníku nákupních cen na vstupu do jatek pro určité kategorie hovėzího a telecího masa, který stanovil ceny na kilogram jatečně upravených těl u některých kategorií krav a upravil způsob výpočtu ceny uplatňované na ostatní kategorie, zejména v závislosti na ceně stanovené orgány Společenství v rámci zvláštního režimu výkupu. Na rozdíl od toho, co tvrdí žalobkyně, že samotného znění dotčených ustanovení sporné dohody vyplývá, že se nejednalo o ceny doporučené nebo orientační, nýbrž o ceny minimální, jejichž dodržování se federace, které dohodu podepsaly, zavázaly zajišťovat. Uvedená dohoda totiž stanovila, že „příspěvky budou přinejmenším konzistentní s tímto sazebníkem“. Stejně tak ve zprávě žalobkyně ve věci T-245/03 ze dne 8. listopadu 2001 zaslané jejich členům, v níž je zhodnoceno uplatňování dohody ze dne 24. října 2001, se hovoří o uplatnění „sazebníku minimálních cen“.
- 85 Již svou povahou však taková dohoda, jaká je předmětem projednávané věci, uzavřená mezi federacemi zastupujícími zemědělce a federacemi zastupujícími

provozovatele jatek, která stanoví minimální ceny pro určité kategorie krav, a to s cílem zajistit jejich závaznost pro všechny hospodářské subjekty působící na relevantních trzích, má za cíl omezit hospodářskou soutěž na těchto trzích (viz v tomto smyslu rozsudek Soudního dvora ze dne 30. ledna 1985, BNIC, 123/83, Recueil, s. 391, bod 22) zejména tím, že uměle zužuje prostor pro obchodní vyjednávání chovatelů a provozovatelů jatek a narušuje tvorbu cen na relevantních trzích.

86 Tento závěr nelze vyvrátit argumentem žalobkyně, že zemědělské trhy jsou trhy regulovanými, kde pravidla hospodářské soutěže neplatí automaticky a kde tvorba cen často neodpovídá svobodnému působení nabídky a poptávky. Odvětví zemědělství jistě vykazuje jisté specifické znaky a je předmětem velmi detailní a mnohdy dosti intervencionistické regulace. Je však třeba uvést, že pravidla Společenství v oblasti hospodářské soutěže se vztahují na trhy se zemědělskými produkty, i když jsou stanoveny určité výjimky, jejichž účelem je zohlednit zvláštní situaci těchto trhů, což bude předmětem zkoumání v rámci třetího žalobního důvodu.

87 Žalobkyně se nemohou dovolávat ani argumentu, že ceny podle sporného sazebníku neměly omezující povahu, protože byly určeny s odkazem na ceny podle zvláštního režimu výkupu stanovené samotnou Komisí. Z posouzení srovnávacích tabulek předložených účastnicemi řízení na žádost Soudu vyplývá, že byt byly v dohodě ceny krav průměrné nebo nižší jakosti stanoveny na podkladě cen uplatňovaných v rámci zvláštního režimu výkupu, u krav vyšší jakosti (které představovaly 30 % porážek v roce 2001), byly naopak ceny stanovené v dohodě podstatně vyšší než uvedené intervenční ceny. Pouhá skutečnost, že se minimální ceny stanoví s odkazem na cenu určenou v rámci veřejné intervence, nemůže každopádně stačit k tomu, aby sporná dohoda přestala mít omezující povahu. Tímto odkazem na cenu určenou v rámci veřejné intervence totiž nemůže sporný sazebník pozbýt protisoutěžní cíl, který spočívá v přímém a umělém stanovení určité tržní ceny, a nelze jej postavit na roveň různým mechanismům podpory a veřejné intervence v rámci společné organizace zemědělských trhů, jejichž účelem je ozdravit trhy vyznačující se převísem nabídky, a to stažením části produkce z trhu.

- 88 Žalobkyně krom toho tvrdí, že podle čl. 4 písm. a) nařízení č. 2790/1999 je ve vertikální dohodě zakázáno pouze omezení způsobilosti kupujícího stanovit svou prodejní cenu, a uvádějí, že sazebník cen stanovený spornou dohodou neomezoval způsobilost provozovatelů jatek stanovit ceny vůči svým zákazníkům. Tento odkaz na nařízení č. 2790/1999 však není v projednávané věci relevantní. Článek 3 uvedeného nařízení totiž z rozsahu působnosti blokové výjimky stanovené ve prospěch vertikálních dohod vylučuje případy, kdy podíl trhu ovládaného dodavatelem přesahuje 30 % relevantního trhu. Komise přitom poukazuje na to, aniž by žalobkyně jejím tvrzení oponovaly, že produkce členů žalujících federací chovatelů zdaleka překračovala tuto hranici 30 % francouzského trhu s hovězím a telecím masem.
- 89 Pokud jde o tvrzení žalobkyň, že svým členům nemohly vnutit dodržování stanovených minimálních cen, je třeba konstatovat, že k tomu, aby se na dohodu mezi sdruženími vztahoval čl. 81 odst. 1 ES, není požadováno, aby dotčená sdružení měla možnost donutit své členy ke splnění povinností, které jim ukládá dohoda (viz v tomto smyslu rozsudek Soudního dvora ze dne 15. května 1975, *Frubo v. Komise*, 71/74, *Recueil*, s. 563, body 29 až 31). Krom toho je namístě uvést, že odkaz na výše uvedený rozsudek *Wouters* a další není v daném případě relevantní, neboť skutkové okolnosti a právní otázky, které nastolovala věc, v níž byl tento rozsudek vydán a která se týkala úpravy výkonu a organizace povolání advokáta ze strany profesního sdružení, nejsou srovnatelné se skutkovými okolnostmi a právními otázkami v projednávané věci.
- 90 K odůvodnění sporné dohody se žalobkyně rovněž nemohou dovolávat krize, v níž se v rozhodné době nacházelo odvětví hovězího a telecího masa a která se obzvlášť dotkla francouzských chovatelů dospělého skotu. Tato okolnost totiž nemůže sama o sobě vést k závěru, že podmínky pro použití čl. 81 odst. 1 ES nebyly splněny (viz v tomto smyslu výše uvedený rozsudek *Limburgse Vinyl Maatschappij* a další v. *Komise*, bod 740). Každopádně je třeba poznamenat, že Komise ve svém posouzení neponechala bez povšimnutí krizi, jíž odvětví procházelo, jak vyplývá

zejména z bodů 10 až 15 a 130 odůvodnění napadeného rozhodnutí. Komise k tomu mimoto přihlédla při stanovení částky pokut, když ji snížila o 60 % (viz body 182 až 185 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

- 91 Rovněž je nutno odmítnout tezi žalobkyň, podle níž je sporná dohoda aktem vnitrostátní regulace, který odpovídal tradiční francouzské praxi postupu ve vzájemné shodě státní správy a zemědělských federací a který byl odůvodněn neúčinností opatření přijatých orgány veřejné moci. V tomto ohledu je namístě zaprvé připomenout, že právní rámec, v němž dochází k uzavření dohod uvedených v článku 81 ES, jakož i právní kvalifikace tohoto rámce v různých vnitrostátních právních rádech, nemají žádný vliv na použitelnost pravidel Společenství v oblasti hospodářské soutěže (výše uvedený rozsudek BNIC, bod 17). Zadruhé je třeba uvést, že zástupci Francouzské republiky na jednání vyloučili, že by sporná dohoda mohla spadat do rámce společného postupu státní správy a zemědělských federací, přičemž upřesnili, že tento společný postup spočívá v zastoupení zemědělských federací v národních poradních orgánech i v poradních orgánech Společenství. Konečně zatřetí je nutno konstatovat, že údajná nedostatečnost veřejnoprávních opatření k vyřešení problémů určitého odvětví nemůže být důvodem toho, aby dotčené soukromé subjekty prováděly praktiky odporující pravidlům hospodářské soutěže nebo aby si osobovaly výsady náležející orgánům veřejné moci, ať národním, či Společenství, a svým jednáním nahrazovaly jednání orgánů veřejné moci.

- 92 Stejně tak, pokud jde o roli francouzského ministra zemědělství při uzavření dohody ze dne 24. října 2001, stačí konstatovat, že v souladu s ustálenou judikaturou skutečnost, že chování podniků bylo známo, povoleno nebo dokonce podněcováno ze strany vnitrostátních orgánů, nemá každopádně žádný vliv na použitelnost článku 81 ES (rozsudky Soudu ze dne 29. června 1993, *Asia Motor France* a další v. Komise, T-7/92, *Recueil*, s. II-669, bod 71, a *Tréfilunion v. Komise*, uvedený výše, bod 118).

93 Konečně je třeba odmítnout argument žalobkyně, podle kterého Komise neprokázala, že by sporná dohoda vyvolala účinky na dovoz nebo tržní ceny. Podle ustálené judikatury totiž platí, že pro účely použití čl. 81 odst. 1 ES je zohlednění konkrétních účinků dohody nadbytečné, jestliže se ukáže, že tato dohoda má za cíl vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže na společném trhu. Proto se nepožaduje prokázání skutečných protisoutěžních účinků, je-li prokázán protisoutěžní cíl vytýkaného chování (výše uvedený rozsudek *Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise*, bod 741; rozsudek Soudu ze dne 6. července 2000, *Volkswagen v. Komise*, T-62/98, Recueil, s. II-2707, bod 178). Jak již přitom bylo uvedeno, Komise prokázala, že cílem sporné dohody bylo omezit volnou hospodářskou soutěž na relevantních trzích (viz body 82 až 85 výše). Komise tedy nebyla povinna zjišťovat konkrétní účinky těchto opatření na hospodářskou soutěž uvnitř společného trhu, zejména ve Francii.

94 S ohledem na výše uvedené je namístě tuto část žalobního důvodu zamítnout.

4. Ke kvalifikaci jednání profesního svazu

a) Argumenty účastnic řízení

95 Žalobkyně ve věci T-245/03 uplatňují, že se Komise dopustila zjevně nesprávného posouzení tím, že jim omezila výkon svobody sdružování v profesních svazech, kterou přiznává čl. 12 odst. 1 Charty základních práv Evropské unie vyhlášené dne 7. prosince 2000 v Nice (Úř. věst. 2000, C 364, s. 1). Komise podle nich zejména ponechala bez povšimnutí řídicí funkce, které přísluší francouzským zemědělským svazům. Stejně tak se Komise podle jejich názoru dopustila závažné nepřesnosti,

když požadovala, aby se sankcionované federace zdržely do budoucna veškerých dohod, jednání ve vzájemné shodě či rozhodnutí, které by mohly mít podobný cíl nebo výsledek jako protiprávní jednání, které je jim vytýkáno, zatímco profesnímu svazu přísluší, aby mezi svými členy organizoval opatření ve vzájemné shodě na obranu jejich kolektivních zájmů.

- 96 Skutečnost, že žalobkyně jsou profesními svazy, podle tvrzení Komise neznamena, že by se na ně nevztahovala pravidla hospodářské soutěže, která jsou pravidly veřejného pořádku.

b) Závěry Soudu

- 97 Podle čl. 3 odst. 1 písm. g) a j) ES činnosti Společenství zahrnují zároveň systém zajišťující, aby na vnitřním trhu nebyla narušována hospodářská soutěž a politiku v sociální oblasti. Článek 137 odst. 1 písm. f) ES v tomto směru stanoví, že Společenství podporuje a doplňuje činnost členských států v oblasti zastupování a kolektivní obrany zájmů pracovníků a zaměstnavatelů, a čl. 139 odst. 1 ES stanoví, že dialog mezi sociálními partnery na úrovni Společenství může vést ke smluvním vztahům. Článek 81 odst. 1 ES zakazuje dohody, jejichž cílem nebo výsledkem je vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže na společném trhu. Tento článek je základním ustanovením nezbytným k plnění úkolů, které byly Společenství svěřeny, a zejména k fungování vnitřního trhu (rozsudek Soudního dvora ze dne 1. června 1999, *Eco Swiss*, C-126/97, Recueil, s. I-3055, bod 36).

- 98 Soudní dvůr rozhodl, že i když jsou kolektivním dohodám uzavíraným mezi organizacemi zastupujícími zaměstnavatele a zaměstnance vlastní některé účinky

omezující hospodářskou soutěž, cíle sociální politiky sledované takovými dohodami by byly vážně ohroženy, kdyby sociální partneři při společném hledání opatření ke zlepšení podmínek zaměstnávání a pracovních podmínek podléhali čl. 81 odst. 1 ES. Z užitečného a uceleného výkladu ustanovení Smlouvy v jejich souhrnu tedy vyplývá, že na dohody uzavřené v rámci kolektivního vyjednávání mezi sociálními partnery za účelem dosažení takovýchto cílů je nutno pohlížet tak, že kvůli jejich povaze a cíli se na ně nevztahuje čl. 81 odst. 1 ES (rozsudek Soudního dvora ze dne 21. září 1999, Albany, C-67/96, Recueil, s. I-5751, body 59 a 60). Soudní dvůr naproti tomu prohlásil, že posledně uvedené ustanovení se použije na mezioborové dohody uzavřené organizacemi zastupujícími producenty, družstva, dělníky a průmyslové podniky na půdě veřejnoprávní organizace (rozsudky Soudního dvora BNIC, uvedený výše, body 3 a 16 až 20, a ze dne 3. prosince 1987, BNIC, 136/86, Recueil, s. 4789, body 3 a 13).

- 99 V projednávaném případě se Soud domnívá, že povaha a cíl sporné dohody neodůvodňují její vynětí z působnosti čl. 81 odst. 1 ES.
- 100 Zaprvé je namístě konstatovat, že uvedená dohoda není kolektivní smlouvou a že nebyla uzavřena mezi organizacemi zastupujícími zaměstnavatele a zaměstnance. Chovatelé se totiž nenacházejí v pracovněprávním vztahu vůči provozovatelům jatek, protože nevykonávají práci v jejich prospěch a pod jejich vedením, ani do nich nejsou začleněni (viz v tomto smyslu rozsudek Soudního dvora ze dne 16. září 1999, Becu a další, C-22/98, Recueil, s. I-5665, bod 26). Naopak bylo rozhodnuto, že chovatele lze považovat za podniky v souladu s čl. 81 odst. 1 ES (viz bod 53 výše). Sporná dohoda je tedy mezioborovou dohodou uzavřenou mezi dvěma články výrobního řetězce v odvětví hovězího a telecího masa. Zadruhé, dohoda se netýká opatření určených ke zlepšení podmínek zaměstnávání a pracovních podmínek, nýbrž pozastavení dovozu hovězího a telecího masa a stanovení minimálních cen pro některé kategorie krav. Tato opatření přitom mají v projednávané věci za cíl omezit hospodářskou soutěž na jednotném trhu (viz body 82 a 85 výše).

101 Z toho vyplývá, že ačkoli žalobkyně ve věci T-245/03 jakožto federace zemědělských svazů, mohou oprávněně hájit zájmy svých členů, v projednávaném případě se však nemohou dovolávat svobody sdružování v profesních svazech, aby tak odůvodnily konkrétní opatření odporující čl. 81 odst. 1 ES.

102 Je třeba odmítnout také tezi žalobkyň, podle které Komise tím, že jim v článku 2 napadeného rozhodnutí uložila, aby se do budoucna zdržely veškerých kartelových dohod, jejichž cíl nebo výsledek by mohl být stejný nebo podobný jako u zjištěného protiprávního jednání, poškodila jejich poslání coby profesních svazů vést do cíle jednání ve vzájemné shodě na obranu svých kolektivních zájmů. Komise tím, že žalobkyním uložila povinnost zdržet se opakování inkriminovaného chování či přijímání obdobných opatření, jen vyjádřila následky, které v souvislosti s jejich budoucím chováním vyplývají z konstatování protiprávnosti v článku 1 napadeného rozhodnutí (viz v tomto smyslu rozsudek Soudu ze dne 13. prosince 2001, Krupp Thyssen Stainless a Acciai speciali Terni v. Komise, T-45/98 a T-47/98, Recueil, s. II-3757, bod 311). Tato uložená povinnost je krom toho dostatečně přesná a zakládá se na skutečnostech, které vedly Komisi ke konstatování protiprávnosti chování, za něž byly uloženy sankce, takže je jasné, že se takováto povinnost netýká všeobecné činnosti žalobkyň v rámci profesního svazu.

103 S ohledem na výše uvedené je namístě tuto část žalobního důvodu zamítnout.

104 Tento žalobní důvod se tedy zamítá.

B – K druhému žalobnímu důvodu, vycházejícímu ze zjevně nesprávného posouzení skutkového stavu a z nesprávného právního posouzení při stanovování rozsahu a délky trvání protiprávního jednání

105 Žalobkyně zpochybňují rozsah a délku trvání Komisí zjištěného protiprávního jednání. Zaprvé tvrdí, že v části „Dovoz“ byla dohoda ze dne 24. října 2001 ukončena

podpisem protokolu z Rungis dne 31. října 2001. Zadruhé popírají, že by platnost písemné dohody ze dne 24. října 2001 byla prodloužena ústní dohodou sledující stejný cíl.

1. Úvodní otázky

a) Ke zohlednění místních dohod

Argumenty účastnic řízení

¹⁰⁶ Žalobkyně tvrdí, že Komise nemohla při stanovení délky trvání protiprávního jednání připisovaného národním federacím vycházet z dohod uzavřených na místní úrovni mezi svazy chovatelů a individuálními provozovateli jatek. Připomínají, že důkazní břemeno, pokud jde o délku trvání dohody, leží na Komisi, a jestliže se tato rozhodla prokázat protiprávní jednání a účast na něm na základě přímých listinných důkazů, nemůže presumovat trvání členství určité strany dohody i po její poslední prokázané účasti na určitém prováděcím opatření (rozsudek Soudu ze dne 15. března 2000, Cimenteries CBR a další v. Komise, T-25/95, T-26/95, T-30/95 až T-32/95, T-34/95 až T-39/95, T-42/95 až T-46/95, T-48/95, T-50/95 až T-65/95, T-68/95 až T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 a T-104/95, Recueil, s. II-491, body 4281 až 4283).

¹⁰⁷ Žalobkyně poznamenávají, že dotčené místní dohody nepodepsaly, protože ty byly uzavřeny odlišnými právními subjekty, a sice departementními zemědělskými federacemi, departementními JA nebo místními profesními svazy. Tyto místní dohody, zvláště ty, které byly uzavřeny počínaje 30. listopadem 2001, byly výhradně výsledkem činnosti posledně jmenovaných a závisely na jejich schopnosti zajistit

u svých kupujících uplatňování minimálních cen. Žalobkyně v tomto ohledu poukazují na rukou psané poznámky ředitele FNB na schůzce konané dne 29. listopadu 2001 („projednat vaše sazebníky na regionální úrovni“). Skutečnost, že FNB předala sazebník referenčních cen departementním federacím, které jej požadovaly, nemůže tento závěr vyvrátit, neboť k tomuto předání nedošlo v rámci plnění národní dohody, nýbrž v rámci místních vyjednávání vedených těmito federacemi. M. E. C., jeden z ředitelů FNB, zaslal dne 11. prosince 2001 tento sazebník departementní federaci a zároveň jí výslovně připomněl, že platnost tohoto sazebníku nebyla dohodou prodloužena. Žalobkyně konečně zpochybňují tezi Komise, podle které bylo znění místních dohod takřka doslovně převzato z národní dohody.

108 Žalobkyně dále podotýkají, že strany těchto místních dohod nebyly účastníky správního řízení před Komisí. Žalobkyně tak za ně nemohly odpovědět. Bylo by tedy v rozporu s právy obhajoby a s čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (EÚLP), kdyby tyto písemnosti nebyly z jednání vyloučeny.

109 Komise odpovídá, že při posuzování délky trvání protiprávního jednání mohla oprávněně přihlídnout k četným místním dohodám uzavřeným po podpisu dohody ze dne 24. října 2001. Tyto místní dohody byly hlavními prostředky provedení sporné dohody, zejména po skončení platnosti písemné dohody. Krom toho veškeré dokumenty týkající se těchto dohod byly u žalobkyň zajištěny, což dokládá, že národní federace dohlížely zblízka na provádění národní dohody na místní úrovni.

Závěry Soudu

110 Podstatou tvrzení žalobkyň je, že Komise nemohla pro účely stanovení délky trvání protiprávního jednání přihlídnout k dohodám, které neuzavřely ony samy, nýbrž

departementní federace nebo místní profesní svazy chovatelů na jedné straně a podniky provozující jatka na straně druhé.

- 111 Není však zpochybňováno, že dotčené místní federace nebo svazy chovatelů byly přímými, nebo nepřímými členy žalobkyň ve věci T-245/03.
- 112 Přitom je třeba uvést, že po podpisu dohody ze dne 24. října 2001 národní federace chovatelů vyzvaly své členy k provádění uvedené dohody na místní úrovni. V dopise žalobkyň ve věci T-245/03 ze dne 25. října 2001 určeném jejich členům, který obsahuje sdělení o podpisu dohody z předchozího dne, se uvádí: „Každý z nás musí od nyníška velmi dbát na striktní uplatňování této dohody na celém území [...] Vyzýváme také Vás, abyste v co nejkratší době zajistili podpisy podniků, které dohodu doposud nepodepsaly. Závazek podniků se týká rovněž priority tuzemského zásobování“. Stejně tak dopis žalobkyň ve věci T-245/03 ze dne 13. prosince 2001 adresovaný jejich členům obsahuje následující pasáž: „[...] žádáme, aby se celá síť FNSEA uvedla do pohotovosti [...] a aby byly u každého provozovatele jatek ověřeny uplatňované ceny, a to k zajištění dodržování našich minimálních cen v rámci produkčních cílů. Za tímto účelem Vás žádáme, abyste laskavě podnikli kroky v každých jatkách ve svém departementu“. Konečně dopis žalobkyň ve věci T-245/03 ze dne 8. listopadu 2001 adresovaný jejich členským federacím odhaluje, že tyto federace byly povinny sdělit národním federacím veškeré informace týkající se prováděných opatření, aby bylo možné připravit následující část strategie profesního svazu; tyto informace zahrnovaly zejména „přesný a podrobný seznam podniků, které dosud nepodepsaly sazebník, nebo které jej podepsaly, ale neuplatňovaly“.
- 113 Ze spisu tedy vyplývá, že žalobkyně ve věci T-245/03 pobízely své členy k provádění konkrétních opatření u podniků provozujících jatka působících na jejich území a tím

k účasti na provádění sporné dohody. Jednání departementních federací a místních profesních svazů bylo proto součástí společné strategie s národními federacemi, jejímž cílem bylo zajistit, aby opatření přijatá na národní úrovni byla účinná na celém francouzském území. Jedním z nástrojů této strategie bylo právě uzavření dohod mezi místními profesními svazy chovatelů a podniky provozujícími jatka.

- 114 Ve faxové zprávě Fédération régionale des syndicats d'exploitants agricoles (FRSEA) Dolní Normandie, která byla dne 9. listopadu 2001 zaslána FNSEA v odpověď na její dotazník zasláný dne 8. listopadu 2001, se uvádí: „Postupy a strategie k uplatňování sazebníku: [...] Formální podpis smlouvy o regionálním závazku: Dodržování podmínek a cen podle sazebníku mezi FRSEA [Dolní Normandie] a provozovateli jatek. Všichni se zavázali písemně a zaslali nám dokument zpět“. Stejně tak ve faxové zprávě FDSEA Finistère ze dne 19. listopadu 2001 zasláné FNB se lze dočíst: „Pokud se jedná o postupy prováděné ohledně sazebníku [...] [minimálních] cen, s provozovateli jatek byly učiněny ústní dohody. Písemná dohoda nám dosud nebyla zaslána zpět a neobdrželi jsme žádnou stížnost chovatelů na nedodržování sazebníku“. Konečně ve faxové zprávě FDSEA Isère ze dne 13. listopadu 2001 zasláné FNSEA a FNB je v příloze obsažen vzor místní dohody; ten je nadepsán „Uplatnění národní dohody o sazebníku minimálních cen“ a obsahuje ustanovení upravující závazek k dodržování sazebníku cen a k dočasnému pozastavení dovozu „do dalšího jednání na národní úrovni“.

- 115 Krom toho skutečnost, že tyto místní dohody byly podepsány podniky provozujícími jatka, a nikoli organizacemi, které je zastupují na národní úrovni (včetně FNICGV a žalobkyně ve věci T-217/03), rovněž není důvodem pro to, aby v projednávaném případě bylo zohlednění těchto dohod vyloučeno. V tomto ohledu se Soud domnívá, že existence národní dohody uzavřené mezi zástupci chovatelů a zástupci provozovatelů jatek byla rozhodujícím faktorem k překonání odporu podniků provozujících jatka k přijetí místních dohod, které jim byly předloženy zástupci chovatelů.

- 116 Konečně ze spisu vyplývá, že na rozdíl od toho, co tvrdí žalobkyně, dotčené místní dohody často ve své podstatě přebíraly obsah národní dohody. Ve skutečnosti byly uvedené místní dohody častokrát pouze doslovným převedením národní dohody (viz například dohodu podepsanou dne 31. října 2001 zejména mezi FDSEA Loire a podniky provozujícími jatka z téhož departementu).
- 117 S ohledem na výše uvedené má Soud za to, že se nelze domnívat, že tyto místní dohody byly výsledkem nezávislého vyjednávání, které by nebylo spojeno s uplatňováním národní dohody. Dohody uzavřené na místní úrovni totiž na spornou dohodu navazovaly a prováděly ji.
- 118 Soud se proto domnívá, že Komise oprávněně přihlédla k těmto dohodám pro účely posouzení rozsahu a délky trvání protiprávního jednání připisovaného žalobkyním.
- 119 Krom toho je třeba odmítnout argument žalobkyň, podle nějž zohlednění místních dohod porušuje jejich práva obhajoby. Je totiž třeba konstatovat, že dokumenty týkající se místních dohod, z nichž Komise vycházela v napadeném rozhodnutí a které byly nalezeny při šetřeních v kancelářích žalobkyň, byly součástí správního spisu. Žalobkyně proto měly v průběhu řízení před Komisí možnost se k těmto dokumentům vyjádřit.

b) K uspořádání, výběru, citování a výkladu dokumentů ze spisu

Argumenty účastnic řízení

- 120 Žalobkyně tvrdí, že se Komise v napadeném rozhodnutí dopustila zkreslení rukou psaných poznámek nalezených v kanceláři ředitele FNB, o něž se do značné míry opírala při prokazování rozsahu a délky trvání sporné dohody. Žalobkyním tak sdělila pouze výňatky, které sama vybrala, neseřadila tyto výňatky chronologicky ani je nespojila dohromady, takže byly smíchané s ostatními písemnostmi obsaženými ve spisu. Tyto poznámky byly krom toho zapsány na stránkách přeplněných textem, neuspořádaně a v mnoha případech je nelze ani rozluštit.
- 121 Žalobkyně krom toho zpochybňují správnost nebo výklad celé řady citací uvedených v napadeném rozhodnutí, přičemž mají za to, že jsou neúplné, vytržené z kontextu nebo nesprávné, že ve skutečnosti protirečí tezi Komise, že nejsou datovány a že nelze určit totožnost účastníků zmiňovaných schůzek. Konečně tvrdí, že Komise při výkladu dokumentů obsažených ve spisu převrátila důkazní břemeno, neboť předpokládala zavinění žalobkyň a zohlednila pouze usvědčující dokumenty, a nikoli zprošťující dokumenty.
- 122 Komise poznamenává, že v textu rozhodnutí nemůže citovat *in extenso* veškeré dokumenty, z nichž vychází, a tvrdí, že k provedení výběru lze mít výhrady pouze potud, pokud vede ke zkreslení písemností. Krom toho odmítá ostatní výtky uplatněné žalobkyněmi.

Závěry Soudu

123 Žalobkyně nezpochybňují, že měly přístup ke všem dokumentům, které jsou součástí správního spisu Komise (s jedinou výjimkou tvořenou dvěma dopisy, které si Komise vyměnila se stálým zastoupením Francouzské republiky při Evropské unii). Komise zejména uvádí, aniž by žalobkyně jejímu tvrzení oponovaly, že žalobkyně měly přístup k úplné kopii dotčených poznámkových bloků obsahujících rukou psané poznámky ředitele FNB. Z toho vyplývá, že žalobkyně měly možnost identifikovat veškeré skutečnosti svědčící v jejich prospěch, které byly obsaženy ve spise, a těchto skutečností se dovolávat. Žalobkyně krom toho netvrdí, že by Komise ze správního spisu vypustila nebo že by do něj nezaložila dokumenty svědčící v jejich prospěch, které samy označily nebo jí předložily.

124 Dále je třeba poznamenat, jak to činí i žalobkyně, že Komise v napadeném rozhodnutí své závěry často zakládala na výňtcích z celé řady rukou psaných poznámek, které byly nalezeny a zkopírovány při šetření v prostorách žalobkyň. Tyto poznámky nejsou z převážné části ani podepsány, ani datovány a jejich obsah není vždy dostatečně čitelný. Je však třeba podotknout, že chybějící datum nebo podpis na dokumentu nebo skutečnost, že je psán nečitelně, nijak neubírají na jeho důkazní síle, neboť jeho původ, pravděpodobné datum a obsah lze zjistit s dostatečnou určitostí (viz v tomto smyslu rozsudek Soudu ze dne 10. března 1992, Shell v. Komise, T-11/89, Recueil, s. II-757, bod 86).

125 V projednávané věci Komise vždy v napadeném rozhodnutí uvedla, že určitý dokument není datován, a připojila k němu přibližné datum podle jeho obsahu nebo kontextu. Stejně tak, když byly na schůzkách zmíněny pouze iniciály účastníků, Komise podle kontextu obvykle dovodila, kdo byly takto označené osoby. Konečně, pokud jde o výtky žalobkyň k uspořádání a zařazení těchto poznámek, Komise vysvětlila, že tyto dokumenty ze spisu byly seřazeny chronologicky podle data jejich

vydání nebo v případě dokumentů zajištěných při inspekci podle data jejich nalezení, přičemž v posledně uvedeném případě byly dokumenty očíslovány podle pořadí, v jakém byly zaznamenány.

- 126 Pokud jde o výtky žalobkyní týkající se zejména užití a výkladu určitých důkazních prostředků v napadeném rozhodnutí, ty budou posouzeny následně, jelikož mohou vést ke zpochybnění závěrů Komise ohledně rozsahu a délky trvání protiprávního jednání.

2. Pokud jde o přičítání dohody o dovozu žalobkyním

a) Argumenty účastnic řízení

- 127 Žalobkyně uvádějí, že podepsání protokolu z Rungis dne 31. října 2001 vedlo k tomu, že platnost části národní dohody týkající se pozastavení dovozu, která nabyla účinnosti dne 29. října 2001, skončila pouhé dva dny poté, tedy 31. října 2001. Část „Dovoz“ této dohody tedy neměla ani čas na to, aby vůbec mohla platit, a nemůže jim proto být přičítána.
- 128 Žalobkyně tvrdí, že Komise zkreslila skutkový stav projednávané věci a dopustila se zjevně nesprávného posouzení, když měla za to, že uvedený protokol z Rungis obsahuje dohodu, jejímž cílem je omezení objemu dovozu. Závazek dovozců a vývozců učinit projev „solidarity“, který tento protokol obsahoval, se podle nich netýkal dovozu a byl pouze potvrzením FNICGV učiněným na žádost federací

chovatelů, že zásobování nadále probíhá za podmínek upravených v sazebníku cen. Žalobkyně ve věci T-217/03 mimoto poznamenává, že jelikož nepodepsala protokol z Rungis, nebyla tímto závazkem „solidarity“ každopádně vůbec dotčena. Konečně prohlášení předsedy FNIGCV učiněná v den podpisu protokolu potvrzují, že od části „Dovoz“ bylo upuštěno.

129 Žalobkyně stejně tak tvrdí, že když Komise uvádí, že mezi sazebníkem cen a pozastavením dovozu existuje nutně spojitost, zaměňuje mezi tím, co by si producenti přáli a co se po protokolu z Rungis stalo skutečností. Žalobkyně též připomínají již od počátku velmi kritický postoj dovozců-provozovatelů jatek a dovozců-velkoobchodníků, kteří jsou členy FNIGCV, k části „Dovoz“ dohody ze dne 24. října 2001 a tvrdí, že souhlas s touto částí vyslovený touto federací byl pouze symbolickým gestem a že ji nebylo možné zachovat v platnosti.

130 Žalobkyně navíc Komisi vytýkají, že nepřihlédla k dokumentům, které mají prokazovat, že dohoda o dovozu již neexistovala. Odkazují přitom zaprvé na dopis národních federací chovatelů ze dne 8. listopadu 2001 určený jejich členům, z něž má vyplývat, že se plnění dohody ze dne 24. října 2001 týkalo výlučně uplatňování sazebníku minimálních cen, protože o jakémkoli omezení dovozu nebyla ani zmínka. Žalobkyně zadruhé poukazují na rukou psanou poznámku ze dne 14. listopadu 2001, v níž se uvádí: „omezená dohoda: zatím zachování dovozu; žádná [odvetná opatření]“.

131 Žalobkyně krom toho poznamenávají, že Komise odhalila pouze jedinou místní dohodu uzavřenou po podpisu protokolu z Rungis a obsahující doložku o pozastavení dovozu, a sice dohodu vyhotovenou v departementu Isère. Dokumenty FRSEA Dolní Normandie ze dne 9. listopadu 2001 a dokument FDSEA

Finistère ze dne 19. listopadu 2001 jsou podle nich pouze zápisy, které nedokazují, že by dotyčné místní dohody obsahovaly závazek k pozastavení dovozu. Ostatní místní dohody citované Komisí nejsou pozdějšího data než protokol z Rungis. Dohoda uzavřená v departementu Loire nese datum 31. října 2001.

132 Žalobkyně konečně uplatňují, že analýza křivek objemu obchodu potvrzuje, že pozastavení dovozu nepokračovalo po 31. říjnu 2001. Vysvětlují, že údajný pokles objemu dováženého hovězího a telecího masa v listopadu a prosinci 2001 lze odůvodnit neustálými změnami měsíčních objemů dovozu a že mezi tímto konkrétním snížením a existencí údajné dohody nelze spatřovat žádnou příčinnou souvislost.

133 Komise tvrdí, že část „Dovoz“ dohody ze dne 24. října 2001 nebyla po 31. říjnu 2001 protokolem z Rungis zrušena. Uvádí, že tento protokol měl za cíl zmírnit příliš striktní závazek k úplnému pozastavení dovozu, avšak s poukazem na „solidaritu“ vedl k omezení dovozu produktů za nejnižší ceny. Podle ní žalobkyně neobjasňují, jak by mohla dohoda o minimální ceně obstát, kdyby současně nadále docházelo k levnějšímu dovozu. Konečně několik místních dohod uzavřených k provedení národní dohody ve stejný den jako protokol z Rungis nebo později i nadále obsahuje závazek k pozastavení dovozu.

b) Závěry Soudu

134 Úvodem je nutno odmítnout tezi žalobkyně, že pakliže byla část „Dovoz“ v návaznosti na protokol z Rungis odstraněna, uvedená část jim nemůže být přičítána.

Skutečnost, že protiprávní jednání trvalo jen velmi krátkou dobu, totiž nemůže zpochybnit, že došlo k porušení čl. 81 odst. 1 ES.

135 Soud se krom toho domnívá, že k tomu, aby dohoda o stanovení minimálních cen byla účinná, bylo nutné přijmout opatření pro dohled nad dovozem nebo k omezení dovozu. Vzhledem k tomu, že hovězí a telecí maso pocházející z jiných členských států, zejména z Německa a Nizozemska, je levnější než hovězí a telecí maso produkované ve Francii, a s ohledem na existenci převisu nabídky, účinnost sazebníku cen v projednávané věci nutně závisela na zásobování podniků provozujících jatka usazených ve Francii ze strany francouzských chovatelů. Kdyby tomu tak nebylo, pak nejenže by tento sazebník cen nemohl napravit krizi, již utrpěli francouzští chovatelé, ale mohl by ji jen zhoršit, jelikož by se provozovatelé přeměrovali na produkty pocházející z jiných členských států nebo dokonce z třetích zemí.

136 Na rozdíl od toho, co tvrdí žalobkyně, se Soud každopádně domnívá, že protokol z Rungis ze dne 31. října 2001 zcela neodstranil opatření k pozastavení dovozu obsažená v dohodě ze dne 24. října 2001, i když je omezil, jak uznala Komise v napadeném rozhodnutí.

137 Tezi žalobkyně, podle které se tento protokol netýká dovozu, nýbrž sazebníku cen, je třeba rovnou odmítnout. Protokol z Rungis je totiž nadepsán „Jednání ‚Maso z dovozu‘ “. Uvádí se v něm, že „[f]rancouzské podniky specializující se na dovoz a vývoz se sešly s federacemi producentů [...], které podepsaly národní mezioborovou dohodu ze dne 24. října 2001“. V protokolu se hovoří o dovozcích a vývozcích, jeho znění však neobsahuje žádnou zmínku o sazebníku cen. Z toho vyplývá, že protokol z Rungis se týkal části „Dovoz“ sporné dohody. Zpráva předsedy FNICGV ze dne 31. října 2001 adresovaná jejím členům tento závěr potvrzuje (viz bod 140 níže).

138 Přitom je třeba konstatovat, že protokol z Rungis obsahuje po několika úvodních úvahách zejména následující pasáž:

„V bezprecedentní krizové situaci, kterou producenti procházejí, zástupci chovatelů důrazně žádají dovozce a vývozce, aby vzali na vědomí závažnost krize.

Dovozci a vývozci se v reakci na to zavazují projevit solidaritu.“

139 S ohledem na okolnosti projednávané věci, zejména na nutnost dohlížet na dovoz s cílem zajištění účinnosti sazebníku cen, který zůstal plně v platnosti, má Soud za to, že tento závazek „solidarity“, přijatý dovozci a vývozci, musí být chápán, jak to již zhodnotila Komise v napadeném rozhodnutí, jako jejich souhlas s omezením dovozu hovězího a telecího masa ve prospěch produkce francouzských chovatelů.

140 Tento závěr nemůže vyvrátit výše uvedená zpráva předsedy FNICGV ze dne 31. října 2001 určená členům této federace, kde se píše: „Nalezli jsme kompromis [...], který dovozcům umožní zachovat svou činnost a zajistit co nejlépe volný pohyb výrobků zpracovávaných a uváděných na trh našimi podniky“. Se zřetelem k jasnému znění dohody ze dne 24. října 2001 (tj. „[z]ávazek k dočasnému pozastavení dovozu“), na niž ostatně předseda FNICGV ve své zprávě odkazuje, totiž tato pasáž zůstává nejednoznačná. Předseda FNICGV se tak zmiňuje o „kompromisu“, ale neuvádí, že volný pohyb dotčených produktů bude zajištěn úplně, nýbrž „co nejlépe“.

- 141 S ohledem na výše uvedené má Soud za to, že protokol z Rungis zcela neodstraní část „Dovoz“ sporné dohody.
- 142 Tomuto závěru neodporuje ani jeden z obou dokumentů, jichž se žalobkyně dovolávají jako důkazu toho, že část „Dovoz“ již v listopadu 2001 nebyla v platnosti.
- 143 Pokud jde o dopis žalobkyň ve věci T-245/03 ze dne 8. listopadu 2001 určený jejich členům, jeho předmětem bylo „[d]va týdny po podpisu a jeden týden po zavedení sazebníku minimálních cen [...] zhodnotit uplatňování a dodržování této dohody v departementech“. Jak uvádějí žalobkyně, uvedená poznámka odkazuje pouze na opatření týkající se uplatňování sazebníku cen. Avšak pouhá skutečnost, že se tento dopis nezmiňuje o části „Dovoz“, nemůže sama o sobě stačit jako důkaz toho, že od této části bylo upuštěno.
- 144 Co se týče rukou psaných poznámek ze dne 14. listopadu 2001 učiněných vedoucím oddělení FNSEA, skutečně se v nich uvádí: „omezená dohoda: zatím zachování dovozu; žádná [odvetná opatření]. Je však třeba podotknout, jak uvádí i Komise, že z jejich kontextu vyplývá, že příslušná část těchto poznámek poukazuje na vymezení strategie žalobkyň ve věci T-245/03 za účelem přípravy jejich odpovědi na žádost Komise o informace ze dne 9. listopadu 2001 (viz bod 13 výše). Jedná se tedy o dokumenty, které obsahují pouze postoj, s nímž chtěly žalobkyně seznámit Komisi. V textu těchto rukou psaných poznámek je totiž obsaženo několik zmínek o „Bruselu“, „BXL či GR pro hospodářskou soutěž“. V tomto směru se zde uvádí: „GR pro hospodářskou soutěž → text FNSEA pro pozdní dopoledne“ a dále „Odpověď ve vzájemné shodě, ne-li společná“. Některé z těchto rukou psaných pasáží potvrzují, že výňatek, na který poukazuje žalobkyně, byl součástí vyjádření, které mělo být zahrnuto do odpovědi určené Komisi. Je třeba citovat například

následující úryvky, které se nacházejí poblíž uvedeného výňatku v dotyčném dokumentu: „Hlavní oblasti obrany“ nebo „obrana producentů“. Proto je namístě učinit závěr, že výňatky, na něž žalobkyně poukazují, postrádají objektivitu a spolehlivost, které jsou nezbytné k tomu, aby jim byla přiznána důkazní síla.

145 Mimoto je třeba také uvést, že řada místních dohod obsahujících doložky o pozastavení dovozu byla uzavřena téhož dne, kdy byl podepsán protokol z Rungis, nebo později. Sdělení FDSEA Loire ze dne 31. října 2001 se tak zmiňuje o tom, že téhož dne byla uzavřena dohoda mezi FDSEA, departementním střediskem JA a „departementním odvětvím masa“. V tomto sdělení se uvádí, že „všechny vyzvané podniky [...] podepsaly dohodu a zavázaly se ji uplatňovat“. Dohoda připojená v příloze přitom přebírá takřka doslovně znění dohody ze dne 24. října 2001 a obsahuje „[z]ávazek k dočasnému pozastavení dovozu“. Stejně tak ze spisu vyplývá, že v departementu Isère byly v listopadu 2001 uzavřeny na základě národní dohody alespoň tři místní dohody s provozovateli jatek, které obsahovaly závazek k dočasnému pozastavení dovozu „do dalšího jednání na národní úrovni“: tj. před 13. listopadem 2001 se společností Provi, dne 13. listopadu se skupinou Bigard a dne 15. listopadu se společnostmi Carrel a Isère Viandes et salaisons.

146 Krom toho je třeba odmítnout výhrady žalobkyň, že v napadeném rozhodnutí byly použity dokumenty od FRSEA Dolní Normandie ze dne 9. listopadu 2001 a od FDSEA Finistère ze dne 19. listopadu 2001, které se zakládaly na skutečnosti, že tyto dokumenty jsou pouhými zápisy, které nedokládají, že by dotyčné místní dohody obsahovaly závazek k pozastavení dovozu. Je totiž třeba uvést, že zaprvé dokument ze dne 19. listopadu 2001 nebyl Komisí citován jako důkaz existence části „Dovoz“, nýbrž jako příklad místního uplatnění sazebníku cen (viz bod 86 odůvodnění napadeného rozhodnutí a bod 114 výše). Zadruhé, pokud jde o dokument ze dne 9. listopadu 2001, stačí konstatovat, že jej Komise využila pouze pro dokreslení

existence místních kontrol původu masa (viz bod 80 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Dotčený dokument skutečně obsahuje následující výňatek: „Orne a Calvados provádějí kontroly kamionů dovážejících maso: nic k ohlášení“.

147 Rovněž je nutno odmítnout argumenty, které žalobkyně opírají o statistickou analýzu objemu hovězího a telecího masa dováženého do Francie. Je totiž třeba uvést, že Komise sice v napadeném rozhodnutí shledala, že dostupné statistiky ukazují na citelný pokles dovozu v listopadu 2001 oproti říjnu 2001 a v prosinci 2001 oproti listopadu 2001 a že se úroveň dovozu znatelně napravila v lednu 2002 (bod 78 odůvodnění napadeného rozhodnutí), nic to však nemění na tom, že toto snížení dovozu nelze s jistotou přičítat této dohodě (bod 167 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Vzhledem k tomu, že Komise z těchto statistických údajů nevycházela při prokazování délky trvání platnosti části „Dovoz“, argumenty žalobkyň zpochybňující výklad těchto číselných údajů nejsou relevantní. Soud se každopádně domnívá, že statistiky, na něž žalobkyně poukazují, neumožňují vyslovit závěr, že dohoda o dovozu netrvala i po 31. říjnu 2001.

148 Pokud jde krom toho o argument žalobkyně ve věci T-217/03, podle kterého se jí netýká závazek solidarity stanovený v protokolu z Rungis, protože jej nepodepsala, postačí konstatovat, že tento protokol neobsahoval novou dohodu a pouze zmírňoval původní doložku o pozastavení dovozu obsaženou v dohodě ze dne 24. října 2001, kterou žalobkyně ve věci T-217/03 podepsala. Navíc je důležité podotknout, že žalobkyně ve věci T-217/03 na dotaz Soudu uznala, že ani při podpisu protokolu z Rungis, ani poté své členy neinformovala o údajném odstranění omezení dovozu hovězího a telecího masa. Ospravedlňovala se tím, že její členové nebyli opatřeními o dovozu dotčeni. Je však třeba připomenout, že alespoň někteří z jejích členů dováželi hovězí a telecí maso do Francie, i když tato množství byla poměrně malá oproti celkovému dovozu (viz bod 66 výše).

149 S ohledem na výše uvedené je namístě vyslovit závěr, že se Komise nedopustila pochybení, když měla za to, že navzdory protokolu z Rungis nebylo od části „Dovoz“ dohody ze dne 24. října 2001 úplně upuštěno počínaje 31. říjnem 2001.

3. Pokud jde o přičítání tajné ústní dohody uzavřené po konci listopadu 2001 žalobkyním

a) Argumenty účastnic řízení

150 Žalobkyně tvrdí, že Komise neprávem dospěla k závěru, že platnost dohody ze dne 24. října 2001 byla stranami ústně a tajně prodloužena i na dobu po 30. listopadu 2001.

151 Připomínají, že prodloužení platnosti dohody může vyplývat pouze ze skutečností dokládajících souhlasný projev vůle všech stran. Komise proto měla v projednávané věci prokázat shodu vůle federací producentů a federací provozovatelů jatek ohledně pokračování dohody. Zástupci provozovatelů jatek, tj. FNICGV a žalobkyně ve věci T-217/03, však měly důvod pro to, aby nebyla prodloužena na dobu po konci listopadu 2001, a to poté, co jim Komise oznámila, že tuto dohodu považuje za porušení článku 81 ES. FNICGV tak dne 30. listopadu 2001 informovala své členy o neprodloužení platnosti dohody.

152 Žalobkyně krom toho podotýkají, že záměry či jednání ohledně obnovení dohody nestačí jako důkaz toho, že platnost této dohody byla skutečně prodloužena. Dále uvádějí, že se Komise nemohla opírat výlučně o skutečnosti vyplývající

z jednostranných prohlášení pouze federací chovatelů, která obsahovala jen požadavky profesního svazu. Vzhledem k tomu, že na Komisi leží důkazní břemeno, byla podle žalobkyně povinna předložit písemnosti od provozovatelů jatek potvrzující jejich souhlas s ponecháním sazebníku cen na národní úrovni i po 30. listopadu 2001.

153 Žalobkyně napadají závěry, které Komise vyvozuje z rukou psaných poznámek ředitele FNB ohledně schůzek z 29. listopadu a 5. prosince 2001. Podle nich z těchto dokumentů vyplývá, že na uvedených schůzkách zástupci chovatelů oznámili, že počínaje prosincem 2001 se prostřednictvím opatření profesního svazu pokusí zajistit v terénu u provozovatelů jatek uplatňování cen stanovených v sazebníku. Žalobkyně též zpochybňují tezi Komise, podle níž se toto údajné tajné pokračování dohody týkalo rovněž dovozu, přičemž uvádějí, že žádná z okolností uváděných Komisí v souvislosti s oběma schůzkami z 29. listopadu a 5. prosince 2001 neobsahuje sebemenší zmínku o dovozu.

154 Žalobkyně navíc uvádějí, že se Komise snaží odůvodnit existenci ústní dohody její tajnou povahou. I když byl výraz „tajný“ uveden v poznámkovém bloku zástupce FNB, této zmínce však v praxi odporuje skutečnost, že se požadavkům profesního svazu dostalo publicity ze strany federace chovatelů. Žalobkyně poznamenávají, že tajná dohoda neměla za daných souvislostí žádný význam, protože by o nich předsedové federací, které ji podepsaly, nemohli uvědomit všechny jejich členy.

155 Pokud jde o údajné místní dohody uzavřené po 30. listopadu 2001, Komise odhalila jen jedinou, a sice dohodu ze dne 18. prosince 2001 mezi FDSEA, JA departementu Sarthe a skupinou Socopa. Pouze na této jediné dohodě staví Komise svůj závěr, podle kterého protiprávní jednání trvalo i po 30. listopadu 2001. Žalobkyně krom toho tvrdí, že Komise neměla k dispozici znění této dohody a že dokumenty, které

na ni odkazují, se zmiňují pouze o dohodě o sazebníku cen, která se tak liší od národní dohody ze dne 24. října 2001. Údajné „prodloužené dohody“ odhalené Komisí mimoto neobsahují údaj o datu, podepisujících osobách ani dotyčném regionu.

156 Žalobkyně ve věci T-217/03 krom toho tvrdí, že jelikož Komise nepředložila žádný písemný dokument pocházející od provozovatelů jatek nebo který by se jich týkal, měla prokázat uplatňování sporné dohody po 30. listopadu 2001 na základě průzkumů cen na trhu, které by dokládaly zachování sazebníku. Komise se sice pokusila prokázat existenci dohody ze dne 24. října 2001 pomocí průzkumů cen na celostátní úrovni za první tři týdny platnosti uvedené dohody, nepředložila však žádný číselný údaj o údajném pokračování uvedené dohody.

157 Žalobkyně konečně uvádějí, že jim Komise dopisem ze dne 26. listopadu 2001 oznámila, že sankce lze uložit pouze za prodloužení platnosti písemné dohody ze dne 24. října 2001. Z toho dovozují, že když jim Komise uložila sankce, aniž prokázala existenci ústní dohody, jejímž prostřednictvím měla být údajně prodloužena platnost uvedené písemné dohody, nejenže se dopustila zjevně nesprávného posouzení skutkového stavu a nesprávného právního posouzení, ale rovněž nedodržela své závazky vůči nim, což je porušením zásady legitimního očekávání.

158 Komise uvádí, že dohoda ve smyslu čl. 81 odst. 1 ES nepodléhá žádné formální náležitosti, přičemž i dohoda, která nemá písemnou formu, může tvořit zakázanou kartelovou dohodu. Poznává, že v druhé polovině listopadu 2001 žalobkyně zvažovaly ještě písemné prodloužení platnosti dohody, a tvrdí, že poté, co byla možnost písemného prodloužení zavržena, se strany dohodly na tajném prodloužení platnosti dohody na dvou schůzkách, konaných dne 29. listopadu a 5. prosince 2001.

Komise krom toho uvádí, že celá řada dokumentů dokládá pokračování dohody i po 30. listopadu 2001, a tvrdí, že proto nebylo nutné podávat též důkaz o tom, že vyvolala účinky. Konečně zpochybňuje výklad svého dopisu ze dne 26. listopadu 2001, tak jak jej provedly žalobkyně, a uvádí, že tato otázka není relevantní, protože každopádně došlo k obnovení dohody.

b) Závěry Soudu

¹⁵⁹ Je třeba připomenout, že dohoda ze dne 24. října 2001 stanovila za termín ukončení své platnosti konec listopadu 2001. Z napadeného rozhodnutí však vyplývá, že dne 19. listopadu 2001, tedy několik dní po obdržení žádosti Komise o informace, předseda FNICGV oznámil předsedovi FNSEA, že je „nucen přesunout na tentýž den datum skončení platnosti dohody“ (bod 54 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Ze spisu však nevyplývá, zda ostatní strany datum skončení platnosti dohody skutečně přesunuly. Žalobkyně krom toho nezpochybňují, že dohoda ze dne 24. října 2001 skončila dne 30. listopadu 2001, nýbrž skutečnost, že došlo k ústnímu a tajnému obnovení této dohody tak, že měla trvat i po posledně uvedeném datu. Přezkum Soudu se tedy musí omezit na posledně uvedenou otázku.

¹⁶⁰ V tomto ohledu je namístě podotknout, jak také potvrdila Komise na jednání, že napadené rozhodnutí označuje dotčené protiprávní jednání za dohodu uzavřenou mezi federacemi zastupujícími chovatele na jedné straně a federacemi zastupujícími provozovatele jatek na straně druhé. Jak tvrdí žalobkyně, měla proto Komise jako důkaz o existenci údajné ústní dohody, kterou mělo dojít k obnovení dohody ze dne 24. října 2001 nebo k prodloužení její platnosti, prokázat, že k ní přistoupili jak zástupci chovatelů, tak zástupci provozovatelů jatek.

- 161 Naproti tomu je namístě odmítnout argumentaci žalobkyně, podle níž Komise nemohla vycházet pouze z důkazů pocházejících od zástupců chovatelů a měla předložit také písemnosti od provozovatelů jatek. Komise totiž nebyla povinna předložit důkazy přímo od zástupců provozovatelů jatek, jestliže ostatní písemnosti obsažené ve spisu dostatečně dokládaly jejich účast na dohodě (viz v tomto smyslu výše uvedený rozsudek *Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise*, bod 512).
- 162 Přitom je nutné podotknout, že Komise v napadeném rozhodnutí prokazovala prodloužení platnosti dohody ze dne 24. října 2001 na dobu po konci listopadu 2001 na základě souboru faktů: zprvé, na základě dokumentů, v nichž se uvádělo, že obnovení dohody bylo zvažováno, včetně skutečnosti, že k tomu mělo dojít po údajném odstoupení FNICGV dne 19. listopadu 2001 (body 46 až 53 odůvodnění napadeného rozhodnutí); zadruhé, na základě dokumentů zmiňujících dohodu obsahující závazek uchovat ji v tajnosti, ke které dospěly všechny strany na dvou schůzkách, které se konaly dne 29. listopadu a 5. prosince 2001 (body 57 až 70 odůvodnění napadeného rozhodnutí); zatřetí, na základě skutečností osvědčujících uplatňování dohody po konci listopadu 2001 (body 78 až 95 odůvodnění napadeného rozhodnutí).
- 163 Dále je tedy třeba zkoumat tyto důkazní materiály zohledněné Komisí, a to z hlediska výtek, které vůči nim žalobkyně uplatnila.

K přípravě prodloužení platnosti dohody

- 164 Komise v napadeném rozhodnutí poznamenává, že v druhé polovině listopadu 2001 strany zvažovaly písemné prodloužení sporné dohody (body 48 až 53 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Komise vycházela zejména z rukou psaných poznámek ředitele FNB a z e-mailu zástupce FRSEA Bretaň ze dne 28. listopadu 2001, který byl zaslán FNB.

- 165 Zaprvé je třeba uvést, že tyto rukou psané poznámky se zmiňují o pracovní schůzce, která se podle Komise konala v době od 22. do 27. listopadu 2001 a jíž se měl zúčastnit předseda FNICGV, p. L. S. Z těchto poznámek vyplývá, že bylo jednáno o budoucnosti „Odvětvové dohody“ po konci listopadu 2001, a to jak v části „Ceny“, tak v části „Dovoz“. Na těchto jednáních FNICGV údajně odmítla „pokračovat v písemné dohodě“. V poznámkách se též zvažoval „návrat k legálnosti“. Byla však zkoumána možnost „dalšího pokroku v dohodě“.
- 166 Zadruhé je třeba uvést, že ve výše uvedeném e-mailu ze dne 28. listopadu 2001 se píše: „Pokračovat v uplatňování sazebníku v příštích týdnech: všichni kontaktovaní provozovatelé jatek prohlásili, že jsou připraveni sazebník dodržovat, jestliže se všechny subjekty zavážou současně“. Tento úryvek však dokládá pouze ochotu některých provozovatelů jatek dodržovat cenová opatření, bude-li v tomto směru uzavřena dohoda.
- 167 Je tedy namístě učinit závěr, že Komise sice byla oprávněna použít tyto dokumenty jako důkaz toho, že žalobkyně zvažovaly a projednávaly prodloužení platnosti písemné dohody ze dne 24. října 2001, uvedené dokumenty však samy o sobě nedokazují, že k tomuto prodloužení skutečně došlo.

K prodloužení platnosti dohody na schůzkách ve dnech 29. listopadu a 5. prosince 2001

- 168 Komise tvrdí, že po upuštění od myšlenky písemného prodloužení strany sjednaly tajné prodloužení platnosti dohody, a to na dvou schůzkách, které se konaly dne 29. listopadu a 5. prosince 2001.

— Schůzka konaná dne 29. listopadu 2001

169 Pokud jde o schůzku konanou dne 29. listopadu 2001, Komise v napadeném rozhodnutí (body 57 až 60 odůvodnění) nejprve zkoumá rukou psané poznámky ředitele FNB. Tyto poznámky výslovně odkazují na „Schůzku ve čtvrtek 29. list.“. První část těchto poznámek, jak vyplývá z jejího názvu, je věnována přípravě odpovědi žalobkyně na žádost Komise o informace ze dne 9. listopadu 2001. V této části se zejména uvádí: „Dovozy pokračovaly [.] Neúplné dodržování cenové dohody [.] Dohoda, problémy → projednat sazebníky na regionální úrovni“, a hlavně „OK, připouštíme neprodloužení dohody“. Stejně tak v rámečku vpravo nahoře se píše: „Externí info? + již žádná dohoda? ... + cenová dohoda“. S ohledem na jejich kontext se Soud domnívá, že tyto úryvky popisují pouze vymezení postoje, který chtěly žalobkyně hájit před Komisí. Na rozdíl od toho, co tvrdí žalobkyně, tyto úryvky tudíž nedokazují, že by bylo rozhodnuto o ukončení platnosti sporných opatření.

170 Dále se zde uvádí: „Za daného stavu nelze prodloužit vzhledem k postižitelnosti [.] Ať trvá tlak na uplatňování intervenčních cen (fakticky jde o uplatňování sazebníku)[.] Žádnou přehnanou komunikaci“. Z tohoto úryvku vyplývá, že federace chovatelů měly v úmyslu nadále vyžadovat uplatňování minimálních cen, ale tentokrát formálně jako požadavek profesního svazu. Píše se zde totiž: „Hovořit o orientační ceně Regionální sazebníky?“. Poznámky rovněž obsahují následující úryvek: „zaslat dopis FNICGV – FNCBV[.] FNB[.] ZPRÁVA se bere na vědomí[.] žádná dohoda v budoucnu, ale pokračuje se v cílech profesního svazu“. Konečně se zde též uvádí: „Tisková ZPRÁVA[.] Sazebník = proti EHS, proto se s tím končí, ale jako chovatelé budeme doporučovat ceny[.] cíle profesního svazu“.

171 Tyto rukou psané poznámky krom toho obsahují úryvky, z nichž na rozdíl od toho, co tvrdí žalobkyně, vyplývá, že tato strategie, jejímž cílem je nadále zachovávat

minimální ceny, obdržela souhlas zástupců provozovatelů jatek. Na několika místech se hovoří o „LS“, což podle Komise označuje předsedu FNICGV, aniž jí v tom žalobkyně oponovaly. Jedná se o následující úryvky:

- „Podepsaná dohoda: nebude možné v ní pokračovat (LS)[.] LS = OK, pokud jde o dodržování ceny stanovené pro stažení“. Hned za těmito poznámkami je uveden přehled cen některých kategorií hovězího a telecího masa, kolem nichž je napsáno „dohoda OK“;

- „ ‚Orientační cena‘, ‚cena na základě cíle‘, ‚cílová cena‘[.] ‚rentabilní cena‘, ‚cena na základě cíle chovatele‘, ‚cíl chovatele‘ LS = nebudu nic psát/tel.“.

¹⁷² Tyto úryvky rovněž na několika místech obsahují iniciály „FT“, které zdá se označují předsedu žalobkyně ve věci T-217/03.

¹⁷³ Konečně je třeba konstatovat, že na poslední straně tohoto dokumentu („Shrnutí“) se píše: „Dobrá bilance, jednomyslně[.] ‚dohoda‘ pro dodržování ‚ceny na základě cíle chovatele (ústně/tel.)“.

¹⁷⁴ S ohledem na výše uvedené se Soud na rozdíl od toho, co tvrdí žalobkyně, domnívá, že rukou psané poznámky týkající se schůzky ze dne 29. listopadu 2001 lze vykládat v tom smyslu, že zástupci provozovatelů jatek souhlasili s prodlouženým uplatňováním sporných opatření. Proto je nutné odmítnout tezi, podle které tyto dokumenty dokládají pouze vůli federací chovatelů pokračovat v provádění těchto

opatření, a to pouze v rámci opatření profesního svazu, bez jakékoli dohody s provozovateli jatek. Této tezi totiž odporuje obsah samotných poznámek.

175 Jak se uvádí v napadeném rozhodnutí (viz bod 63 odůvodnění), několik dalších dokumentů potvrzuje, že se žalobkyně na této schůzce konané dne 29. listopadu 2001 ústně dohodly na pokračování sporné dohody.

176 Zaprvé, v rozhovoru místopředsedy FNB, p. G. H., ze dne 4. prosince 2001 s deníkem *Vendée agricole*, který je dostupný na internetové stránce FNSEA, tento uvedl: „Minulý týden jsme zdůraznili, jaký má tento sazebník význam pro zastavení trvalého propadu cen. Podniky jeho dopad uznávají, chtějí však zároveň plnit doporučení Bruselu. Od nynížska již nebudeme hovořit o mezioborové dohodě ohledně sazebníku, ale o cílených nejnižších cenách. Nadále trváme na myšlence sazebníku profesního svazu!“. Místopředseda FNB dodal: „K této ‚nové‘ dohodě neexistuje písemný podklad. Jen ústní domluva. Ale nesmírně dalekosáhlá. Zástupci podniků na národní úrovni také ústně tlumočili obsah našich jednání“. S poukazem na některé provozovatele jatek ve Vendée se konečně uvádí: „Ptáme se jich, zda od svých celostátních organizací obdrželi pokyny [k cenám projednaným minulý týden] podobné těm našim“.

177 Zadruhé se napadené rozhodnutí v bodě 64 odůvodnění zmiňuje o aktuálním sdělení federace z Vendée ze dne 5. prosince 2001. V této zprávě se uvádí: „[V] případě ústní dohody, která byla potvrzena koncem minulého týdne v rámci odvětví hovězího a telecího masa, se otálí s jejím konkrétním prováděním v terénu [...] Celé odvětví mělo předložit informace o této ‚dohodě‘ na počátku týdne“. Dokument obsahuje zmínku o jednání mezi demonstranty a jedním provozovatelem jatek, po níž následuje toto upřesnění: „[O]dpovědní pracovníci jatek jednali s [předsedou FNICGV]. Ten potvrdil jednání z minulého týdne“.

— Schůzka konaná dne 5. prosince 2001

- 178 Pokud jde o schůzku konanou dne 5. prosince 2001 u příležitosti národního dne hovězího a telecího masa, nejprve je třeba posoudit, stejně jako to činí i napadené rozhodnutí v bodě 66 odůvodnění, e-mail ze dne 6. prosince 2001 zasláný zástupcem FRSEA Bretaň předsedům FDSEA svého regionu. V tomto e-mailu, který odkazuje na „včerejší schůzku“, se uvádí:

„K [...] otázce minimálních cen celostátní předsedové FNICGV a FNCBV prohlásili, že si jsou vědomi potřeby zachovat tržní ceny a že své členy o této potřebě přesvědčí. Nicméně nebudeme mít v tomto ohledu žádnou písemnou dohodu a zachování cen bude záviset na naší schopnosti vyvíjet dostatečný nátlak v rámci odvětví. Proto vám navrhuji navázat již od konce týdne kontakt [...] s provozovateli jatek ve vašem departementu a zajistit, že se zavážou k zachování cen na dosavadní a aktualizované bázi, a upozornit je o opatřeních profesního svazu, která můžeme provést již příští týden v případě, že tento závazek nebude splněn.“

- 179 Napadené rozhodnutí dále v bodě 67 odůvodnění zohledňuje sdělení FNPL zasláné faxem dne 10. prosince 2001, které také hovoří o národním dni hovězího a telecího masa a které „potvrdilo ponechání sazebníku v platnosti“. V tomto sdělení se uvádí, že „zástupci provozovatelů jatek ([FT a LS]) berou na vědomí prodloužení platnosti nepsaného sazebníku“.

- 180 Napadené rozhodnutí konečně v bodech 68 a 69 odůvodnění odkazuje na další úryvky z rukou psaných poznámek ředitele FNB, nadepsané „Den hovězího a telecího masa – 5. prosince 2001“. Tyto poznámky obsahují následující úryvky: „již neříkejme ‚proti dovozu‘, ale přejděme k RHD [stravování mimo domov]“, „[c]hybou bylo = napsat pozastavení dovozu, ale dostali jsme za vyučenou od Bruselu a od ostatních z COPA (výboru profesních zemědělských organizací). Aniž bychom tomu dávali písemnou formu, budeme pokračovat s cenami na základě cíle“

nebo s cenami, pod které nechceme, aby ceny [klesly]“. Rovněž hned za poznámkami připisovanými předsedům žalobkyně ve věci T-217/03 a FNICGV se píše: „už o tom nesmíme psát, ale pokračovat v tom“. Předseda FNICGV krom toho údajně uvedl: „splníme [svůj závazek] ohledně PAS [zvláštní nákupní ceny]“ a „zpráva tlumočená našim podnikům [...] sazebník bude neformálně platit dál“. Konečně předseda žalobkyně ve věci T-217/03 v tomto ohledu údajně uvedl: „Ano OK, ale je nutné, aby uplatňovali všichni“. Pokud jde o poslední zmíněnou poznámku, na rozdíl od toho, co tvrdí žalobkyně ve věci T-217/03, zmínka o „uplatňování všemi“ neznemožňuje uplatňování sazebníku ani nijak neubírá dotčenému prohlášení na důkazní hodnotě.

K provádění dohody od konce listopadu 2001

- 181 Napadené rozhodnutí mimoto obsahuje odkazy na několik místních akcí, které potvrzují, že provádění dohody pokračovalo i po 30. listopadu 2001 (body 92 až 94 odůvodnění napadeného rozhodnutí).
- 182 Zejména ve sdělení FDSEA Vendée ze dne 18. prosince 2001 se uvádí, že jeden provozovatel jatek (skupina Socopa) po blokadě svých zařízení souhlasil s uplatňováním sazebníku minimálních cen pro krávy až do 11. ledna 2002.
- 183 Spis rovněž tak obsahuje dvě vyhotovení dokumentu nazvaného „Dohoda ze dne 25. října 2001 (prodloužena)“, který obsahuje následující zmínku: „FNSEA, FNB, FNICGV a FNCBV/SICA podepsaly a považují za platné“. Jak uvádějí žalobkyně, tyto dokumenty nejsou datovány. Komise je však v bodě 94 odůvodnění napadeného rozhodnutí identifikovala jako fax „FDSEA 79“ ze dne 13. prosince 2001, a jako dokument zasláný téhož dne FDSEA Deux-Sèvres jistému provozovateli jatek.

- 184 Konečně ve faxu zástupce FDSEA Maine-et-Loire zaslaném dne 11. prosince 2001 řediteli FNB a nadepsaném „Kontroly u provozovatelů jatek v Maine-et-Loire“ se uvádí: „nezjištěna žádná odchylka – sazebník uplatňován – žádný dovoz“.

Závěr

- 185 S ohledem na výše uvedené je namístě učinit závěr, že Komise v napadeném rozhodnutí prokázala právně dostačujícím způsobem, že žalobkyně pokračovaly v uplatňování sporné dohody na základě ústního a tajného ujednání i po konci listopadu 2001, a to i přes dopisy Komise ze dne 26. listopadu 2001, kterými jim bylo sděleno, že tato dohoda svědčí o existenci protiprávního jednání odporujícího pravidlům Společenství v oblasti hospodářské soutěže.
- 186 Tento závěr nelze vyvrátit argumenty žalobkyň, podle kterých by dohoda zcela přestala být účinná, kdyby v ní bylo tajně pokračováno. Je třeba konstatovat, že spis skutečně obsahuje několik odkazů na záměr žalobkyň neodhalovat veřejně existenci závazku mezi zástupci chovatelů a zástupci provozovatelů jatek po uplynutí doby platnosti písemné dohody. Soud se však domnívá, že tajná povaha nezbavuje dohodu veškeré její účinnosti, zejména proto, že federace chovatelů nadále veřejně požadovaly ceny podle sazebníku, i když tentokrát navenek formou požadavku profesního svazu, a nadále tyto ceny oznamovaly svým členům. Stejně tak lze ze spisu dovodit, že zástupci provozovatelů jatek o nich ústně uvědomili též některé podniky provozující jatka.
- 187 Soud se navíc domnívá, že pokračování v dohodě nelze popřít pouze na základě sdělení FNICGV ze dne 30. listopadu 2001, v němž se uvádí, že „[s]azebník minimálních nákupních cen jatečných krav sjednaný dne 24. října 2001 není

a nebude prodloužen“ a že „[t]akový [byl] závěr schůzky, která se konala [předchozího dne] v Paříži v přítomnosti signatářů této dohody“. Soud má totiž za to, že toto prohlášení je součástí strategie FNICGV v oblasti komunikace s veřejností, zejména poté, co byla tato federace Komisí upozorněna na možnost uložení sankce kvůli sporným dohodám. Jak již bylo uvedeno výše, dokumenty pozdějšího data každopádně dokládají účast předsedy FNICGV na obnovení dohody.

188 Konečně, vzhledem k tomu, že Komise prokázala na základě listinných důkazů, že v dohodě bylo pokračováno, nebyla povinna na rozdíl od toho, co tvrdí žalobkyně, prokazovat pokračování v této dohodě na základě zkoumání účinků dohody na ceny uplatňované v rámci dotčeného období.

189 Proto je třeba se domnívat, že Komise právem v napadeném rozhodnutí považovala za délku trvání protiprávního jednání dobu od 24. října 2001 do 11. ledna 2002.

190 Proto musí být tento žalobní důvod v plném rozsahu zamítnut.

C – K třetímu žalobnímu důvodu, vycházejícímu z neuplatnění výjimky upravené nařízením č. 26

1. Argumenty účastnic řízení

191 Žalobkyně tvrdí, že Komise porušila nařízení č. 26 a dopustila se zjevně nesprávného posouzení skutkového stavu a nesprávného právního posouzení tím, že odmítla

uplatnit na spornou kartelovou dohodu výjimku z použití čl. 81 odst. 1 ES upravenou v článku 2 uvedeného nařízení ve prospěch některých činností spjatých s výrobou a uváděním zemědělských produktů na trh. Tvrdí, že dotčená dohoda byla nezbytná k dosažení cílů společné zemědělské politiky.

192 Žalobkyně tedy uplatňují, stejně jako to bylo uznáno i v napadeném rozhodnutí, že sporná dohoda měla za cíl zajistit chovatelům skotu minimální životní úroveň. Krom toho uvádějí, že bylo taktéž dosaženo cíle spočívajícího ve stabilizaci trhů, protože uvedená dohoda zavedla cenový mechanismus, který přispěl k odblokování dosavadního nepříznivého stavu a umožnil chovatelům prodat svou produkci za rentabilní ceny, a tedy překonat krizi, aniž by z trhu zmizeli. Dohoda přitom neohrožovala cíle spočívající ve zvýšení produktivity a v zajištění zásobování a rozumných cen pro spotřebitele a neměla na ně vliv.

193 Žalobkyně mají za to, že v daném případě měla Komise povinnost pokusit se uvést tyto různé cíle do souladu (rozsudky Soudního dvora ze dne 24. října 1973, *Balkan-Import-Export*, 5/73, Recueil, s. 1091, bod 24, a ze dne 17. prosince 1981, *Ludwigshafener Walzmühle a další v. Rada a Komise*, 197/80 až 200/80, 243/80, 245/80 a 247/80, Recueil, s. 3211, bod 41). Zejména z důvodu mimořádné krize odvětví hovězího a telecího masa měla dát přednost cílům spočívajícím ve stabilizaci trhů a v zajištění odpovídající životní úrovně zemědělského obyvatelstva. Komise proto měla uvážit, že na základě zvážení všech cílů uvedených v čl. 33 odst. 1 ES bylo možné dospět k závěru o použití výjimky upravené nařízením č. 26.

194 Žalobkyně ve věci T-245/03 se krom toho ohrazují proti tezi Komise uvedené v bodech 146 a 147 odůvodnění napadeného rozhodnutí, podle které skutečnost, že přijatá opatření nebyla upravena nařízením č. 1254/1999, stačí k vyloučení použití

výjimky upravené v článku 2 nařízení č. 26. Žalobkyně ve věci T-217/03 tvrdí, že se Komise dopustila zjevně nesprávného posouzení skutkového stavu a nesprávného právního posouzení, když měla za to, že dohoda není součástí cílů stanovených v rámci společné organizace trhu. Tvrdí zejména, že tato dohoda byla v souladu s cíli zakotvenými v bodech 2 a 31 odůvodnění nařízení č. 1254/1999, jakož i s jeho čl. 38 odst. 1.

195 Žalobkyně konečně uplatňuje, že se Komise dopustila zjevně nesprávného posouzení skutkového stavu a nesprávného právního posouzení tím, že spornou dohodu považovala za nepřiměřenou. Komise mimoto tento závěr neodůvodnila ani nevysvětlila, jaká jiná opatření než ta, která upravuje sporná dohoda, mohla zastavit propad cen.

196 Komise uvádí, že výjimka upravená v článku 2 nařízení č. 26 musí být vykládána a uplatňována restriktivně. V projednávané věci by sporná dohoda mohla být vhodná k dosažení nanejvýš jednoho z pěti cílů stanovených v článku 33 ES (a sice cíle spočívajícího v zajištění odpovídající životní úrovně zemědělského obyvatelstva) a jednoznačně se netýká žádného ze čtyř ostatních cílů. Krom toho překračuje rámec společné organizace trhu v odvětví hovězího a telecího masa a každopádně se zdá nepřiměřená k dosažení sledovaných cílů. Dotčená výjimka se v konečném důsledku na dohodu nemůže vztahovat.

2. Závěry Soudu

197 Úvodem je třeba konstatovat, že zachování účinné hospodářské soutěže na trzích se zemědělskými produkty je součástí cílů společné zemědělské politiky. Ačkoli je pravda, že článek 36 ES svěřil Radě, aby vymezila rozsah, ve kterém se pravidla Společenství v oblasti hospodářské soutěže vztahují na zemědělskou produkci a obchod se zemědělskými produkty, a vzala tak v úvahu zvláštní situaci trhů

s těmito produkty, toto ustanovení nicméně zakotvuje zásadu použitelnosti pravidel hospodářské soutěže Společenství v oblasti zemědělství (rozsudek Soudního dvora ze dne 9. září 2003, *Milk Marque a National Farmers' Union*, C-137/00, Recueil, s. I-7975, body 57 a 58).

198 Podle článku 1 nařízení č. 26 se čl. [81] odst. 1 ES vztahuje na všechny dohody, rozhodnutí a jednání uvedené v tomto ustanovení, které se vztahují na produkci zemědělských produktů uvedených v příloze [I] Smlouvy o ES nebo na obchod s nimi, zejména živých zvířat a masa a požitelných drobů, s výhradou ustanovení článku 2 téhož nařízení. Posledně uvedené ustanovení zejména stanoví, že čl. [81] odst. 1 ES se nevztahuje na dohody, rozhodnutí a jednání, které jsou nezbytné pro dosažení cílů společné zemědělské politiky stanovených v článku [33] ES.

199 Pokud jde o výjimku z pravidla obecného použití čl. 81 odst. 1 ES, článek 2 nařízení č. 26 je třeba vykládat restriktivně (rozsudek Soudního dvora ze dne 12. prosince 1995, *Oude Luttikhuis a další*, C-399/93, Recueil, s. I-4515, bod 23; rozsudek Soudu ze dne 14. května 1997, *Florimex a VGB v. Komise*, T-70/92 a T-71/92, Recueil, s. II-693, bod 152). Krom toho podle ustálené judikatury platí, že čl. 2 odst. 1 první věta nařízení č. 26, který upravuje zmiňovanou výjimku, se použije, pouze pokud dotčená dohoda podporuje dosažení všech cílů článku 33 (rozsudek *Oude Luttikhuis a další*, uvedený výše, bod 25; rozsudek *Florimex a VGB v. Komise*, uvedený výše, bod 153; viz rovněž v tomto smyslu rozsudek *Frubo v. Komise*, uvedený výše, body 25 až 27). Soud však uvedl, že v případě rozporu mezi těmito leckdy protichůdnými cíli se může Komise pokusit o jejich uvedení do souladu (rozsudek *Florimex a VGB v. Komise*, uvedený výše, bod 153). Jak již konečně vyplývá ze samotného znění čl. 2 odst. 1 první věty nařízení č. 26, dotčená dohoda musí být pro dosažení uvedených cílů „nezbytná“ (rozsudek *Oude Luttikhuis a další*, uvedený výše, bod 25; viz rovněž v tomto smyslu rozsudek *Florimex a VGB v. Komise*, uvedený výše, body 171 a 185).

200 Článek 33 odst. 1 ES stanoví, že cílem společné zemědělské politiky je:

- „a) zvýšit produktivitu zemědělství podporou technického pokroku a zajišťováním racionálního rozvoje zemědělské výroby a optimálního využití výrobních činitelů, zejména pracovní síly,

- b) zajistit tak odpovídající životní úroveň zemědělského obyvatelstva, a to zejména zvýšením individuálních příjmů osob zaměstnaných v zemědělství,

- c) stabilizovat trhy,

- d) zajistit plynulé zásobování,

- e) zajistit spotřebitelům dodávky za rozumné ceny.“

201 Podstatou tvrzení žalobkyně je, že sporná dohoda byla nezbytná pro dosažení dvou z těchto cílů, a sice k zajištění odpovídající životní úrovně zemědělského obyvatelstva a ke stabilizaci trhů, a že na zbývající tři cíle nemá vliv, a tedy je ani neporušuje.

- 202 Jak uvádějí žalobkyně, hlavním cílem sporné dohody bylo napomoci chovatelům skotu ve Francii ve stavu krize tohoto odvětví v době rozhodné z hlediska projednávaných věcí. Proto ji lze chápat tak, že má za cíl zajistit odpovídající životní úroveň zemědělského obyvatelstva v souladu s čl. 33 odst. 1 písm. b) ES.
- 203 Soud se naopak domnívá, že dohoda ze dne 24. října 2001 nemá za cíl stabilizovat trhy v souladu s čl. 33 odst. 1 písm. c) ES, ani ji nelze v tomto ohledu považovat za nezbytnou. Jak se uvádí v napadeném rozhodnutí, krize, jíž prošlo odvětví hovězího a telecího masa v letech 2000 a 2001, vyplývala ze značné nerovnováhy mezi nabídkou a poptávkou, kterou vyvolal hlavně prudký pokles spotřeby kvůli krizi důvěry po zjištění nových případů nemoci šílených krav a slintavky (viz body 12, 13 a 142 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Stabilizace relevantních trhů tedy vyžadovala především přijetí opatření ke snížení značně přebytkového objemu nabídky a k podpoře strmě klesající spotřeby hovězího a telecího masa.
- 204 Sporná dohoda přitom v tomto ohledu neupravovala žádná opatření. Minimální ceny, které tato dohoda stanovila, navíc nejenže nemohly napomoci stabilizovat trhy, ale mohly se tomuto cíli dokonce přičít, neboť mohly vést ke zvýšení cen, které by ještě více snížilo spotřebu, a prohloubit tak rozdíl mezi nabídkou a poptávkou. Stanovení sazebníku cen krom toho bylo umělým stanovením cen, které bylo v rozporu jak s jejich přirozenou tvorbou na trhu, tak s mechanismy veřejné podpory a intervence. Mimoto se jednalo pouze o ryze konjunkturální opatření, které nemohlo mít na relevantních trzích účinky ve střednědobém, či dlouhodobém výhledu. Krom toho hrozilo riziko, že omezení dovozu hovězího a telecího masa do Francie zákonitě vyvolá narušení obchodu s hovězím a telecím masem uvnitř Společenství, a tedy k poškození stability relevantních trhů v několika členských státech.

205 Stejně tak nelze mít za to, že dohoda omezující dovoz levnějších produktů a stanovící minimální ceny nemá žádný vliv na cíl spočívající v zajištění dodávek spotřebitelům za rozumné ceny podle čl. 33 odst. 1 písm. e) ES. Jak uvádí Komise v bodě 144 odůvodnění napadeného rozhodnutí, aniž by žalobkyně tomuto tvrzení oponovaly, pokud jde zejména o odvětví stravování mimo domov, kde se ve značné míře využívá dováženého masa, mohlo totiž pozastavení dovozu pravděpodobně vést ke zvýšení cen. Navíc, i když byly ceny podle sazebníku stanoveny na vstupu do jatek, mohly se promítnout rovněž na spotřebitele.

206 Vzhledem k výše uvedenému je namístež učinit závěr, že spornou dohodu lze považovat za nezbytnou pouze ve vztahu k cíli spočívajícímu v zajištění odpovídající životní úrovně zemědělského obyvatelstva. Naproti tomu hrozilo, že tato dohoda naruší přinejmenším stanovování rozumných cen dodávek spotřebitelům. Tato dohoda se konečně netýkala stabilizace trhů, zajištění plynulého zásobování a zvýšení produktivity zemědělství, a tím spíše ani nebyla pro dosažení těchto cílů nezbytná. S ohledem na judikaturu uvedenou v bodě 199 výše má tedy Soud za to, že se Komise nedopustila pochybení, domnívala-li se, že na základě zvážení těchto různých cílů nelze dospět k závěru, že se výjimka upravená v čl. 2 odst. 1 první větě nařízení č. 26 na projednávaný případ vztahuje.

207 Krom toho je třeba odmítnout výtky namířené proti zjištění učiněnému v bodech 146 a 147 odůvodnění napadeného rozhodnutí, podle něž není sporná dohoda zařazena mezi prostředky stanovené právní úpravou společné organizace trhů v odvětví hovězího a telecího masa, zejména nařízením č. 1254/1999. Na rozdíl od toho, co tvrdí žalobkyně ve věci T-245/03, Komise nedospěla k závěru, že by tato okolnost sama o sobě stačila k vyloučení použitelnosti výjimky na základě nařízení č. 26, nýbrž k této skutečnosti pouze přihlédla, a to ostatně správně, na podporu svého závěru, že dotčená dohoda není nezbytná pro dosažení cílů společné zemědělské politiky (viz v tomto smyslu rozsudek Florimex a VGB v. Komise, uvedený výše, body 148 až 151). Rovněž je třeba odmítnout tezi žalobkyně ve věci

T-217/03, podle níž je dohoda součástí cílů tohoto nařízení. Ustanovení vyjmenovaná žalobkyní (tj. body 2 a 31 odůvodnění a čl. 38 odst. 1 uvedeného nařízení) pouze dávají orgánům Společenství možnost přijmout opatření v případě narušení trhu (viz v tomto ohledu článek 43 uvedeného nařízení), a nijak neodůvodňují soukromoprávní dohodu o omezení dovozu a o stanovení minimálních cen.

208 Pokud se konečně jedná o argumenty týkající se přiměřenosti sporných opatření, je třeba odmítnout výtku vycházející z porušení povinnosti uvést odůvodnění. Komise v bodě 148 odůvodnění napadeného rozhodnutí odůvodnila právně dostačujícím způsobem svůj závěr, podle něž stanovení cen a pozastavení dovozu jsou závažnými omezeními hospodářské soutěže a nelze je považovat za přiměřená cílům sledovaným dohodou. Na rozdíl od toho, co uvádí žalobkyně, Komise nebyla povinna uvést, jaká opatření mohly žalobkyně přijmout, aby jejich dohoda byla v souladu s článkem 2 nařízení č. 26. Rovněž nelze vyhovět výtce, že se Komise dopustila pochybení, když při zkoumání použitelnosti výjimky upravené tímto ustanovením zohlednila nepřiměřenost opatření upravených dohodou. Z judikatury totiž vyplývá, že pro účely uplatnění této výjimky lze opatření považovat za nezbytná pro dosažení cílů společné zemědělské politiky pouze tehdy, pokud jsou přiměřená (viz v tomto smyslu rozsudek *Florimex a VGB v. Komise*, uvedený výše, bod 177). Omezení dovozu a stanovení cen však v projednávané věci nelze ani s přihlédnutím ke zvláštnosti zemědělských trhů a ke krizi odvětví hovězího a telecího masa v rozhodné době považovat za opatření přiměřená sledovaným cílům, neboť jde o závažná protiprávní jednání odporující právu hospodářské soutěže.

209 Z výše uvedeného vyplývá, že tento žalobní důvod musí být zamítnut.

D – *Ke čtvrtému žalobnímu důvodu, vycházejícímu z porušení práv obhajoby*

1. Argumenty účastnic řízení

- 210 Žalobkyně tvrdí, že oznámení námitek, které je provedením základní zásady dodržování práv obhajoby, musí obsahovat popis námitek, které jsou formulovány dostatečně jasně, byť stručně, aby bylo dotčeným osobám umožněno skutečně zjistit, jaké chování jim je vytýkáno, za účelem jejich účinné obhajoby před tím, než Komise přijme konečné rozhodnutí (rozsudek Soudu ze dne 14. května 1998, *Mo och Domsjö v. Komise*, T-352/94, Recueil, s. II-1989, bod 63).
- 211 Zaprvé, žalobkyně Komisi v projednávané věci vytýkají, že ve svém oznámení námitek neuvedla, že pro účely stanovení výše pokuty federacím kromě FNSEA přihlédne k výši ročních příspěvků placených jejich členy. Zadruhé, žalobkyně tvrdí, že Komise v oznámení námitek nijak neuvedla, že bude počítat výši pokut ve vztahu k obrátům jejich přímých, nebo nepřímých členů. Komise je tak neseznámila se skutkovými a právními okolnostmi, na nichž se zakládá napadené rozhodnutí, zejména s hlavními údaji pro výpočet pokuty, a žalobkyně tedy nemohly v tomto ohledu učinit vyjádření.
- 212 Žalobkyně podotýkají, že Soudní dvůr již rozhodl, že oznámení námitek, ve kterém se za osobu, jež se dopustila protiprávního jednání, označuje pouze kolektivní subjekt, neumožňuje společností, které tento kolektivní subjekt tvoří, aby se dostatečně seznámily s tím, že jim budou jednotlivě uloženy pokuty, bude-li

protiprávní jednání shledáno, a nestačí jako upozornění, že výše uložených pokut bude stanovena na základě posouzení účasti každé společnosti na chování, které zakládá údajné protiprávní jednání (rozsudek Soudního dvora ze dne 16. března 2000, *Compagnie maritime belge transports a další v. Komise C-395/96 P a C-396/96 P*, Recueil, s. I-1365, body 144 až 146).

- 213 Žalobkyně konečně uplatňují, že zaslání dopisu Komise dne 10. ledna 2003, v němž byly požádány o finanční informace, dostatečně nezajišťuje dodržování práv obhajoby. Vzhledem k tomu, že je tento dopis pozdějšího data, než kdy žalobkyně předložily svá vyjádření a kdy se konalo jejich slyšení, nebyly schopny se v této souvislosti hájit. Tato žádost krom toho nijak neprozrazuje záměry Komise.
- 214 Komise poznamenává, že v souladu s judikaturou je pouze povinna ve svém oznámení námitek uvést, že bude zkoumat, zda je třeba uložit dotyčným podnikům pokuty, a dále uvést hlavní skutkové a právní okolnosti, které mohou vést k uložení pokuty (rozsudek Soudního dvora ze dne 7. června 1983, *Musique diffusion française a další v. Komise*, 100/80 až 103/80, Recueil, s. 1825, bod 21).
- 215 Podle Komise žalobkyně nemohly nevědět, že bude přihlédnuto k výši příspěvků jejich členů, a byl jim poskytnut veškerý prostor pro předložení svých vyjádření k oznámení námitek. Rovněž tak měly možnost vyjádřit se k otázce obrátů svých členů, neboť jim Komise dne 10. ledna 2003 zaslala v tomto směru žádost o informace (viz v tomto smyslu rozsudek *Musique diffusion française a další v. Komise*, uvedený výše, bod 23).
- 216 Komise konečně zpochybňuje relevanci výše uvedeného rozsudku *Compagnie maritime belge transports a další v. Komise*, kterého se žalobkyně dovolávají.

V daném případě z oznámení námitek zcela jasně vyplývá, že Komise zvažovala uložení pokut žalobkyním, jimž bylo uvedené oznámení určeno, a nikoli tedy federacím, které tvoří prostřední článek, nebo jednotlivým provozovatelům. S ohledem na judikaturu, která bere v úvahu členy sdružení, si mohly být žalobkyně zcela vědomy rizika a hájit se v této souvislosti v průběhu správního řízení.

2. Závěry Soudu

- ²¹⁷ Dodržení práv obhajoby ve všech řízeních, která mohou vést k uložení sankcí, zejména pokut, je základní zásadou práva Společenství, která musí být dodržena, i když se jedná o správní řízení (rozsudek Soudu ze dne 14. května 1998, *Cascades v. Komise*, T-308/94, Recueil, s. II-925, bod 39). Podle této zásady je oznámení námitek zásadní procesní zárukou. Toto oznámení námitek musí jasně uvádět veškeré zásadní skutečnosti, o něž se Komise v tomto stadiu řízení opírá (rozsudek *Compagnie maritime belge transports a další v. Komise*, uvedený výše, bod 142).
- ²¹⁸ Podle ustálené judikatury platí, že Komise splní svou povinnost dodržet právo podniků být vyslechnuty, pokud ve svém oznámení námitek výslovně uvede, že bude zkoumat, zda je třeba uložit dotýčným podnikům pokuty, a pokud uvede hlavní skutkové a právní okolnosti, které mohou vést k uložení pokuty, jako je závažnost a délka trvání předpokládaného protiprávního jednání a skutečnost, že k němu došlo úmyslně nebo z nedbalosti. Komise jim tak poskytuje údaje, které jsou nezbytné pro jejich obranu nejen proti zjištění protiprávního jednání, ale i proti uložení pokuty (rozsudek *Musique diffusion française a další v. Komise*, uvedený výše, bod 21; rozsudek *ABB Asea Brown Boveri v. Komise*, uvedený výše, bod 78).

- 219 Žalobkyně tvrdí, že Komise měla v oznámení námitek uvést, že při určování částky pokuty, kterou uloží federacím kromě FNSEA, přihlédne k výši jejich ročních příspěvků, a že částku pokut vypočte na základě obrátů členů žalobkyně.
- 220 V tomto ohledu je třeba zaprvé uvést, že pro účely výpočtu základní částky pokut Komise v napadeném rozhodnutí vycházela z příspěvků vybíraných žalobkyněmi (body 169 a 170 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Komise totiž nejprve stanovila, že s ohledem na závažnost protiprávního jednání činí základní částka pokuty uložené hlavní zemědělské federaci (FNSEA) 20 milionů eur, načež použila poměr mezi výši ročních příspěvků vybraných každou z ostatních federací a výši příspěvků FNSEA jako objektivní kritérium relativního významu jednotlivých zemědělských federací, a tedy jejich vlastní míry odpovědnosti za spáchání protiprávního jednání. Tyto částky tak byly stanoveny na pětinu (FNPL), desetinu (FNB a FNCBV) a dvacetinu (JA) částky stanovené FNSEA.
- 221 Zadruhé je třeba uvést, že Komise zohlednila, což také přiznala před Soudem, obraty základních členů žalobkyně, aby tak ověřila, zda uložené pokuty splňují maximální výši 10 % zavedenou čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17.
- 222 Soudní dvůr však rozhodl, že uvedení údajů ohledně úrovně zamýšlených pokut v oznámení námitek, dokud nebyla podnikům dána možnost vyslovit připomínky k jim vytýkaným skutečnostem, by znamenalo nepřiměřeně předjímat rozhodnutí Komise (rozsudek *Musique diffusion française a další v. Komise*, uvedený výše, bod 21; rozsudek *ABB Asea Brown Boveri v. Komise*, uvedený výše, bod 66). Tím spíše zmínka obsažená v oznámení námitek o otázce, zda u pokuty, která bude

případně uložena konečným rozhodnutím, je dodržena maximální výše 10 %, je rovněž nepřiměřeným předjímáním tohoto rozhodnutí.

223 Na rozdíl od toho, co tvrdí žalobkyně, výše uvedený rozsudek *Compagnie maritime belge transports a další v. Komise* mimoto není v projednávané věci relevantní. V bodech 143 až 146 tohoto rozsudku totiž Soudní dvůr stanovil, že Komise je povinna v oznámení námitek jednoznačně označit osoby, kterým mohou být uloženy pokuty, a rozhodl, že oznámení námitek, ve kterém se za osobu, jež se dopustila protiprávního jednání, označuje pouze kolektivní subjekt, neumožňuje společností, které tento kolektivní subjekt tvoří, aby se dostatečně seznámily s tím, že jim budou jednotlivě uloženy pokuty, a nestačí jako upozornění, že výše pokut bude stanovena na základě posouzení účasti každé společnosti na chování, které zakládá údajné protiprávní jednání. V projednávaných věcech přitom Komise neuložila sankce přímým, či nepřímým členům žalobkyň, nýbrž žalobkyním z důvodu jejich vlastní míry odpovědnosti za protiprávní jednání (bod 169 odůvodnění a články 1 a 3 napadeného rozhodnutí), jak také uvedla v oznámení námitek (viz bod 108 odůvodnění). Přihlédnutí k obratu členů sdružení podniků, které se dopustilo protiprávního jednání, totiž nijak neznamená, že jim byla uložena pokuta (rozsudek Soudu ze dne 23. února 1994, *CB a Europay v. Komise*, T-39/92 a T-40/92, *Recueil*, s. II-49, bod 139).

224 Vzhledem k výše uvedenému je namístě učinit závěr, že Komise neporušila práva obhajoby žalobkyň, když v oznámení námitek neuvedla, že hodlá přihlédnout k výši ročních příspěvků vybíraných žalobkyněmi a k obratu jejich členů pro účely výpočtu základní částky pokut a pro ověření maximální výše 10 % stanovené v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17.

225 Tento žalobní důvod musí být tudíž zamítnut.

E – *K pátému žalobnímu důvodu, vycházejícímu z porušení povinnosti odůvodnění*

1. Argumenty účastnic řízení

- 226 Žalobkyně připomínají, že odůvodnění rozhodnutí, které nepříznivě zasahuje do právního postavení, musí umožnit soudu Společenství, aby vykonal přezkum legality, a dotčené osobě, aby se seznámila s důvody přijatého opatření, a mohla tak hájit svá práva a ověřit, zda je rozhodnutí opodstatněné, či nikoli (rozsudek Soudu ze dne 14. května 1998, Gruber + Weber v. Komise, T-310/94, Recueil, s. II-1043, bod 40).
- 227 Žalobkyně tvrdí, že napadené rozhodnutí nijak nepoukazuje na výši obrátů, k nimž Komise přihlédla při stanovování pokut, ani na ověření, že nebyla dosažena maximální výše 10 % stanovená v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17. Komise tedy neuvedla, že se rozhodla vypočítat uvedenou maximální výši ze součtu obrátů členů žalobkyň, ani neupřesnila, o jaké členy se jedná. V projednávané věci je však zapotřebí velmi přesné odůvodnění, protože je Komisi vůbec poprvé předložen případ týkající se zemědělských svazů a protože se Komise hodlá odchýlit od omezujících podmínek pro zohledňování obrátů členů sdružení. Žádost Komise o informace ze dne 10. ledna 2003 každopádně nemůže tento nedostatek odůvodnění vyvážit. Podle žalobkyně ve věci T-217/03 toto porušení povinnosti odůvodnění konečně způsobuje neplatnost napadeného rozhodnutí, a nikoli pouze části týkající se pokut.
- 228 Francouzská republika uvádí, že napadené rozhodnutí nesplňuje povinnost odůvodnění, která vyplývá z článku 253 ES. Vysvětlení, která se Komise snaží poprvé uplatnit v žalobní odpovědi, nemohou tento stav napravit (viz v tomto smyslu rozsudek Soudu ze dne 26. února 2002, INMA a Itainvest v. Komise, T-323/99, Recueil, s. II-545, bod 76).

- 229 Komise nejprve tvrdí, že tento žalobní důvod nemůže zakládat neplatnost napadeného rozhodnutí v celém rozsahu, ale pouze jeho článku 3, protože se tento údajný nedostatek odůvodnění týká úrovně pokut a nemá vliv ani na existenci skutkových okolností, ani na jejich právní kvalifikaci. Tvrdí, že povinnost odůvodnění v projednávané věci každopádně zcela splnila.
- 230 Komise uvádí, že tato povinnost je splněna, jestliže uvede skutečnosti, k nimž přihlédla při určování závažnosti a délky trvání protiprávního jednání pro účely výpočtu pokuty (rozsudky Soudního dvora ze dne 16. listopadu 2000, Enso Espaňola v. Komise, C-282/98 P, Recueil, s. I-9817, body 40 a 41, a SCA Holding v. Komise, C-297/98 P, Recueil, s. I-10101, body 56 až 65; rozsudek Soudu ze dne 9. července 2003, Cheil Jedang v. Komise, T-220/00, Recueil, s. II-2473, bod 218). Není tedy povinna ve svém rozhodnutí uvádět obrat, k němuž přihlédla, ani procentní podíl, jaký z něj tvoří pokuta, neboť otázka, zda maximální výše 10 % byla či nebyla dosažena, není součástí odůvodnění rozhodnutí. Maximální výše 10 % je totiž nejvyšší zákonnou hranicí pokuty, jaká může být uložena, a není součástí odůvodnění přijatého opatření.
- 231 Komise také tvrdí, že povinnost odůvodnění se musí posuzovat v rámci svého kontextu, a připomíná, že jasně uvedla, že vychází z ustanovení pokynů, jejichž bod 5 písm. c) jí umožňuje uložit sdružení pokutu rovnající se celkové částce jednotlivých pokut, které by mohly být uděleny každému z členů sdružení. Žalobkyně nemohly nevědět o zásadách, jimiž se řídí výpočet pokuty, a zejména o tom, že Komise přihlédne k obratu jejich členů, aby ověřila, zda nebyla překročena maximální výše 10 %. Z celého napadeného rozhodnutí totiž vyplývá, že se žalobkyně protiprávního jednání dopustily nikoli pro sebe samé, ale nýbrž ve prospěch svých členů.
- 232 Komise rovněž poznamenává, že dne 10. ledna 2003 požádala každou z žalobkyň o údaj o obratu jejich členů. Žalobkyně ve věci T-217/03 jí tuto informaci zaslala

dopisem ze dne 27. ledna 2003. Obraty poskytnuté touto federací ukazují, že maximální výše 10 % nebyla ani zdaleka dosažena. Žalobkyně ve věci T-245/03 jí naopak oznámily, že nejsou s to jí tuto informaci poskytnout. Po takto odepřeném poskytnutí informací mohla Komise přijmout rozhodnutí na základě čl. 11 odst. 5 nařízení č. 17, případně s uložením pokuty nebo penále, kterým by nařídila předložení těchto údajů, avšak s ohledem na dostupné informace usoudila, že neexistuje sebemenší riziko dosažení maximální výše 10 % obratu členů žalobkyň.

2. Závěry Soudu

²³³ Podle ustálené judikatury musejí z odůvodnění vyžadovaného článkem 253 ES jasné a jednoznačně vyplývat úvahy orgánu, jenž akt vydal, tak, aby se zúčastněné osoby mohly seznámit s důvody, které vedly k přijetí opatření a příslušný soud mohl vykonávat svůj přezkum. Požadavek odůvodnění musí být posuzován v závislosti na okolnostech případu, zejména v závislosti na obsahu aktu, povaze dovolávaných důvodů a zájmu, který mohou mít osoby, kterým je akt určen, nebo jiné osoby, kterých se akt bezprostředně a osobně dotýká, na získání těchto vysvětlení. Není požadováno, aby odůvodnění upřesňovalo všechny relevantní skutkové a právní okolnosti, jelikož otázka, zda odůvodnění aktu splňuje požadavky článku 253 ES, musí být posuzována s ohledem nejen na jeho text, ale také s ohledem na jeho celkovou souvislost, jakož i s ohledem na všechna právní pravidla upravující dotčenou oblast (rozsudek *Cheil Jedang v. Komise*, uvedený výše, bod 216; rozsudek Soudu ze dne 25. října 2005, *Groupe Danone v. Komise*, T-38/02, Sb. rozh. s. II-4407, bod 96).

²³⁴ Žalobkyně v daném případě Komisi vytýkají, že v napadeném rozhodnutí výslovně neodůvodnila, že uložené pokuty nepřekračují maximální výši 10 % jejich obrátů

podle čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17, a že neuvedla důvody, na jejichž základě měla možnost přihlédnout k obrátům jejich členů pro účely ověření, zda byla dodržena uvedená maximální výše.

235 Je namístě konstatovat, že žádný bod odůvodnění napadeného rozhodnutí skutečně není věnován posouzení, zda byla dodržena maximální výše 10 % obratu, která se na pokuty vztahuje. Komise v něm rovněž neuvedla, že k ověření, zda byla uvedená maximální výše dodržena, se v projednávané věci přihlédne k obrátům základních členů žalobkyně, a tím spíše ani takovou možnost neodůvodnila.

236 Komise se nicméně domnívá, že dodržení maximální výše 10 % obratu je pouze maximální zákonnou hranicí pokuty a není součástí odůvodnění rozhodnutí.

237 Je přitom třeba konstatovat, že hranice 10 % obratu uvedená v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 se týká obratu podniku nebo sdružení, které se dopustily protiprávního jednání a které tak coby adresáti rozhodnutí mohou ověřit dodržení uvedené hranice. Za těchto okolností není vyžadováno žádné zvláštní odůvodnění, pokud jde o uplatnění uvedené maximální výše. Pakliže se však Komise odchyluje od svého obvyklého přístupu a přihlédne pro účely uložení pokuty k jinému obratu, než je obrat adresáta rozhodnutí o uložení sankce za protiprávní jednání, jako například obraty členů sdružení, jemuž se ukládá sankce, musí nutně v tomto ohledu své rozhodnutí konkrétně odůvodnit, aby adresát rozhodnutí mohl ověřit, že hranice 10 % byla při výpočtu pokuty dodržena.

- 238 Uloží-li tedy Komise pokutu jednotlivému podniku, který se dopustil protiprávního jednání, není ve skutečnosti nutně povinna, nejsou-li pro to zvláštní okolnosti, výslovně odůvodnit dodržení maximální výše 10 % obratu dotyčného podniku. Tento podnik musí vědět jak o existenci uvedené zákonné hranice, tak o konkrétní výši svého obratu, a může tedy posoudit i bez jakéhokoli odůvodnění v rozhodnutí o uložení sankce, zda pokuta, která mu byla uložena, překročila, či nepřekročila maximální výši 10 %.
- 239 Naproti tomu ukládá-li Komise sankci sdružení podniků a ověřuje-li dodržení zákonné maximální výše 10 % obratu na základě obratu dosaženého všemi nebo jen některými členy tohoto sdružení, musí to ve svém rozhodnutí výslovně uvést a popsat důvody, proč byly zohledněny obraty členů. Bez takového odůvodnění by se dotčené osoby nemohly seznámit s důvody takového rozhodnutí ani by nemohly správně ověřit, zda byla v dané věci dodržena zákonná maximální výše.
- 240 Tento závěr nemůže být vyvrácen judikaturou, na niž poukazuje Komise v bodě 230 výše a podle které, jde-li o rozsah povinnosti odůvodnění v souvislosti s výpočtem výše pokuty uložené za porušení pravidel Společenství v oblasti hospodářské soutěže, stačí, aby Komise ve svém rozhodnutí uvedla prvky posouzení, k nimž přihlédla na základě pokynů a které jí umožnily posoudit závažnost a délku trvání protiprávního jednání. Tato judikatura se totiž vztahuje pouze na otázku stanovení výše pokuty, a nikoli na otázku ověření, zda výsledná sankce nepřekračuje maximální výši 10 % obratu podniku nebo sdružení, jemuž byla uložena.
- 241 Proto je namístě učinit závěr, že v projednávané věci Komise měla v napadeném rozhodnutí uvést, že pro účely ověření, zda uložené pokuty dodržují zákonnou

maximální výši 10 %, vycházela z obrátů základních členů žalobkyň, a případně měla upřesnit, zda se jednalo o všechny jejich členy, nebo o určité skupiny jejich členů. Stejně tak měla Komise popsat, jaké okolnosti jí za tímto účelem dovolovaly vzít v úvahu součet obrátů členů žalobkyň.

242 Komise se krom toho nemůže dovolávat skutečnosti, že v bodě 164 odůvodnění napadeného rozhodnutí uvedla, že bude vycházet z pokynů. Tento obecný odkaz je obsažen v části týkající se určení výše pokut a jeho účelem je pouze připomenout kritéria, jimiž se řídí posuzování závažnosti protiprávního jednání. V ostatním je třeba poznamenat, že Komise v napadeném rozhodnutí nijak neodkazuje na bod 5 písm. c) pokynů, který se týká možnosti zohlednit obraty členů sdružení.

243 Komise se rovněž nemůže dovolávat dopisů zaslaných žalobkyním dne 10. ledna 2003, v nichž je žádala o sdělení obrátů jejich členů. I kdyby se připustilo, že žalobkyně mohly vzhledem k těmto žádostem pochopit, že v napadeném rozhodnutí byly zohledněny obraty jejich členů pro účely výpočtu maximální výše 10 %, tyto žádosti nicméně nemohou v tomto ohledu vyvážit nedostatek odůvodnění napadeného rozhodnutí, a zejména zcela chybějící odůvodnění toho, že tyto obraty mohou být použity pro výpočet v souvislosti s ověřováním, zda nebyla uvedena maximální výše překročena.

244 Pokud jde konečně o skutečnost, že žalobkyně ve věci T-245/03 Komisi neposkytly obraty svých členů, tato okolnost rovněž nemůže zprostit Komisi povinnosti uvést v textu napadeného rozhodnutí důvody, proč považovala za vhodné přihlédnout k obrátům dosaženým těmito členy a proč měla za to, že maximální výše 10 % nebyla v projednávané věci překročena.

245 S ohledem na výše uvedené je namístě učinit závěr, že Komise porušila povinnost odůvodnění, kterou jí ukládá článek 253 ES.

II – *K návrhovému žádání směřujícímu ke zrušení nebo snížení pokuty*

246 Žalobkyně se dovolávají šesti žalobních důvodů na podporu svého návrhového žádání směřujícího ke zrušení nebo snížení pokut, které jim byly uloženy napadeným rozhodnutím. První žalobní důvod vychází z protiprávnosti pokynů. Druhý žalobní důvod vychází z porušení zásady proporcionality, ze zjevně nesprávného posouzení skutkového stavu a z nesprávného právního posouzení při určování závažnosti protiprávního jednání. Třetí žalobní důvod vychází z nesprávného posouzení skutkového stavu a z nesprávného právního posouzení, jakož i z porušení zásady proporcionality při zohlednění přitěžujících a polehčujících okolností. Čtvrtý žalobní důvod vychází z porušení čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 při stanovení výše pokut. Pátý žalobní důvod vychází z porušení zásady zákazu souběhu sankcí. Šestý žalobní důvod vychází z porušení zásady proporcionality a ze zjevně nesprávného posouzení při zohlednění okolností uvedených v bodě 5 písm. b) pokynů.

A – *K prvnímu žalobnímu důvodu, vycházejícímu z protiprávnosti pokynů*

1. Argumenty účastnic řízení

247 Žalobkyně ve věci T-245/03 zaprvé tvrdí, že pokyny porušují zásadu proporcionality. Poznávají, že posouzení účinku dohod nebo jednání na fungování trhu je zásadní skutečností pro určení stupně závažnosti protiprávního jednání. Komise však při kvalifikaci protiprávního jednání za velmi závažné nebere v úvahu jeho

účinky, ale pouze jeho povahu a rozsah dotčeného zeměpisného trhu. Je-li navíc protiprávní jednání v souladu s bodem 1 A pokynů kvalifikováno za velmi závažné, vztahuje se na ně pokuta o minimální výchozí částce 20 milionů eur, která je ponechána na volné úvaze a je svévolná. Kvůli této minimální částce krom toho Komise nemůže přihlídnout k významu, velikosti a povaze dotyčného subjektu nebo k ziskům, které protiprávním jednáním získal.

248 Žalobkyně zadruhé tvrdí, že pokyny porušují čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17. Zprvce poznamenávají, že bod 1 A pokynů umožňuje Komisi stanovit základní částku pokuty ve výši přesahující jeden milion eur nebo ve výši 10 % obratu dosaženého dotyčným podnikem. Podle žalobkyně přitom čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17, který stanoví, že Komise musí při určování základní částky pokuty brát v úvahu kritérium závažnosti a délky trvání protiprávního jednání, neumožňuje, aby tato základní částka, ostatně stejně jako výsledná částka pokuty, přesahovala uvedené maximální částky. Žalobkyně zadruhé uvádějí, že bod 1 B pokynů bere v úvahu kritérium délky trvání protiprávního jednání pouze v případě zvýšení částky pokuty, což vede Komisi k tomu, že na protiprávní jednání, které trvalo několik dnů, hledí stejně jako na protiprávní jednání, které trvalo bezmála jeden rok.

249 Komise zprvce uvádí, že jedinými kritérii výslovně zmíněnými v čl. 15 nařízení č. 17 jsou závažnost a délka trvání protiprávního jednání, přičemž toto ustanovení neobsahuje žádná další omezení nebo upřesnění, pokud jde o její prostor pro uvážení při stanovení částky pokut, než je dodržení maximální výše obratu každého podniku. Dále vzhledem k tomu, že velmi závažná protiprávní jednání jsou jednáními, jejichž samotný předmět je ve zjevném rozporu se zásadami vnitřního trhu, a aby se zaručila odrazující povaha pokut, není nijak nepřiměřené brát za výchozí bod částku 20 milionů eur. V každém případě na rozdíl od toho, co tvrdí

žalobkyně, lze v rámci kategorie velmi závažných protiprávních jednání klesnout pod 20 milionů eur. Komise zadruhé tvrdí, že omezení částky pokuty se musí provádět ve vztahu k její výsledné částce před uplatněním shovívavosti a že skutečnost, že krátká délka trvání není kritériem pro snížení pokuty, ale pouze kritériem neutrálním, není v rozporu s čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17.

2. Závěry Soudu

250 Úvodem je namístě konstatovat, že ačkoliv pokyny nepředstavují právní základ napadeného rozhodnutí, které je založeno zejména na nařízení č. 17, stanovují obecně a abstraktně metodologii, kterou je Komise vázána při stanovování výše pokut. V projednávané věci proto existuje přímá souvislost mezi individuálním napadeným rozhodnutím a obecným aktem, kterým jsou pokyny. Vzhledem k tomu, že se žalobkyně nemohly domáhat zrušení pokynů, mohou být tyto pokyny předmětem námitky protiprávnosti (rozsudek Soudu ze dne 20. března 2002, LR AF 1998 v. Komise, T-23/99, Recueil, s. II-1705, body 274 a 276, a ze dne 29. listopadu 2005, Heubach v. Komise, T-64/02, Sb. rozh. s. II-5137, bod 35).

251 Žalobkyně zaprvé tvrdí, že pokyny porušují zásadu proporcionality tím, že při stanovování kategorie velmi závažných protiprávních jednání neberou v potaz účinky dotčených dohod nebo jednání.

252 V tomto ohledu je třeba připomenout, že bod 1 A pokynů stanoví, že velmi závažnými protiprávními jednáními jsou zejména „horizontální omezení, jako cenové kartely a kvóty podílů na trhu nebo jiné praktiky, které ohrožují řádné fungování jednotného trhu, jako je rozdělování vnitrostátních trhů“. Podle ustálené

judikatury přitom platí, že kartelové dohody týkající se cen nebo rozdělení trhů jsou již svou povahou velmi závažnými protiprávními jednáními (rozsudky Soudu ze dne 11. prosince 2003, *Strintzis Lines Shipping v. Komise*, T-65/99, Recueil, s. II-5433, bod 168, *Minoan Lines v. Komise*, T-66/99, Recueil, s. II-5515, bod 280, a ze dne 27. července 2005, *Brasserie nationale v. Komise*, T-49/02 až T-51/02, Sb. rozh. s. II-3033, body 173 a 174). Soud se tedy domnívá, že Komise neporušila zásadu proporcionality, když ve svých pokynech uvedla, že tyto typy protiprávních jednání je třeba považovat za velmi závažná protiprávní jednání. Bod 1 A pokynů ve svém prvním pododstavci každopádně stanoví, že při hodnocení závažnosti protiprávního jednání je třeba brát v úvahu jeho skutečný dopad na trh, pokud jej lze měřit. Z toho vyplývá, že Komise musí za určitých okolností zohlednit účinky dotčeného protiprávního jednání, aby je mohla kvalifikovat jako velmi závažné, či nikoli.

253 Pokud se dále jedná o údajně diskreční a svévolnou povahu částky 20 milionů eur stanovené pro velmi závažná protiprávní jednání, je třeba připomenout, že v souladu s ustálenou judikaturou má Komise v rámci nařízení č. 17 prostor pro uvážení při stanovování výše pokut s cílem usměrňovat chování podniků ve smyslu dodržování pravidel hospodářské soutěže (rozsudek *Cheil Jedang v. Komise*, uvedený výše, bod 76). Rovněž je namístě uvést, že jelikož výchozí částky stanovené v pokynech jsou pouze „předpokládané“, může Komise volně stanovit výchozí částku nižší než 20 milionů eur. Vzhledem k tomu, že paušální částky stanovené v pokynech jsou tudíž pouze orientační, nemohou tedy samy o sobě představovat porušení zásady proporcionality (rozsudek *Heubach v. Komise*, uvedený výše, body 40 a 44).

254 Žalobkyně zadruhé tvrdí, že metoda upravená v bodě 1 A pokynů pro výpočet pokuty je v rozporu s čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17, jelikož předpokládá možnost stanovení základní částky pokuty vyšší než jeden milion eur nebo než 10 % obratu dosaženého dotyčným podnikem.

255 S tímto tvrzením však nelze souhlasit. Článek 15 odst. 2 nařízení č. 17, který stanoví, že Komise může uložit pokuty ve výši nepřesahující 10 % obrátu dosaženého v předchozím účetním roce všemi podniky, které se na porušení podílely, totiž vyžaduje pouze to, aby pokuta, která bude nakonec podniku uložena, byla snížena v případě, že překročí 10 % jeho obrátu, nehledě na dílčí výpočty, jimiž se zohledňuje závažnost a délka trvání protiprávního jednání. Článek 15 odst. 2 nařízení č. 17 proto Komisi nezakazuje, aby v průběhu výpočtu odkázala na dílčí částku překračující 10 % obrátu dotyčného podniku, pokud částka pokuty nakonec uložená tomuto podniku tuto maximální hodnotu nepřekročí (rozsudek LR AF 1998 v. Komise, uvedený výše, body 287 a 288). Tato úvaha platí též pro maximální částku jednoho milionu eur.

256 Žalobkyně dále uplatňuje, že bod 1 B pokynů porušuje čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17, protože kritérium délky trvání protiprávního jednání bere v úvahu jen pro účely zvýšení částky pokuty.

257 Je třeba připomenout, že podle čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 se při stanovení výše pokuty bere v úvahu závažnost a trvání daného porušení. Bod 1 B pokynů v této souvislosti stanoví, že délka trvání protiprávního jednání může vést k případnému zvýšení částky pokuty oproti částce stanovené podle závažnosti. Pokyny tak rozlišují protiprávní jednání krátkodobá (obecně kratší než jeden rok), kde se neuplatní žádné zvýšení částky, střednědobá protiprávní jednání (obecně jeden až pět roků), kde může jít o zvýšení až o 50 % částky určené podle závažnosti protiprávního jednání, a konečně dlouhodobá protiprávní jednání (obecně déle než pět roků), kde je stanoveno zvýšení částky o 10 % za rok z částky určené podle závažnosti protiprávního jednání. Pokyny tedy pro účely snížení původně stanovené částky pokuty neberou v úvahu velmi krátkou dobu protiprávního jednání.

258 Skutečnost, že protiprávní jednání je krátkodobé, přitom nemá žádný vliv na jeho závažnost, tak jak tato vyplývá z vlastní povahy protiprávního jednání. Komise proto správně uvedla v bodě 1 B prvním pododstavci první odrážce pokynů, že velmi krátká délka trvání protiprávního jednání, tedy doba kratší než jeden rok, pouze odůvodňuje, aby částka stanovená podle závažnosti protiprávního jednání nebyla zvýšena (viz v tomto smyslu rozsudek Soudu ze dne 19. března 2003, CMA CGM a další v. Komise, T-213/00, Recueil, s. II-913, bod 283).

259 Je třeba ostatně konstatovat, že v souladu s ustálenou judikaturou pokyny nepřekračují právní rámec sankcí vymezený v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17. Obecná metoda výpočtu částky pokut uvedená v pokynech spočívá totiž na dvou kritériích, která jsou uvedena v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17, a to na závažnosti protiprávního jednání a na jeho délce trvání, a dodržuje maximální hranici ve vztahu k obratu každého podniku stanovenou tímto ustanovením (rozsudek LR AF 1998 v. Komise, uvedený výše, body 231 a 232; rozsudek Soudu ze dne 29. dubna 2004, Tokai Carbon a další v. Komise, T-236/01, T-239/01, T-244/01 až T-246/01, T-251/01 a T-252/01, Recueil, s. II-1181, body 189 a 190; rozsudek Heubach v. Komise, uvedený výše, bod 37).

260 S ohledem na výše uvedené je namíste tento žalobní důvod zamítnout.

B – K druhému žalobnímu důvodu, vycházejícímu z porušení zásady proporcionality, zjevně nesprávného posouzení skutkového stavu a nesprávného právního posouzení při určování závažnosti protiprávního jednání

1. Argumenty účastnic řízení

261 Žalobkyně tvrdí, že Komise neměla protiprávní jednání kvalifikovat jako „velmi závažné“, nýbrž jako „závažné“. Opakují, že jim Komise nemůže přičítat dohodu

v části „Dovoz“, a zpochybňují délku trvání dohody v části „Ceny“. Dále Komisi vytýkají, že nepřihlédla k nepatrnému dopadu sporných opatření na fungování trhu. Vytýkané skutečnosti totiž nepřivodily odvětví hovězího a telecího masa žádnou škodu, protože dohoda neměla žádný dopad ani na ceny, ani na dovoz. Provozovatelé jatek nikdy netvrdili, že by utrpěli škodu vlivem dohody o sazebníku cen, který krom toho neměl žádný dopad na spotřební ceny. Komise se však nezabývala ani významem dotčeného hospodářského odvětví, ani skutečným dopadem dohody. Podle žalobkyně se přitom nemohla jen dovolávat nemožnosti vyčíslit s dostatečnou přesností skutečné účinky, které lze dohodě přičítat. Žalobkyně rovněž uvádějí, že Komise nevzala v úvahu celý právní a hospodářský kontext projednávaného případu, zejména krizi v odvětví a neúčinnost opatření Společenství, která ji měla zdolat. Konečně uplatňují, že protiprávní jednání bylo potvrzením vertikální, a nikoli horizontální dohody.

- 262 Komise tvrdí, že s ohledem na povahu protiprávního jednání a na zeměpisný rozsah relevantního trhu bylo protiprávní jednání bezpochyby velmi závažné.

2. Závěry Soudu

- 263 Nejprve je třeba připomenout, že již bylo rozhodnuto, že se Komise nedopustila pochybení, pokud jde o určení délky trvání a rozsahu sporné dohody. Je tedy namístě odmítnout výtky ohledně kvalifikace závažnosti uvedené dohody, které vycházejí z nesprávného zohlednění délky trvání a rozsahu protiprávního jednání.

- 264 Dále je třeba uvést, že dotčená protiprávní jednání, a sice pozastavení nebo omezení dovozu hovězího a telecího masa a stanovení sazebníku minimálních cen, jsou velmi závažná. Jak správně uvádí Komise v bodě 1 A třetí odrážce pokynů, praktiky

vedoucí k rozdělování vnitrostátních trhů jsou v zásadě velmi závažnými protiprávními jednáními. Stejně tak opatření spočívající ve stanovení cen představovaly v projednávané věci velmi závažné protiprávní jednání. Předmětem této části sporné dohody totiž bylo stanovení minimálních cen pro některé kategorie krav s cílem učinit je závaznými pro všechny hospodářské subjekty působící na relevantních trzích (viz bod 85 výše). Tento závěr nelze vyvrátit argumentem žalobkyně, podle kterého byla sporná dohoda dohodou vertikální. Je třeba připomenout, že uvedená dohoda byla sjednána federacemi, které zastupují velmi významnou část jak chovatelů, tak i provozovatelů jatek ve Francii, což jsou dva z článků výrobního řetězce v odvětví hovězího a telecího masa (viz bod 88 výše). Protiprávní jednání, za něž byly uloženy sankce, se krom toho dotýkají hlavního trhu s hovězím a telecím masem v Evropě, a kvůli omezení dovozu mimoto překračují pouhý vnitrostátní rámec. Navíc není zpochybňováno, že federace, které dohodu ze dne 24. října 2001 podepsaly, byly hlavními sdruženími v odvětví chovu a porážení skotu ve Francii.

265 Pokud jde o zohlednění účinků dohody, Soud má za to, že v projednávané věci Komise provedla správné posouzení bodu 1 A pokynů, který se zmiňuje o zohlednění konkrétního dopadu protiprávního jednání na trh pro účely posouzení závažnosti tohoto protiprávního jednání pouze pro případ, kdy lze tento dopad měřit. V tomto ohledu je třeba uvést, že Komise v napadeném rozhodnutí posoudila vývoj dovozu hovězího a telecího masa do Francie a průměrné ceny jednotlivých kategorií hovězího a telecího masa v návaznosti na uzavření sporné dohody, přičemž však dospěla k závěru, že není s to vyčíslit skutečné účinky této dohody na obchod uvnitř Společenství a na ceny (body 78, 81 a 167 odůvodnění napadeného rozhodnutí). Pokud se konečně jedná o argumenty týkající se hospodářského kontextu projednávané věci, je nutno uvést, že Komise k tomuto kontextu v napadeném rozhodnutí přihlédla, zejména v rámci uplatnění bodu 5 písm. b) pokynů (viz body 350 až 361 níže). Tato otázka bude každopádně podrobněji zkoumána níže.

266 S ohledem na výše uvedené má Soud za to, že v projednávané věci bylo protiprávní jednání oprávněně kvalifikováno jako „velmi závažné“.

267 Tento žalobní důvod musí být tudíž zamítnut.

C – K třetímu žalobnímu důvodu, vycházejícímu z nesprávného posouzení skutkového stavu a nesprávného právního posouzení a z porušení zásady proporcionality při zohlednění přitěžujících a polehčujících okolností

268 Žalobkyně napadají zvýšení částky pokut provedené na základě určitých přitěžujících okolností zjištěných Komisí, jimiž bylo tajné pokračování v dohodě a užití násilí. Žalobkyně ve věci T-217/03 krom toho požaduje zohlednění několika polehčujících okolností. Žalobkyně se domnívají, že se Komise při zohlednění těchto přitěžujících a polehčujících okolností dopustila nesprávného posouzení skutkového stavu a nesprávného právního posouzení a porušila zásadu proporcionality.

1. Pokud jde o přitěžující okolnost spočívající v tajném pokračování dohody

a) Argumenty účastnic řízení

269 Žalobkyně popírají, že by tajně pokračovaly v dohodě ze dne 24. října 2001, a napadají tedy zvýšení částky pokut o 20 % stanovené na tomto základě.

270 Komise tvrdí, že dohoda pokračovala v tajné a ústní podobě po skončení písemné dohody ze dne 24. října 2001.

b) Závěry Soudu

271 Je třeba poznamenat, že Komise dne 26. listopadu 2001 zaslala žalobkyním písemné varování, v němž uvedla, že skutky, o nichž se dozvěděla, včetně uzavření dohody ze dne 24. října 2001, svědčí o existenci protiprávního jednání porušujícího pravidla Společenství v oblasti hospodářské soutěže, které měly žalobkyně ukončit. Žalobkyně Komisi odpověděly, že platnost uvedené dohody skončí dne 30. listopadu 2001 a že nebude prodloužena (viz bod 15 výše). Soud přitom rozhodl, že žalobkyně na rozdíl od toho, co tvrdí, pokračovaly v dohodě i po 30. listopadu 2001, a to tajně, navzdory varování Komise, čímž jednaly v rozporu s ujištěním, které Komisi daly (viz bod 185 výše). Za těchto okolností se Soud domnívá, že Komise žalobkyním právem toto pokračování v protiprávním jednání vytkla jako přitěžující okolnost (viz v tomto smyslu rozsudek LR AF 1998 v. Komise, uvedený výše, bod 324), a zvýšila tak částku pokut o 20 %.

272 Tato část žalobního důvodu se tudíž zamítá.

2. Pokud jde o přitěžující okolnost spočívající v užití násilí

a) Argumenty účastnic řízení

273 Žalobkyně ve věci T-245/03 napadají zvýšení pokut uložených FNSEA, FNB a JA o 30 % z důvodu údajného užití násilí ze strany jejich členů ve snaze získat od provozovatelů jatek podpis dohody ze dne 24. října 2001 a následně při ověřování jejího uplatňování.

- 274 Žalobkyně uvádějí, že před 24. říjnem 2001 měly prováděné místní akce hlavně za cíl přimět francouzskou vládu k přijetí určitých opatření a dát veřejnému mínění na srozuměnou, že důsledky krize dopadají jen na chovatele. Dne 15. října 2001 došlo při jedné z akcí k velmi závažným projevům násilí jen kvůli všeobecně panující bezradnosti. FNSEA však nevolala po blokáдах jatek, a již vůbec ne po projevech násilí.
- 275 Tyto akce se dokonce podstatně zhoršily zejména během 23. října 2001 na západě Francie. V tomto ovzduší krajního napětí se francouzský ministr zemědělství zhostil iniciativy k uspořádání naléhavé schůzky žalobkyň a federací provozovatelů jatek. Žalobkyně z toho dovozují, že národní federace chovatelů neutilizovaly násilí ve snaze získat podpis dohody ze dne 24. října 2001 od provozovatelů jatek, ale že podpis této dohody umožnil, aby násilí v terénu skončilo. Po podpisu dohody ze dne 24. října 2001 se situace v jednotlivých regionech lišila, neboť zástupci řady místních nebo departementních svazů nepostupovali stejně. Jakékoli akce konané v některých departementech, byly každopádně prováděny v rámci postupu místních nebo departementních profesních svazů, a nemohly být tedy přičítány žalobkyním.
- 276 Žalobkyně konečně uvádějí, že Komise je povinna dodržovat zásadu personality trestů (rozsudek Soudního dvora ze dne 16. listopadu 2000, Cascades v. Komise, C-279/98 P, Recueil, s. I-9693, body 78 a 79), a že tedy mohla uplatnit násilný charakter jednání jako přitěžující okolnost pouze tehdy, pokud by podala konkrétní důkaz o tom, že každá ze tří dotčených federací své členy k takovému jednání skutečně podněcovala.
- 277 Komise poznamenává, že žalobkyně nepochybně ani existenci projevů násilí, ani toho, že se násilí dopouštěli jejich nepřímí členové. Tato jednání by bylo možné přičítat žalobkyním, které doporučovaly mobilizaci na úrovni profesního svazu

a často byly informovány o výsledcích organizovaných a páchaných akcí, aby se přesvědčily o uplatňování národní dohody, přičemž některé akce byly vyvolány přáním žalobkyň. Komise tedy měla správně za to, že tato jednání zakládala přítěžující okolnost v neprospekch žalobkyň.

b) Závěry Soudu

278 V napadeném rozhodnutí se v bodě 173 odůvodnění uvádí, že zemědělci, kteří jsou členy žalobkyň ve věci T-245/03, užili násilí, aby donutili federace provozovatelů jatek k přijetí dohody ze dne 24. října 2001, a že využili prostředků fyzického donucení k zavedení nástrojů pro kontrolu uplatňování dohody, jako byly nezákonné akce na kontrolu původu masa.

279 Ze spisu totiž vyplývá, že skupiny chovatelů prováděly ve Francii řadu akcí zejména u podniků provozujících jatka, aby si vynutily dodržování minimálních nákupních cen skotu a zabránily dovozu hovězího a telecího masa. Ze spisu rovněž vyplývá, že v rámci některých těchto akcí došlo k projevům násilí, a sice k blokádám provozovatelů jatek, ničení masa, drancování podniků a nezákonným kontrolám.

280 Žalobkyně ve věci T-245/03 připouští, že k takovým akcím došlo. Zpochybňují však, že by jim mohly být přičítány, protože se jich nedopustili jejich přímí členové, nýbrž členové místních nebo departementních svazů. Krom toho tvrdí, že po takovýchto projevech násilí nikdy nevolaly.

281 V tomto ohledu je třeba rovnou poznamenat, že žalobkyně ve věci T-245/03, zejména FNSEA, FNB a JA, se rozhodující měrou podílely na definování a organizování postupu na úrovni profesního svazu, jehož cílem bylo vynutit si dodržování minimálních cen některých kategorií krav a pozastavení dovozu hovězího a telecího masa do Francie. Tento postup byl v praxi uskutečňován zejména mnohými zemědělskými svazy a federacemi, které jsou přímými nebo nepřímými členy žalobkyň, jakož i skupinami chovatelů, u nichž není zpochybňováno, že byli často členy těchto zemědělských svazů.

282 V zápisu z koordinační schůzky konané dne 16. října 2001 mezi zástupci FNSEA, FNB, JA a FNPL se uvádí, že FNB navrhla „vynutit si sazebník cen placených producentovi za různé kategorie jatečných krav“. Dále se v něm uvádí, že strategie profesního svazu navržená k vynucení tohoto sazebníku vyžadovala především „kontrolu původu masa, zejména ve [stravování mimo domov]“ a „zmobilizování všech producentů za tímto cílem, tedy odmítat prodej pod cenou nebo upozorňovat na ty, kdo pod cenou nakupují“. Tento zápis konečně hovoří o potřebě „zmobilizovat síť kolem této nové strategie“. Stejně tak informační sdělení FNB pro sekce hovězího a telecího masa ze dne 19. října 2001 volá po „pokračování a zintenzivňování mobilizace sekcí hovězího a telecího masa směrem vytýčeným sekretariátem FNB, a to k zajištění sazebníku minimálních cen jatečných krav“. V tomto sdělení se tak uvádí, že „[m]ohutná mobilizace svazu [byla] nezbytná k dosažení tohoto cíle“ a že si tato mobilizace má „dát za cíl přistoupení podniků na tuto zásadu“, přičemž se upřesňuje, že „[J]ednotná a koordinovaná akce všech producentů [byla] nezbytná“.

283 Ve společném sdělení žalobkyň ve věci T-245/03 ze dne 25. října 2001 určeném jejich členům, které následovalo po podpisu dohody ze dne 24. října 2001, se uvádí: „Každý z nás musí od nynějška velmi dbát na přísné uplatňování této dohody na celém území.“ V jiném společném sdělení ze dne 13. prosince 2001 se navíc žádá, „aby se všichni [členové] sítě FNSEA uvedl[i] do pohotovosti [...] a aby byly u každého provozovatele jatek ověřeny uplatňované ceny“, a za tím účelem aby „laskavě podnikli kroky v každých jatkách ve svém departementu“.

284 Na základě výše uvedeného je třeba učinit závěr, že akce místních svazů v terénu byla součástí strategie zorganizované žalobkyněmi. Několik písemností obsažených ve spisu krom toho dokládá, že k některým z dotčených projevů násilí došlo právě v rámci těchto akcí.

285 Jistý článek z tisku ze dne 17. října 2001 podává zprávu o drancování chladíren provozovatele jatek ve Fougères, kdy chovatelé vnikli do chladíren za pomoci železných tyčí a spálili těla skotu. V článku se uvádí, že „[r]ozezlení chovatelé reagovali na celostátní výzvu FDSEA a [JA]“. Uvádí se v něm také následující:

„Předseda FDSEA Mayenne odsuzuje dovoz masa ze zahraničí. Za ním hoří obrovská hranice těl a hromad kartonu. „Našli jsme, co jsme hledali. Maso, které se tu skladovalo, bylo poraženo v Holandsku, Rakousku, Německu nebo Itálii“.

286 Stejně tak článek z tisku ze dne 25. října 2001 hovoří o blokáдах závodů na zpracování hovězího a telecího masa, jatek a nákupních center francouzskými zemědělskými svazy v průběhu předcházejících dnů. Podle zmíněného článku představitelé těchto svazů uvedli, že i přes ukončení blokad „zůstávají jejich lidé v pohotovosti a plánují ‚návštěvy‘ objektů, aby se přesvědčili, zda podniky dodržují embargo“, a dále jsou v něm reprodukována následující prohlášení předsedy FNSEA, učiněná během tiskové konference: „Setkáme se s nimi. Jestli nepochopí, máme přesvědčovací prostředky“. V článku se krom toho uvádí, že „[f]rancouzští chovatelé vyzvali [...] Francouze k bojkotu zahraničního hovězího a telecího masa, přičemž mimo jiné vyhrožují odvetou těm podnikům, které by toto maso nakupovaly po 29. říjnu“.

287 Konečně v rozhovoru ze dne 4. prosince 2001 místopředseda FNB uvedl, že sazebník cen ke svému uplatňování vyžadoval „mobilizaci chovatelů v terénu“, přičemž oznámil, že nebudou-li ceny navržené provozovateli jatek v souladu se sjednanými cenami, chovatelé dotyčná jatka zablokují.

288 Krom toho je nutno odmítnout tezi žalobkyně, podle které národní federace chovatelů neuzily násilí ve snaze získat podpis dohody ze dne 24. října 2001 ze strany provozovatelů jatek, ale že spíše tento podpis umožnil ukončení násilí v terénu. Zaprvé totiž uvedená dohoda výslovně stanoví, že federace zastupující provozovatele jatek ji uzavřely „[v]ýměnou za ukončení blokad jatek“. Zadruhé, jelikož k těmto akcím často docházelo v rámci postupu profesního svazu zahájeného žalobkyněmi ve věci T-245/03, tyto žalobkyně nemohou odůvodňovat uzavření takovéto dohody její potřebností ke znovunastolení veřejného pořádku, který byl uvedeným postupem narušen.

289 Za těchto podmínek má Soud za to, že Komise právem uplatnila vůči FNSEA, FNB a JA přitěžující okolnost založenou na užití násilí, a zvýšila tak částku pokut, které jim byly uloženy, o 30 %.

290 Z toho vyplývá, že tato část žalobního důvodu musí být zamítnuta.

3. Pokud jde o nezohlednění polehčujících okolností

a) Argumenty účastnic řízení

291 Žalobkyně ve věci T-217/03 tvrdí, že Komise nezohlednila všechny polehčující okolnosti upravené v pokynech. Poukazuje zejména na to, že dohoda neměla žádný

dopad na trh a že protiprávní jednání bylo ukončeno již po prvních zásazích Komise. Rovněž poukazuje na svou výhradně pasivní roli při páchání protiprávního jednání navzdory prohlášení svých představitelů. Na základě těchto skutečností by ji měla Komise od veškerých pokut osvobodit.

²⁹² Komise na to odpovídá, že argumenty žalobkyně nejsou skutkově ani právně podloženy.

b) Závěry Soudu

²⁹³ Zaprvé je třeba konstatovat, že argument, podle kterého žalobkyně ukončila protiprávní jednání po prvních zásazích Komise, není skutkově podložený. Bylo již totiž rozhodnuto, že na rozdíl od toho, co tvrdí žalobkyně, tyto ve své dohodě pokračovaly i po 30. listopadu 2001 přes varování Komise ze dne 26. listopadu 2001 a v rozporu s ujištěními, která Komisi daly (viz bod 271 výše).

²⁹⁴ Zadruhé je třeba uvést, že prohlášení předsedy žalobkyně ve věci T-217/03 je v rozporu s její tezí o tom, že v provádění protiprávního jednání zastávala výhradně pasivní roli. V dopise ze dne 9. listopadu 2001 určeném předsedovi FNSEÁ totiž předseda žalobkyně ve věci T-217/03 uvádí následující: „[Žalobkyně ve věci T-217/03] se aktivně podílela na jednáních dne 24. října, která vedla k dohodě o sazebníku minimálních cen za krávy. Debata byla sice nesnadná [...], ohledně principu sazebníku minimálních cen však byl rychle učiněn pokrok a já, stejně jako má federace, se domnívám, že jsem k tomu významně přispěl“. Komise každopádně snížila částku pokuty žalobkyně o 60 % po zohlednění dvou polehčujících okolností

v souvislosti s rozhodným vystoupením francouzského ministra zemědělství ve prospěch uzavření dohody a s nezákonnými blokádami provozoven členů žalobkyně. Do jisté míry jsou však tyto polehčující okolnosti odůvodněny skutečností, že žalobkyně nezastávala v protiprávním jednání převažující nebo velmi aktivní roli, přičemž lze její účast na tomto protiprávním jednání alespoň částečně vysvětlit zvláštními okolnostmi projednávané věci.

295 Konečně zatřetí nelze Komisi vytýkat, že v projednávané věci neuplatnila polehčující okolnost založenou na údajné absenci účinků sporné dohody na trhy. Soud se totiž domnívá, že na rozdíl od toho, co tvrdí žalobkyně, ze spisu nevyplývá, že by sporná dohoda neměla žádné účinky na relevantní trhy. Zejména skutečnost, že Komise nebyla s to vyčíslit skutečné účinky dohody na ceny a na obchod uvnitř Společenství (bod 167 odůvodnění napadeného rozhodnutí), neznamená, že žádný účinek nevyvolala. V každém případě je třeba říci, že ke zohledňování účinků protiprávního jednání případně dochází v rámci posouzení dopadu protiprávního jednání na trh pro účely zhodnocení jeho závažnosti, a nikoli v rámci posouzení individuálního chování každého podniku pro účely zhodnocení přitěžujících nebo polehčujících okolností (rozsudek Cheil Jedang v. Komise, uvedený výše, bod 189).

296 V projednávané věci z toho vyplývá, že se Komise mohla oprávněně domnívat, že žalobkyni ve věci T-217/03 nemá být přiznána žádná z těchto polehčujících okolností.

297 Tato část žalobního důvodu tedy musí být zamítnuta.

298 Tento žalobní důvod musí být tudíž v plném rozsahu zamítnut.

D – *Ke čtvrtému žalobnímu důvodu, vycházejícímu z porušení čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 při stanovování částky pokut*

1. Argumenty účastnic řízení

299 Žalobkyně ve věci T-245/03 nejprve tvrdí, že z čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 vyplývá, že Komise nemůže uložit sdružení podniků, které nedosahuje žádného obratu, částku pokuty vyšší než jeden milion eur. Toto ustanovení by totiž mělo být vykládáno restriktivně, s ohledem na takřka represivní povahu sankcí, které upravuje.

300 Žalobkyně ve věci T-217/03 uvádí, že maximální výše 10 % obratu se vztahuje na každou částku pokuty, i když je nižší než jeden milion eur. Pokud by bylo dovoleno ukládat pokuty nad tuto maximální výši, bylo by to v rozporu se zásadami rovnosti a proporcionality a systematicky by to postihovalo malé podniky.

301 Žalobkyně tvrdí, že pokuty uložené v napadeném rozhodnutí překračují maximální výši 10 % jejich obrátů. Tedy vzhledem k tomu, že výše příjmů žalobkyně ve věci T-217/03 činila 1 726 864 eur v roce 2002, pokuta ve výši 480 000 eur představuje více než 25 % jejího obratu. Pokud jde o žalobkyně ve věci T-245/03, uložené pokuty představují 200 % ročních příspěvků v případě FNSEA, 240 % v případě FNB, 80 % v případě FNPL, a konečně 200 %, pokud jde o JA.

- 302 Žalobkyně v této souvislosti tvrdí, že výpočet, na jehož základě se určuje, zda byla uvedená maximální výše dodržena, nebylo možné provádět s přihlédnutím k obrátům jejich přímých, či nepřímých členů.
- 303 Z judikatury totiž vyplývá, že zohlednění obrátů členů sdružení podniků pro účely výpočtu maximální výše 10 % je možné pouze tehdy, pokud na základě interních pravidel může dotčené sdružení své členy zavazovat (rozsudek Soudního dvora ze dne 16. listopadu 2000, *Finnboard v. Komise*, C-298/98 P, Recueil, s. I-10157, bod 66; rozsudky Soudu CB a *Europay v. Komise*, uvedený výše, bod 136; ze dne 21. února 1995, *SPO a další v. Komise*, T-29/92, Recueil, s. II-289, bod 385; *SCK a FNK v. Komise*, uvedený výše, bod 252, a ze dne 14. května 1998, *Finnboard v. Komise*, T-338/94, Recueil, s. II-1617, bod 270). K obrátu členů by tak mělo být přihlédnuto pouze tehdy, pokud sporná kartelová dohoda spadá do samotného předmětu stanov toho kterého sdružení nebo pokud tyto stanovy umožňují, aby je sdružení zavazovalo (viz v tomto smyslu usnesení předsedy Soudu ze dne 4. června 1996, *SCK a FNK v. Komise*, T-18/96 R, Recueil, s. II-407, body 33 a 34).
- 304 Žalobkyně přitom uvádějí, že své členy zavazovat nemohou. Žalobkyně ve věci T-217/03 tvrdí, že má pouze pravomoc své členy morálně a profesně hájit a zastupovat je před orgány veřejné moci nebo profesními organizacemi a že není sdružením pověřeným obchodními zájmy svých členů nebo uzavíráním dohod na jejich účet. Stejně tak žalobkyně ve věci T-245/03 uvádějí, že žádné ustanovení zákona nebo jejich stanov je neopravňuje sjednávat závazky jménem svých členů. Tím spíše pak nemohou zavazovat „členy členů přidružených ke svým členům“, to znamená chovatele-fyzické osoby, kteří jsou členy místních svazů.
- 305 Žalobkyně ve věci T-245/03 konečně tvrdí, že i kdyby měly na základě svých interních pravidel pravomoc zavazovat své členy, Komise každopádně nemohla

v projednávané věci použít metodu součtu jejich obrátů pro výpočet částky pokut. Žalobkyně totiž nejsou navzájem oddělenými federacemi, ale mají společné členy. Proto bylo třeba vzít v úvahu u každé federace jen součet příjmů chovatelů, kteří jsou členy pouze této federace.

306 Komise nejprve uvádí, že argumentace, podle níž nemůže uložit sdružení podniků, které nedosahuje žádného obrátu, částku pokuty vyšší než jeden milion eur, spočívá na nesprávném výkladu čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17.

307 Mimoto tvrdí, že podle tohoto ustanovení je povinna posoudit dodržení hranice 10 % obrátu pouze tehdy, ukládá-li pokutu překračující jeden milion eur (rozsudek *Musique diffusion française a další v. Komise*, uvedený výše, bod 119). Vzhledem k tomu, že žalobkyni ve věci T-217/03 byla uložena pokuta 480 000 eur, Komise tedy v jejím případě nemohla uvedenou maximální hranici porušit.

308 Komise poznamenává, že bod 5 písm. c) pokynů stanoví, že v případech týkajících se sdružení podniků, pokud není možné uložit členským podnikům jednotlivé pokuty, musí být sdružení udělena celková pokuta rovnající se celkové částce jednotlivých pokut, které by mohly být uděleny každému z členů sdružení. Pokud by se totiž vycházelo pouze z rozpočtu federace, nijak by se nezohlednila skutečná váha účastníků dohody.

- 309 Komise zpochybňuje výklad judikatury uvedené v bodě 303 výše, tak jak jej provedly žalobkyně. Poznává, že podle této judikatury může být maximální výše 10 % vypočtena podle obratu členů sdružení podniků „přinejmenším tehdy, když na základě vlastních interních pravidel může sdružení zavazovat své členy“. Komise tvrdí, že výraz „přinejmenším“ není synonymem slova „pouze“, ale spíše slov „alespoň“ nebo „v každém případě“. Tato judikatura nevylučuje, že další konkrétní okolnosti mohou odůvodňovat zohlednění obrátu členů sdružení. Podotýká tedy, že v projednávaných věcech byla dohoda uzavřena národními federacemi ve prospěch jejich členů. Žalobkyně nevyvíjejí hospodářskou činnost, a proto má čistě obchodní dohoda hospodářský význam pouze pro jejich členy. Zájmy federací a zájmy jejich členů se zcela překrývají, protože žalobkyně nemají na uzavření dohody žádný vlastní zájem.
- 310 Komise uvádí, že žalobkyně v projednávané věci byly každopádně způsobilé zavazovat své členy ve smyslu výše uvedené judikatury. Poznává, že stanovy sdružení nemusejí nutně tuto způsobilost zmiňovat a že ta může vyplývat ze vzájemného spojení různých ustanovení. Podmínka zavazování členů rovněž neznamena právo zavazovat je právně. Z posouzení stanov žalobkyň v každém případě vyplývá, že tyto mohou své členy zavazovat.
- 311 Komise se přitom domnívá, že vezmou-li se za základ pro výpočet obraty základních členů žalobkyň, pokuty uložené v daném případě nepřekročily maximální výši 10 %. Zaprvé, pokud jde o žalobkyni ve věci T-217/03, podle odhadů obsažených v jejím dopise ze dne 27. ledna 2003 se částka pokuty jeví zcela zanedbatelná v porovnání s obraty jejich členů. Zadruhé, pokud jde o žalobkyně ve věci T-245/03, Komise poznává, že s přihlédnutím k počtu členů FNSEA, který tato nahlásila, by rozpočítání celkové výše pokut podle počtu zemědělců, kteří jsou jejími členy, vyšlo na 48,68 eur na člena. Proto stačí průměrný roční obrat ve výši 500 eur na člena, aby

nebyla maximální výše dosažena. Stejně tak vzhledem k tomu, že odvětví hovězího a telecího masa vytvořilo v roce 2002 obrat v přibližné výši 4,4 miliard eur a FNSEA prohlašuje, že zastupuje 70 % francouzských zemědělců, obrat jejich členů by měl představovat zhruba 3 miliardy eur. Celková částka pokut by však mohla dosáhnout maximální výše 10 % obratu chovatelů skotu FNSEA pouze tehdy, pokud by tito dosáhli obratu menšího než 160 milionů eur, tedy kdyby představovali 3,5 % odvětví skotu. Výpočet by konečně nebyl jiný ani při zohlednění členství chovatelů ve více sdruženích. Při rozpočítání pokuty FNSEA na jejich 270 000 členů, kteří nejsou členy JA, by výsledné číslo činilo 44,44 eur na zemědělce.

2. Závěry Soudu

³¹² Článek 15 odst. 2 nařízení č. 17 stanoví, že Komise může podnikům nebo sdružením uložit pokuty ve výši od 1 000 do 1 000 000 eur nebo v částce tuto výši přesahující, ale nepřesahující 10 % obratu dosaženého v předchozím účetním roce všemi podniky, které se na porušení podílely.

³¹³ Na rozdíl od toho, co tvrdí žalobkyně ve věci T-245/03, toto ustanovení nezakazuje Komisi ukládat pokuty vyšší než jeden milion eur sdružením, která údajně nedosahují žádného obratu. Podle ustálené judikatury platí, že použití obecného pojmu „porušení“ v čl. 15 odst. 2, který se vztahuje bez rozdílu na dohody, jednání ve vzájemné shodě a rozhodnutí sdružení podniků, znamená, že se maximální výše stanovené tímto ustanovením uplatní stejným způsobem na dohody a jednání ve

vzájemné shodě, jakož i na rozhodnutí sdružení podniků (viz rozsudek ze dne 14. května 1998, *Finnboard v. Komise*, uvedený výše, bod 270 a uvedená judikatura). Jak bude upřesněno dále, jakmile sdružení podniků nevyvíjí vlastní hospodářskou činnost nebo jeho obrat neprozrazuje vliv, jaký toto sdružení může vykonávat na trh, Komise za jistých podmínek může zohlednit obrat jeho členů pro účely výpočtu maximální částky pokuty, která mu může být uložena.

- 314 Pokud jde o otázku, zda se hranice 10 % obratu týká pouze pokut, jejichž částka překračuje jeden milion eur, je namístě uvést, podobně jako to činí Soudní dvůr ve výše uvedeném rozsudku *Musique diffusion française a další v. Komise*, že podle čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 jediná výslovná zmínka o obratu podniku se týká maximální výše pokuty překračující jeden milion eur (bod 119 rozsudku). Je však třeba říci, že pokyny v bodě 5 písm. a) stanoví, že konečná částka pokuty vypočítaná podle metody stanovené v bodech 1 až 3 nemůže „v žádném případě“ překročit 10 % celosvětového obratu podniků, jak je stanoveno v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17. Vzhledem k tomu, že Komise je povinna postupovat v souladu s pokyny, je namístě učinit závěr, že maximální výše 10 % obratu měla být v projednávané věci dodržena, i pokud jde o stanovení pokut v částce nižší než jeden milion eur, jaké byly uloženy žalobkyni ve věci T-217/03 a JA (viz v tomto smyslu rozsudek Soudu ze dne 15. června 2005, *Tokai Carbon a další v. Komise*, T-71/03, T-74/03, T-87/03 a T-91/03, nezveřejněný ve Sbírce rozhodnutí, Sb. rozh. s. II-10*, bod 388).

- 315 Mezi účastnicemi řízení přitom není sporu o tom, že pokuty, které byly žalobkyním uloženy, v daném případě překračují 10 % jejich obrátů, pakliže se jimi rozumí celková výše jejich příjmů, včetně zejména příspěvků placených jejich členy a dotací, které jim byly poskytnuty. Vyvstává však otázka, zda bylo v projednávané věci přesto možné provést výpočet ohledně dodržení uvedené maximální výše na základě obrátů členů žalobkyň, jak to tvrdí Komise.

- 316 Je třeba připomenout, že pokyny v bodě 5 písm. c) stanoví, že v případech týkajících se sdružení podniků je třeba v rámci možností adresovat uvedená rozhodnutí jednotlivým podnikům tvořícím sdružení a udělit jim pokuty. Pokud to však není možné (například pokud je členy několik tisíc podniků), musí být sdružení udělena celková pokuta rovnající se celkové částce jednotlivých pokut, které by mohly být uděleny každému z členů sdružení.
- 317 Podle ustálené judikatury platí, že maximální výše 10 % obratu musí být počítána podle obratu dosaženého každým z podniků, který se účastní dohod a jednání ve vzájemné shodě, nebo všemi členskými podniky sdružení podniků přinejmenším tehdy, když na základě vlastních interních pravidel může sdružení zavazovat své členy. Tato možnost zohlednit v této souvislosti obrat všech členských podniků sdružení je odůvodněna tím, že při stanovení částky pokut lze přihlídnout zejména k vlivu, jaký mohl podnik vykonávat na trh, například z důvodu své velikosti a hospodářské síly, v jejichž případě slouží obrat podniku jako vodítko, jakož i k odrazujícímu účinku, jaký musejí tyto pokuty vyvolávat. Vliv, jaký mohlo sdružení podniků vykonávat na trh, přitom nezávisí na jeho vlastním obratu, který neprozrazuje ani jeho velikost, ani hospodářskou sílu, nýbrž na obratu jeho členů, který představuje údaj o jeho velikosti a hospodářské síle (rozsudky CB a Europay v. Komise, uvedený výše, body 136 a 137; SPO a další v. Komise, uvedený výše, bod 385, a ze dne 14. května 1998, Finnboard v. Komise, uvedený výše, bod 270).
- 318 Tato judikatura však nevyklučuje, že ve zvláštních případech je toto zohlednění obratu členů sdružení možné i tehdy, když toto sdružení po formální stránce nemá pravomoc zavazovat své členy, vzhledem k neexistujícím interním pravidlům, která by mu takovou způsobilost poskytovala. Možnost Komise uložit pokuty v částce odpovídající dotyčným protiprávním jednáním by jinak mohla být ohrožena, neboť sdružení s velmi nízkým obratem, která sdružují vysoký počet podniků dosahujících společně vysokého obratu, ale nemají pravomoc zavazovat je, by mohla být

potrestána pouze velmi nízkými pokutami, přestože protiprávní jednání, jichž se dopustila, mohla mít na relevantních trzích značný vliv. Tato okolnost by krom toho byla v rozporu s potřebou zajistit odrazující účinek sankcí za protiprávní jednání porušující pravidla Společenství v oblasti hospodářské soutěže.

319 Proto má Soud za to, že i další zvláštní okolnosti vedle existence interních pravidel, která sdružení dovolují zavazovat své členy, mohou odůvodňovat zohlednění součtu obrátů členů dotčeného sdružení. Jedná se zejména o případy, kdy se protiprávní jednání spáchané sdružením týká činností jeho členů nebo kdy dotčená protisoutěžní jednání provádí sdružení přímo ve prospěch těchto členů a ve spolupráci s nimi, přičemž sdružení nemá objektivní zájmy, které by byly nezávislé na zájmech jeho členů. Ačkoli v některých z těchto případů může Komise vedle potrestání dotčeného sdružení případně uložit jednotlivé pokuty každému z členských podniků, může se to jevit obzvláště obtížné, ba dokonce nemožné, je-li jejich počet příliš vysoký.

320 V projednávané věci je třeba zaprvé uvést, že prvořadým posláním žalujících federací je hájit a zastupovat zájmy svých základních členů, a to zemědělců, družstev a podniků provozujících jatka. Pokud se tedy jedná o žalobkyně ve věci T-245/03, FNSEA má za cíl zastupovat a hájit zájmy zemědělské profese a za tímto účelem organizuje, koordinuje a uvádí v soulad veškeré profesní zájmy zemědělců, kteří jsou členy základních svazů (článek 8 jejích stanov); FNB má za cíl organizovat, zastupovat a hájit společné zájmy všech producentů skotu (článek 7 jejích stanov); FNPL má za úkol koordinovat, organizovat, zastupovat a hájit zájmy všech

producentů mléka a mléčných výrobků (článek 6 jejích stanov); konečně JA má zejména za úkol zastupovat mladé zemědělce a hájit jejich zájmy (článek 6 jejích stanov). Pokud jde o žalobkyni ve věci T-217/03, podle čl. 2 odst. 1 jejích stanov má tato za úkol zejména morálně a profesně hájit své členy, včetně uskupení producentů dobytka a jejich dceřiných společností zabývajících se porážením dobytka.

321 Zadruhé, sporná dohoda se netýkala činnosti samotných žalobkyň, ale činnosti jejich základních členů. Žalobkyně totiž neprodávají, nenakupují ani nedovážejí hovězí nebo telecí maso. Nejsou tedy přímo dotčeny ani závazkem k pozastavení dovozu, ani stanovením sazebníku minimálních cen. Opatření upravená ve sporné dohodě se dotýkají pouze základních členů žalobkyň, kteří je krom toho měli také uvést do praxe.

322 Zatřetí je třeba poznamenat, že sporná dohoda byla uzavřena přímo ve prospěch základních členů žalobkyň. Zaprvé, pokud se jedná o federace zemědělců, dohoda měla totiž za cíl umožnit jejich členům, jimiž jsou chovatelé skotu, prodat svou produkci a zajistit si rentabilní ceny, aby mohli čelit krizi, která odvětví postihla v době rozhodné z hlediska skutečností projednávané věci. Pokud jde zadruhé o federace provozovatelů jatek, je třeba uvést, že ačkoli přijatá opatření, tedy stanovení minimálních cen a pozastavení nebo omezení dovozu, se mohou potenciálně jevit v rozporu se zájmy podniků provozujících jatka, neboť mohla vést ke zvýšení jejich provozních nákladů, nicméně v napjaté situaci, jaká panovala v projednávané věci, mělo uzavření sporné dohody za cíl umožnit těmto podnikům obnovení jejich činnosti a do jisté míry zmírnění rizik, která tuto jejich činnost ohrožovala. Uvedená dohoda tak výslovně stanoví, že federace zastupující provozovatele jatek uzavřely dohodu „[v]ýměnou za ukončení blokády jatek“.

- 323 Začtvrté je důležité říci, jak již bylo uvedeno výše, že k provedení sporné dohody došlo zejména uzavřením místních dohod mezi departementními federacemi a místními zemědělskými svazy, tedy členy žalobkyň ve věci T-245/03, a podniky provozujícími jatka (viz body 112 až 115 výše). Kontrola dodržování a uplatňování ustanovení dohody byla krom toho často zajišťována konkrétními akcemi skupin chovatelů.
- 324 Za těchto okolností má Soud za to, že v daném případě bylo odůvodněné přihlédnout k obrátům základních členů žalobkyň pro účely výpočtu maximální výše 10 % uvedené v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17. Zejména je nutno říci, že pouze jejich obraty představovaly v projednávané věci odpovídající údaj o hospodářské síle žalobkyň, a tedy o vlivu, jaký mohly vykonávat na relevantní trhy.
- 325 Tato možnost přihlédnout k obrátům základních členů žalobkyň se však musí v daném případě omezit na ty z jejich členů, kteří byli činní na trzích dotčených protiprávními jednáními, za něž byly v napadeném rozhodnutí uloženy sankce, a sice na chovatele skotu a podniky provozující jatka a zpracovávající maso. Je totiž nutno konstatovat, že s výjimkou FNB, a v menší míře též FNPL, pouze malá část přímých, či nepřímých členů žalobkyň měla zájmy v odvětví chovu skotu, pokud jde o žalobkyně ve věci T-245/03, nebo v odvětví porážení skotu, pokud jde o žalobkyni ve věci T-217/03. Dohoda se totiž netýkala činnosti členů žalobkyň, kteří nebyli činní na trzích se skotem, nebyla uzavřena v jejich prospěch a tito členové se pravděpodobně nepodíleli na provádění sporných opatření. Jejich obraty proto nemohou být v projednávané věci použity pro výpočet maximální výše 10 %.
- 326 Právě z hlediska předchozích úvah je třeba zkoumat, zda částky pokut uložených žalobkyním v napadeném rozhodnutí překročily maximální výši 10 % obratu stanovenou v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17.

327 Pokud se tedy jedná o žalobkyni ve věci T-217/03, z odhadů, které poskytla ve svém dopise ze dne 27. ledna 2003 zaslaném Komisi, vyplývá, že pokuta, která jí byla uložena, představovala od 0,05 do 0,2 % obrátu za rok 2002 u družstevních podniků provozujících jatka a zpracovávajících maso, které jsou jejími členy, podle toho, zda byly či nebyly vzaty v úvahu podniky, které jsou současně členy žalobkyně a Syndicat national de l'industrie des viandes (SNIV), což je specializovaný svaz sdružující velké průmyslové podniky v odvětví.

328 Pokud jde o žalobkyně ve věci T-245/03, Soud nemá k dispozici přesné údaje o obratech chovatelů skotu, kteří jsou jejich členy. Žalobkyně nejprve k žádosti Komise učiněné v průběhu správního řízení a poté k žádosti Soudu v projednávané věci totiž uvedly, že nemohou předložit ani přibližné obraty chovatelů, kteří jsou jejich členy. Žalobkyně rovněž nebyly schopny sdělit Soudu počet chovatelů skotu, kteří jsou základními členy FNSEA a JA, a uvedly, že FNB a FNPL základní členy v pravém slova smyslu nemají.

329 Žalobkyně ve věci T-245/03 však uvedly, že v roce 2002 činil ve Francii obrát z produkce v odvětví dospělého skotu 4 552 miliard eur a obrát z porážek dospělého skotu 3 430 miliard eur. Vezme-li se v úvahu nižší z těchto čísel, je namístě vyslovit závěr, že pokuty uložené žalobkyním nepřekračují maximální výši 10 % obrátu chovatelů skotu, kteří jsou jejich členy, jestliže tito představují v případě FNSEA nejméně 3,5 %, v případě FNB nejméně 0,42 %, v případě JA nejméně 0,18 % a v případě FNPL nejméně 0,42 % uvedeného celkového obrátu. Přitom žádná z žalobkyň nepopírá, že její členové tvoří podstatnou část obrátu z porážek

dospělého skotu ve Francii. V tomto ohledu Soud připomíná, že v odpovědi na otázku položenou soudcem příslušným pro rozhodování o předběžných opatřeních žalobkyně ve věci T-245/03 připustily možnost, že členové FNSEA mohli tvořit zhruba 50 % z 240 000 zemědělců vlastnících více než pět kusů dospělého skotu ve Francii (usnesení předsedy Soudu ze dne 21. ledna 2004, FNSEA a další v. Komise, T-245/03 R, Recueil, s. II-271, bod 89).

330 Za těchto okolností považuje Soud za dostatečně prokázané, že pokuty uložené žalobkyním ve věci T-245/03 nepřekračují maximální výši 10 % obrátů jejich členů.

331 Tento závěr nemůže být vyvrácen tezí žalobkyň, podle které měla Komise zohlednit u každé federace pouze součet příjmů chovatelů, kteří jsou jen jejími členy, a to proto, že mají společné členy. Jak uvádějí žalobkyně, všichni chovatelé, kteří jsou přímými, nebo nepřímými členy FNB, FNPL nebo JA, jsou skutečně současně nepřímými členy FNSEA. Pro účely ověření, zda byla dodržena maximální výše 10 % obrátů, však v daném případě stačí, že souhrnná výše pokut uložených čtyřem žalobkyním ve věci T-245/03 se nachází pod hranicí 10 % obrátů chovatelů, kteří jsou základními členy FNSEA, která sdružuje ostatní tři žalující federace. Aby přitom tato maximální výše nebyla v projednávané věci překročena, stačí, aby obrát chovatelů, kteří jsou základními členy FNSEA, představoval nejméně 4,52 % obrátů z porážek dospělého skotu ve Francii. Z výše uvedených důvodů má Soud za to, že takto tomu v projednávané věci bylo.

332 Žalobkyně ve věci T-245/03 se konečně nemohou dovolávat ani toho, že FNB a FNPL nemají v pravém slova smyslu základní členy, protože k nim žádný zemědělec formálně nepřistupuje, a to přímo ani nepřímo. Je totiž důležité uvést, že tyto federace pobírají příspěvky od departementních federací (podle celkového počtu kusů dobytka v departementu a podle litrů mléka, které se v něm vyprodukuje). Tyto departementní federace sdružují místní svazy, do nichž vstupují chovatelé. Chovatelé skotu proto mohou být pro účely výpočtu maximální výše 10 % obratu považováni za základní členy FNB a FNPL, stejně tak jako jsou považováni za základní členy FNSEA.

333 S ohledem na výše uvedené Soud vyslovuje závěr, že pokuty uložené žalobkyním v napadeném rozhodnutí nepřekračují maximální výši 10 % obrátů jejich členů.

334 Tento žalobní důvod musí být tudíž zamítnut.

E – K pátému žalobnímu důvodu, vycházejícímu z porušení zásady zákazu souběhu sankcí

1. Argumenty účastnic řízení

335 Žalobkyně podotýkají, že zásada zákazu souběhu sankcí neboli *non bis in idem* brání tomu, aby tatáž osoba mohla být potrestána vícekrát za jeden a tentýž skutek. Tato

zásada zakotvená v článku 4 protokolu č. 7 EÚLP se ustáleně uplatňuje v právu hospodářské soutěže Společenství (rozsudek Soudního dvora ze dne 14. prosince 1972, *Boehringer Mannheim v. Komise*, 7/72, Recueil, s. 1281, bod 3) a je základní zásadou práva Společenství (rozsudek Soudního dvora ze dne 15. října 2002, *Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise*, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P až C-252/99 P a C-254/99 P, Recueil, s. I-8375, bod 59).

336 Žalobkyně tvrdí, že napadené rozhodnutí potrestalo vícekrát tytéž osoby za totéž protiprávní jednání, jelikož FNB, JA a FNPL jsou členy FNSEA. Chovatelé skotu-fyzické osoby, kteří se na místní úrovni stali členy místních svazů, mohou být nepřímo spojováni s FNSEA a FNB a rovněž tak s FNPL (jestliže vlastní dojné krávy) a konečně s JA (jsou-li mladší 35 let). Stejně tak někteří členové žalobkyně ve věci T-217/03 jsou rovněž členy FNSEA. Z tohoto důvodu na tyto osoby dopadá nepřímo více pokut, zatímco jim Komise může nepřímo vytýkat pouze jeden a tentýž skutek. Žalobkyně zpochybňují argument Komise, podle kterého se zásada *non bis in idem* v projednávané věci nepoužije z toho důvodu, že probíhá jediné řízení. V daném případě by souběžná řízení zahájená Komisí proti žalobkyním vedla k opakování sankcí vůči nim. Krom toho nelze omezit použitelnost této zásady na případ podniků stíhaných pro stejné protiprávní jednání několika orgány hospodářské soutěže.

337 Žalobkyně ve věci T-245/03 mimoto konstatují, že Komise při stanovení základní částky pokut vycházela z poměru mezi výší ročních příspěvků vybíraných FNSEA a výší ročních příspěvků vybíraných každou z ostatních dotčených federací. Zjištěné poměry jsou však podle nich nepřesné, protože FNB a FNPL převádějí na FNSEA část vybraných ročních příspěvků (v roce 2001 přibližně 10 %, pokud jde o FNB, což odpovídá 60 979 eur, a 15 % v případě FNPL, které představují 181 670 eur). Zjištěné poměry by tedy měly být odpovídajícím způsobem sníženy.

- 338 Francouzská republika uvádí, že není sporu o tom, že v daném případě jsou určité fyzické osoby členy různých federací, byť tomu tak může být z pouhého z důvodu přidružení některých federací k FNSEA, a že tyto osoby tedy byly dvakrát postiženy pokutami za jedno a totéž protiprávní jednání porušující právo hospodářské soutěže. Je to totéž, jako by jim byla uložena nepřiměřená pokuta, a znamená to porušení zásady proporcionality.
- 339 Komise poznamenává, že v judikatuře Společenství se zásada *non bis in idem* použije na případy, kdy podniku, jemuž byla (nebo může být) uložena sankce na úrovni Společenství za protiprávní jednání odporující pravidlům hospodářské soutěže, byla také (nebo může být) uložena sankce v jiném řízení, ve třetí zemi nebo v členském státě (viz v tomto smyslu rozsudky Soudního dvora ze dne 13. února 1969, Wilhelm a další, 14/68, Recueil, s. 1, a Boehringer Mannheim v. Komise, uvedený výše). Pouhá totožnost skutků není podle Komise dostatečným důvodem pro použití této zásady, neboť je také třeba, aby byla dána totožnost účastníků řízení. V daném případě byla každá z federací obviněna pro svůj vlastní podíl na protiprávním jednání, přičemž každá z nich byla díky svému vlivu na trh potřebná k zajištění účinnosti dohody. Skutečnost, že některé osoby jsou členy několika z těchto federací, nijak nezlehčuje fakt, že se na dohodě podílela každá z žalobkyň. Konečně přiměřenost pokut ukládaných více federacím majícím společné členy je zaručena omezením jejich výše na 10 % obrátu, nemůže však znamenat imunitu uvedených členů.

2. Závěry Soudu

- 340 Z judikatury vyplývá, že zásada *non bis in idem* je obecnou zásadou práva Společenství, jejíž dodržování zajišťuje soud. V oblasti práva hospodářské soutěže Společenství tato zásada zakazuje, aby byl podnik Komisí opětovně shledán odpovědným nebo stíhán pro protisoutěžní chování, za něž mu již byla uložena sankce, nebo bylo shledáno, že za ně nenese odpovědnost, a to dřívějším

rozhodnutím Komise, proti kterému již nelze podat opravný prostředek (rozsudky Soudu ze dne 9. července 2003, Archer Daniels Midland a Archer Daniels Midland Ingredients v. Komise, T-224/00, Recueil, s. II-2597, body 85 a 86, a ze dne 29. dubna 2004, Tokai Carbon a další v. Komise, uvedený výše, body 130 a 131). Použití zásady *non bis in idem* podléhá třem podmínkám, a sice totožnosti skutků, totožnosti pachatele a totožnosti chráněného právního zájmu. Tato zásada tedy zakazuje, aby téže osobě byla za stejné protiprávní jednání vícekrát uložena sankce za účelem ochrany téhož majetkového právního zájmu (rozsudek Soudního dvora ze dne 7. ledna 2004, Aalborg Portland a další v. Komise, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, Recueil, s. I-123, bod 338).

341 Komise v projednávané věci uložila žalujícím federacím sankce z důvodu účasti a míry vlastní odpovědnosti každé z těchto federací na protiprávním jednání (viz bod 169 odůvodnění a články 1 a 3 napadeného rozhodnutí). Všechny žalobkyně se totiž účastnily, i když s různou intenzitou a s různými podíly účasti, na protiprávních jednáních, za něž byla v napadeném rozhodnutí uložena sankce. Všechny žalující federace předně podepsaly dohodu ze dne 24. října 2001. Komise proto mohla oprávněně uložit sankci každé federaci, která se podílela na sporné dohodě, na základě individuální role, kterou každá z nich zastávala při podpisu a uplatňování této dohody, a na základě polehčujících a přitěžujících okolností týkajících se každé z nich.

342 Na rozdíl od toho, co tvrdí žalobkyně ve věci T-245/03, tento závěr nemůže být vyvrácen skutečností, že FNB, FNPL a JA jsou členy FNSEA. Tyto federace totiž mají samostatnou právní subjektivitu, oddělené rozpočty a cíle, které se ne vždy shodují. Uskutečňují tak opatření v rámci profesního svazu na obranu zájmů, které jsou jim vlastní a které se jich konkrétně týkají (viz bod 320 výše). Skutečnost, že v projednávané věci tyto federace rozsáhle koordinovaly jak své jednání, tak i jednání svých členů při sledování společných cílů, nemůže zprostit žádnou z těchto federací její odpovědnosti za protiprávní jednání.

343 Na rozdíl od toho, co žalobkyně, zdá se, tvrdí, v napadeném rozhodnutí krom toho není ukládána sankce jejich přímým či nepřímým základním členům. Zohlednění obratu členů sdružení podniků při určování maximální výše 10 % totiž neznamená, že jim byla uložena pokuta ani že by dotčené sdružení mělo povinnost přenést břemeno této pokuty na své členy (rozsudek CB a Europay v. Komise, uvedený výše, bod 139). Vzhledem k tomu, že zemědělcům-fyzickým osobám, kteří jsou nepřímými členy žalujících federací ve věci T-245/03, nebyla v napadeném rozhodnutí uložena sankce, nelze se domnívat, že jsou-li základní členové FNB, FNPL a JA současně členy FNSEA, brání to Komisi v uložení individuální sankce každé z těchto federací. Tím spíše není relevantní skutečnost, že někteří členové žalobkyně ve věci T-217/03 jsou zároveň členy FNSEA.

344 Z toho vyplývá, že v daném případě chybí totožnost pachatele, jelikož v napadeném rozhodnutí není vícekrát uložena sankce týmž entitám nebo osobám za tytéž skutky. Proto je třeba učinit závěr, že nedošlo k porušení zásady *non bis in idem*. Stejně tak, jelikož přímí ani nepřímí členové žalobkyň nebyli dvakrát postiženi pokutou za jedno a totéž protiprávní jednání, na rozdíl od toho, co tvrdí Francouzská republika, nedošlo v projednávané věci ani k porušení zásady proporcionality.

345 Krom toho je třeba odmítnout argumenty žalobkyň ve věci T-245/03, podle kterých Komise v okamžiku stanovení základní částky pokut nesprávně vypočetla poměr mezi výší ročních příspěvků vybíraných FNSEA a výší ročních příspěvků vybíraných FNB a FNPL. Na rozdíl od toho, co tvrdí žalobkyně, Komise zejména nebyla povinna upravit částky FNB a FNPL tak, že by od nich odečetla příspěvky, které tyto federace

zaplatily FNSEA. Vzhledem k tomu, že výše těchto příspěvků byla zohledněna jako objektivní ukazatel relativního významu každé federace, se totiž Komise právem domnívala, že relevantními částkami byly částky jejich celkových příspěvků, které odrážejí míru reprezentativnosti každé žalobkyně.

346 Tento žalobní důvod musí být tudíž zamítnut.

F – K šestému žalobnímu důvodu, vycházejícímu ze zjevně nesprávného posouzení při zohlednění okolností upravených v bodě 5 písm. b) pokynů

1. Argumenty účastnic řízení

347 Žalobkyně ve věci T-217/03 uvádí, že snížení o 60 %, které Komise provedla na základě bodu 5 písm. b) pokynů, aby tak přihlédla ke zvláštnímu kontextu krize v odvětví skotu, mělo být uplatněno na základní částku pokuty, a nikoli na částku vyplývající ze zvýšení, respektive snížení, této základní částky pokuty odpovídajících přitěžujícím, respektive polehčujícím, okolnostem. Pro odchylku od zásady stanovování pokut upravené v bodě 2 pokynů, která spočívá ve výpočtu základní částky a v jejím následném snížení nebo zvýšení o příslušný procentní podíl, neexistuje žádné odůvodnění. Tato žalobkyně podpůrně uplatňuje, že Komise měla zvážit zohlednění hospodářského kontextu jakožto polehčující okolnosti, jak to učinila v jiných případech.

348 Žalobkyně ve věci T-245/03 tvrdí, že Komise při uplatnění bodu 5 písm. b) pokynů nevyvodila odpovídající důsledky z následujících okolností uvedených v napadeném rozhodnutí (viz body 181 a 184 odůvodnění): zaprvé skutečnost, že žalobkyně nesledovaly cíl spočívající v dosažení zisku; zadruhé zvláštnosti spojené s dotčeným zemědělským produktem; zatřetí skutečnost, že Komise ukládala vůbec poprvé

sankci za kartelovou dohodu uzavřenou výlučně mezi federacemi týkající se základního zemědělského produktu a zahrnující dva články výrobního řetězce; začtvrté zvláštní kontext mimořádné krize. Žalobkyně v tomto ohledu poznamenávají, že orgány hospodářské soutěže Spojeného království v rozhodnutí ze dne 3. února 2003 neuložily pokuty sdružení producentů hovězího a telecího masa ze Severního Irsku, které uzavřelo dohodu o cenách, a to vzhledem ke kontextu, v němž k této dohodě došlo a který se taktéž vyznačoval krizí šílených krav a epidemií slintavky. Žalobkyně podotýkají, že v daném případě Komise na základě takovýchto skutečností neprovedla odpovídající úpravu pokut a výsledné částky jsou nadále přemrštěné.

- 349 Komise tvrdí, že teze žalobkyně ve věci T-217/03 ohledně metody výpočtu snížení souvisejícího s okolnostmi uvedenými v bodě 5 písm. b) pokynů přehlíží jak literu, tak ducha těchto pokynů. Část žalobního důvodu, podle které měl být hospodářský kontext zohledněn jako polehčující okolnost, je podle ní novým žalobním důvodem, který je tedy nepřipustný. Pokud jde o argumenty žalobkyň ve věci T-245/03, Komise poznamenává, že snížení pokuty o 60 %, které bylo v projednávané věci provedeno, nemá v její předcházející praxi obdoby.

2. Závěry Soudu

- 350 Bod 5 písm. b) pokynů stanoví:

„Po provedení výše uvedených výpočtů je třeba podle okolností vzít v úvahu určité objektivní faktory, např. zvláštní hospodářské souvislosti, jakékoli hospodářské nebo finanční výnosy, které získali účastníci protiprávního jednání, zvláštní povahu dotyčných podniků a jejich skutečnou možnost zaplatit v určitých sociálních souvislostech, a v souladu s tím je třeba upravit pokuty.“

351 V daném případě Komise zohlednila hospodářské souvislosti projednávané věci, které se vyznačovaly zejména vážnou krizí odvětví skotu, a snížila o 60 % částku vyplývající ze zvýšení, nebo snížení základní částky pokut z důvodu zohledněných přitěžujících, nebo polehčujících okolností.

352 Zaprvé je třeba odmítnout tezi žalobkyně ve věci T-217/03, podle které toto snížení o 60 % mělo být uplatněno na základní částku pokuty, a nikoli na částku již zvýšenou a sníženou z důvodu uplatněných přitěžujících a polehčujících okolností. Pokyny totiž upravují přitěžující okolnosti v bodě 2 a polehčující okolnosti v bodě 3, kde stanoví, že „[z]ákladní částka se zvýší“ a „[z]ákladní částka může být snížena“. Naproti tomu bod 5 písm. b) stanoví, že se další okolnosti berou v úvahu „po provedení výše uvedených výpočtů“ a že na jejich základě „je třeba upravit pokuty“. Je tedy namístě učinit závěr, že způsob výpočtu použitý Komisí byl v souladu s ustanoveními pokynů.

353 Pokud jde zadruhé o podpůrný argument žalobkyně ve věci T-217/03, podle něž měly být hospodářské souvislosti zohledněny jako polehčující okolnost, je třeba uvést, že byl vysloven teprve ve fázi repliky, a že je tedy novým žalobním důvodem, a musí být tudíž v souladu s čl. 48 odst. 2 jednacího řádu zamítnut. Každopádně je nutno říci, že bod 5 písm. b) pokynů hovoří výslovně o zohlednění zvláštních hospodářských souvislostí případu a že toto kritérium naopak není výslovně uvedeno v bodě 3 pokynů, který se týká polehčujících okolností. Proto je namístě učinit závěr, že se Komise nedopustila pochybení, když zohlednila hospodářské souvislosti projednávané věci na základě bodu 5 písm. b) pokynů, a nikoli z důvodu polehčujících okolností, jak si přála žalobkyně.

354 Pokud jde zařetí o odkaz na rozhodnutí orgánů hospodářské soutěže Spojeného království ze dne 3. února 2003, stačí připomenout, že Komise nemůže být při posuzování okolností projednávané věci vázána rozhodnutími vydanými vnitrostátními orgány v jiných více či méně podobných věcech.

355 Konečně, začtvrté je třeba odpovědět na argumenty žalobkyň, podle kterých Komise nevyvodila veškeré odpovídající důsledky z okolností projednávané věci a měla na základě bodu 5 písm. b) pokynů ještě více snížit pokuty.

356 Je třeba poznamenat, že Komise v napadeném rozhodnutí při uplatňování uvedeného ustanovení zohlednila zejména skutečnost, že v napadeném rozhodnutí se vůbec poprvé ukládá sankce za kartelovou dohodu uzavřenou výlučně mezi federacemi profesních svazů, která se týká základního zemědělského produktu a zahrnuje dva články výrobního řetězce, jakož i zvláštní hospodářské souvislosti případu, které přesahovaly rámec pouhého propadu cen nebo výskyt dobře známé nemoci. Tyto hospodářské souvislosti měly následující znaky: zaprvé, propad spotřeby hovězího a telecího masa zejména v důsledku krize šílených krav, jež postihla odvětví, které se již tak nacházelo v obtížné situaci; zadruhé, stanovení intervenčních opatření orgány Společenství a vnitrostátními orgány ke znovunastolení rovnováhy na trhu s hovězím a telecím masem; zatřetí, situace ztráty důvěry spotřebitelů související s obavami z nemoci šílených krav; začtvrté, situace zemědělců, kteří se navzdory nápravným opatřením Společenství uplatněným Francií potýkali s opět klesajícími cenami krav na vstupu do jatek, zatímco spotřební ceny zůstávaly stabilní (body 181 až 185 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

357 S ohledem na všechny tyto okolnosti Komise rozhodla přiznat žalobkyním snížení částky pokut o 60 % na základě bodu 5 písm. b) pokynů.

358 Je však třeba připomenout, že i když je Komise při stanovení částky pokut nadána posuzovací pravomocí, Soud přesto na základě článku 17 nařízení č. 17 přezkoumává žaloby podané proti rozhodnutím, jimiž Komise stanovila pokutu, v plné jurisdikci ve smyslu článku 229 ES, a může tudíž uložené pokuty zrušit, snížit nebo zvýšit.

359 Soud se v daném případě domnívá, že různé okolnosti zjištěné a zohledněné Komisí v napadeném rozhodnutí na základě bodu 5 písm. b) pokynů jsou velmi mimořádné povahy. Tato mimořádná povaha vyplývá jak ze zvláštních charakteristik žalobkyň i jejich posláních a odvětví činnosti, tak konkrétněji z okolností spojených se zvláštními hospodářskými souvislostmi projednávané věci.

360 Soud se přitom domnívá, že snížení pokut o 60 %, o němž Komise rozhodla na základě bodu 5 písm. b) pokynů, je sice značné, přesto však dostatečně nezohledňuje tento mimořádný soubor okolností.

- 361 Za účelem úplného a správného zohlednění všech okolností zjištěných Komisí v napadeném rozhodnutí a s ohledem na to, že Komise vůbec poprvé ukládá sankci za tento typ protisoutěžního chování, se tedy Soud při výkonu pravomoci k soudnímu přezkumu v plné jurisdikci domnívá, že je vhodné stanovit procentní snížení pokut, které se uděluje žalobkyním na základě bodu 5 písm. b) pokynů, na 70 %.

III – *K metodě výpočtu a výsledné částce pokuty*

- 362 V bodech 241 a 245 výše dospěl Soud k závěru, že Komise v napadeném rozhodnutí porušila povinnost odůvodnění, která jí přísluší, jelikož neuvedla, že použila obraty základních členů žalobkyň pro účely výpočtu, na jehož základě se zjišťuje, zda nebyla překročena maximální výše 10 % uvedená v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17, ani neuvedla, na základě jakých okolností mohla zohlednit součet těchto obrátů. Je však třeba uvést, že Soud v bodech 324 a 325 výše rozhodl, že Komise v daném případě právem zohlednila obraty základních členů žalobkyň pro účely výpočtu uvedené maximální výše, pakliže se jedná o členy činné na trzích dotčených protiprávními jednáními, za něž byly v napadeném rozhodnutí uloženy sankce.

- 363 Soud má za to, že za těchto podmínek nemůže výše uvedený nedostatek odůvodnění vést ani ke zrušení napadeného rozhodnutí, neboť by to pouze vedlo k vydání nového rozhodnutí, které by bylo po věcné stránce totožné se zrušeným rozhodnutím (viz v tomto smyslu rozsudek Soudu ze dne 3. prosince 2003, Audi v. OHIM (TDI), T-16/02, Recueil, s. II-5167, bod 97), ani ke změně částky pokut.

³⁶⁴ Naproti tomu, jak vyplývá z bodu 361 výše, je namístě snížit částku pokut, které byly žalobkyním uloženy, uplatněním podílu 70 % na základě bodu 5 písm. b) pokynů, namísto 60 %, které použila Komise. Částky těchto pokut se tedy stanoví na:

— 360 000 eur pro žalobkyni ve věci T-217/03;

— 9 000 000 eur pro FNSEA;

— 1 080 000 eur pro FNB;

— 450 000 eur pro JA;

— 1 080 000 eur pro FNPL.

K nákladům řízení

³⁶⁵ Podle čl. 87 odst. 3 jednacího řádu Soud může rozdělit náklady mezi účastníky řízení nebo rozhodnout, že každý z nich nese vlastní náklady, pokud každý účastník měl ve věci částečně úspěch i neúspěch. V projednávané věci je třeba rozhodnout, že žalobkyně ponесou vlastní náklady související s hlavním řízením, jakož i tři čtvrtiny

nákladů vynaložených Komisí v souvislosti s tímto řízením. Komise ponese čtvrtinu svých nákladů souvisejících s hlavním řízením a veškeré náklady související s řízeními o předběžných opatřeních.

³⁶⁶ Na základě čl. 87 odst. 4 jednacího řádu ponese Francouzská republika jakožto vedlejší účastník náklady, které sama vynaložila.

Z těchto důvodů

Soud (první senát)

rozhodl takto:

- 1) **Částka pokuty uložené Fédération nationale de la coopération bétail et viande, žalobkyni ve věci T-217/03, se stanoví na 360 000 eur.**

- 2) **Částka pokut uložených žalobkyním ve věci T-245/03 se stanoví na 9 000 000 eur pro Fédération nationale des syndicats d'exploitants agricoles, 1 080 000 eur pro Fédération nationale bovine, 1 080 000 eur pro Fédération nationale des producteurs de lait a 450 000 eur pro Jeunes agriculteurs.**

- 3) **Ve zbývající části se žaloba zamítá.**

- 4) **Žalobkyně ponese vlastní náklady související s hlavním řízením a tři čtvrtiny nákladů Komise souvisejících s tímto řízením.**

- 5) **Komise ponese čtvrtinu vlastních nákladů souvisejících s hlavním řízením a veškeré náklady související s řízeními o předběžných opatřeních.**

- 6) **Francouzská republika ponese vlastní náklady řízení.**

García-Valdecasas

Cooke

Labucka

Takto vyhlášeno na veřejném zasedání v Lucemburku dne 13. prosince 2006.

Vedoucí soudní kanceláře

Předseda

E. Coulon

J. D. Cooke

Obsah

Právní rámec	II - 5002
Skutkový základ sporu	II - 5003
I – Druhá krize „šílených krav“	II - 5004
II – Uzavření sporných dohod a správní řízení před Komisí	II - 5005
III – Napadené rozhodnutí	II - 5008
Řízení a návrhová žádání účastnic řízení	II - 5013
K věci samé	II - 5016
I – K návrhovému žádání směřujícímu ke zrušení napadeného rozhodnutí	II - 5016
A – K prvnímu žalobnímu důvodu, vycházejícímu ze zjevně nesprávného posouzení skutkového stavu a z nesprávného právního posouzení při zkoumání podmínek vyžadovaných k použití čl. 81 odst. 1 ES	II - 5016
1. Ke kvalifikaci žalobkyň jako sdružení podniků	II - 5017
a) Argumenty účastnic řízení	II - 5017
b) Závěry Soudu	II - 5018
2. K neexistenci značného ovlivnění obchodu mezi členskými státy	II - 5021
a) Argumenty účastnic řízení	II - 5021
b) Závěry Soudu	II - 5022
3. K neexistenci omezení hospodářské soutěže	II - 5025
a) Argumenty účastnic řízení	II - 5025
b) Závěry Soudu	II - 5028

4. Ke kvalifikaci jednání profesního svazu	II - 5033
a) Argumenty účastnic řízení	II - 5033
b) Závěry Soudu	II - 5034
 B – K druhému žalobnímu důvodu, vycházejícímu ze zjevně nesprávného posouzení skutkového stavu a z nesprávného právního posouzení při stanovování rozsahu a délky trvání protiprávního jednání	II - 5036
1. Úvodní otázky	II - 5037
a) Ke zohlednění místních dohod	II - 5037
Argumenty účastnic řízení	II - 5037
Závěry Soudu	II - 5038
b) K uspořádání, výběru, citování a výkladu dokumentů ze spisu	II - 5042
Argumenty účastnic řízení	II - 5042
Závěry Soudu	II - 5043
2. Pokud jde o přičítání dohody o dovozu žalobkyním	II - 5044
a) Argumenty účastnic řízení	II - 5044
b) Závěry Soudu	II - 5046
3. Pokud jde o přičítání tajné ústní dohody uzavřené po konci listopadu 2001 žalobkyním	II - 5052
a) Argumenty účastnic řízení	II - 5052
b) Závěry Soudu	II - 5055
K přípravě prodloužení platnosti dohody	II - 5056
	II - 5127

K prodloužení platnosti dohody na schůzkách ve dnech 29. listopadu a 5. prosince 2001	II - 5057
— Schůzka konaná dne 29. listopadu 2001	II - 5058
— Schůzka konaná dne 5. prosince 2001	II - 5061
K provádění dohody od konce listopadu 2001	II - 5062
Závěr	II - 5063
C – K třetímu žalobnímu důvodu, vycházejícímu z neuplatnění výjimky upravené nařízením č. 26	II - 5064
1. Argumenty účastnic řízení	II - 5064
2. Závěry Soudu	II - 5066
D – Ke čtvrtému žalobnímu důvodu, vycházejícímu z porušení práv obhajoby	II - 5072
1. Argumenty účastnic řízení	II - 5072
2. Závěry Soudu	II - 5074
E – K pátému žalobnímu důvodu, vycházejícímu z porušení povinnosti odůvodnění	II - 5077
1. Argumenty účastnic řízení	II - 5077
2. Závěry Soudu	II - 5079
II – K návrhovému žádání směřujícímu ke zrušení nebo snížení pokuty	II - 5083
A – K prvnímu žalobnímu důvodu, vycházejícímu z protiprávnosti pokynů ..	II - 5083
1. Argumenty účastnic řízení	II - 5083
2. Závěry Soudu	II - 5085

B – K druhému žalobnímu důvodu, vycházejícímu z porušení zásady proporcionality, zjevně nesprávného posouzení skutkového stavu a nesprávného právního posouzení při určování závažnosti protiprávního jednání	II - 5088
1. Argumenty účastnic řízení	II - 5088
2. Závěry Soudu	II - 5089
C – K třetímu žalobnímu důvodu, vycházejícímu z nesprávného posouzení skutkového stavu a nesprávného právního posouzení a z porušení zásady proporcionality při zohlednění přitěžujících a polehčujících okolností ..	II - 5091
1. Pokud jde o přitěžující okolnost spočívající v tajném pokračování dohody	II - 5091
a) Argumenty účastnic řízení	II - 5091
b) Závěry Soudu	II - 5092
2. Pokud jde o přitěžující okolnost spočívající v užití násilí	II - 5092
a) Argumenty účastnic řízení	II - 5092
b) Závěry Soudu	II - 5094
3. Pokud jde o nezohlednění polehčujících okolností	II - 5097
a) Argumenty účastnic řízení	II - 5097
b) Závěry Soudu	II - 5098
D – Ke čtvrtému žalobnímu důvodu, vycházejícímu z porušení čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 při stanovování částky pokut	II - 5100
1. Argumenty účastnic řízení	II - 5100
2. Závěry Soudu	II - 5104
	II - 5129

E – K pátému žalobnímu důvodu, vycházejícímu z porušení zásady zákazu souběhu sankcí	II - 5112
1. Argumenty účastnic řízení	II - 5112
2. Závěry Soudu	II - 5114
F – K šestému žalobnímu důvodu, vycházejícímu ze zjevně nesprávného posouzení při zohlednění okolností upravených v bodě 5 písm. b) pokynů	II - 5117
1. Argumenty účastnic řízení	II - 5117
2. Závěry Soudu	II - 5118
III – K metodě výpočtu a výsledné částce pokuty	II - 5122
K nákladům řízení	II - 5123